

آیا می‌دانستید با عضویت در سایت جزوه بان می‌توانید به صورت رایگان جزوات و نمونه

سوالات دانشگاهی را دانلود کنید؟؟

فقط کافیست روی لینک زیر ضربه بزنید

[ورود به سایت جزوه بان](#)

Jozveban.ir

telegram.me/jozveban

sapp.ir/sopnuu

جزوات و نمونه سوالات پیام نور

@sopnuu
jozveban.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

کتابخانہ الکترونیک **PNUEB**
WWW.PNUEB.COM

برنامه ریزی درسی (تجدید نظر شده) Curriculum Development

دانشگاه پیام نور
مرکز شیراز

- تعداد واحد : ۳ واحد
- تألیف : دکتر حسن ملکی
- انتشارات پیام اندیشه
- نام تهیه کننده اسلاید : فتانه یزدانی
" عضو هیئت علمی مرکز شیراز "

Curriculum Development

شناسنامہ درس

جایگاہ درس

طرح درس

فہرست مطالب

جایگاه درس

تعداد واحد : ۳ واحد
نوع درس : تخصصی - رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت و
برنامه ریزی آموزشی

طرح درس

اهداف درس : آشنایی با تعاریف و نگرشهای اساسی در برنامه درسی ، مدل‌های برنامه ریزی ، طراحی و برنامه ریزی (بویژه برنامه ریزی درسی)
تعداد بخش ها : دو بخش هر بخش شامل دو فصل
تعداد جلسات درس : ۹ جلسه

فهرست مطالب

بخش اول : طراحی برنامه درسی

فصل اول : مفاهیم ، جایگاه و نگرشهای اساسی در برنامه درسی

فصل دوم : طراحی برنامه درسی

بخش دوم : برنامه ریزی درسی

فصل اول : هدفهای برنامه ریزی درسی

فصل دوم : فرایند برنامه ریزی درسی

مقدمه

- برنامه درسی به عنوان یکی از رشته های علوم تربیتی با انگیزه تعلیم و تربیت شکل گرفته است .
- این رشته علمی با تجربه و عمل در عرصه یادگیری پیوند عمیقی دارد .

- در برنامه درسی عمل واجرا عامل اصلی شکل دهی این رشته است .
- افرادی که مسایل برنامه درسی را تبیین میکنند به عمل برنامه ریزی درسی نیاز مبرم دارند .

بخش اول : طراحی برنامه درسی

فصل اول : مفاهیم ، جایگاه و نگرشهای اساسی در برنامه درسی

فصل دوم : طراحی برنامه درسی

فصل اول

مفاهیم ، جایگاه و نگرشهای اساسی در برنامه درسی

تعریف برنامه ریزی

– زندگی انسان ابعاد مختلف دارد و هر بعد ناظر بر یکی از نیازهای اوست .

- نیازهای مادی بعد اقتصادی زندگی بشر را تشکیل می دهد و
- نیازهای اجتماعی ، سیاسی ابعاد اجتماعی و سیاسی را جلوه گر می سازند .
- تعیین هدفهای مطلوب به دقت در تشخیص نیاز بستگی دارد .

– فردی که به کسب دانش بیشتر نیاز دارد برای تأمین این نیاز ، رسیدن
به مدارج علمی بالاتر را هدف خود در نظر می گیرد
– باید روشها و وسایل رسیدن به هدف نیز انتخاب شود .

- پس از مطمئن شدن نسبت به صحت هدف نوبت به اجرای تصمیم گیری می رسد
- پس از اجرای اصول و روشهای انتخاب شده باید ارزشیابی به عمل آید .

– به مجموعه فعالیتهای منظم که از تعیین هدف شروع می شود و با انتخاب روشها و وسایل مناسب با هدف ادامه پیدا می کند و سپس به اجرا در می آید و ارزشیابی می شود برنامه ریزی گفته می شود .

Home page

Back

سر فصل

- برنامه ریزی عبارت است از طرح ریزی برای دست یابی به هدف معین
- مراحل برنامه ریزی :
 - الف - شناخت وضع موجود
 - ب - تعیین هدف
 - ج - پیش بینی روشها و وسایل
 - د - آزمایش قبل از اجرا
 - ه - اجرا
 - و - ارزشیابی

الف (شناخت وضع موجود – برنامه ریزان قبل از هر چیز باید امکانات ، تواناییها و محدودیتها را بشناسند و با تکیه بر اطلاعات بدست آمده تصمیمات منقول و منطقی اتخاذ نمایند .

Home page

Back

سر فصل

ب) تعیین هدف – پس از بررسی وضع موجود انتظارات و خواسته هایی برای برنامه ریزان طرح می شوند. این انتظارات وقتی که به صورت واضح و با توجه به امکانات و محدودیتها بیان شوند هدفهای مورد نظر را تشکیل می دهند.

Home page

Back

سر فصل

ج (پیش بینی روشها ووسایل - اگر برای تحقق هدفها روشها ووسایل مناسب در نظر گرفته نشوند بهترین هدفها روی کاغذ می ماند و نتیجه نمی دهد .

Home page

Back

سر فصل

د) آزمایش قبل از اجرا – پس از تعیین هدف ، روشها و وسایل برنامه تهیه شده به صورت آزمایشی در چند نمونه محدود اجرا می شود . این کار به قصد اعتبار بخشی به برنامه و کسب اطمینان از وسایل مختلف آن انجام می گیرد .

ه) اجرا - در این مرحله برنامه به طور کامل اجرا می شود . تهیه لوازم مورد نیاز و ایجاد شرایط اجرایی مناسب از ضروریات اجرای برنامه است .

Home page

Back

سر فصل

و) ارزشیابی - نقاط قوت وضعف برنامه ضمن اجرای آن خود را نشان می دهند ولی ارزشیابی تلاش منظم و مستمری است برای بررسی موفقیت ها و کاستی ها و مشکلات در دست یابی به هدفهای مورد نظر.

انواع برنامه ریزی در آموزش و پرورش

– در آموزش و پرورش با توجه به هدفی که مورد انتظار است و بنا به حد و قلمروی که در برنامه ریزی مورد توجه است انواع مختلفی از برنامه ریزی وجود دارد .

Home page

Back

سر فصل

چهار نوع برنامه ریزی وجود دارد :
۱- طرح ریزی آموزش و پرورش
۲- برنامه ریزی نیروی انسانی
۳- برنامه ریزی آموزشی
۴- برنامه ریزی درسی

Home page

Back

سر فصل

طرح ریزی آموزش و پرورش - به تهیه برنامه ریزی اطلاق می شود که هدفی کاملاً مشخص و قابل اندازه گیری داشته باشند و محدوده زمانی اجرایی آنها معلوم باشد . همچنین منابع مالی ، انسانی وقتی مورد استفاده در برنامه نیز تعیین شده باشد

– طرح تهیه کتابهای درسی ، طرح مبارزه با بی سوادى ، طرح
تربیت دبیر متوسطه نظری ، طراح تربیت مشاوران دوره راهنمایی
، نمونه هایی از طرح های آموزش و پرورش می باشند .

Home page

Back

سر فصل

برنامه ریزی نیروی انسانی - شامل برنامه ریزی برای تربیت عموم
کارکنان است. از کارگران نیمه ماهر و ماهر گرفته تا تکنسینها،
مهندسان، پزشکان، معلمان، استادان و سایر متخصصان

Home page

Back

سر فصل

– برنامه ریزی نیروی انسانی مستقیماً با برنامه ریزی اقتصادی مربوط است .
زیرا هدف آن تربیت افرادی است که باید چرخهای اقتصاد کشور را به حرکت
در آورند .

Home page

Back

سر فصل

برنامه ریزی آموزشی - کلیه ابعاد و ارکان آموزش و
پرورش را در بر می گیرد و تمام انواع آموزش و پرورش چه
اجتماعی ، اقتصادی ، فردی ، ابتدایی ، راهنمایی ، متوسطه
، عالی ، رسمی ، غیر رسمی توسط سازمانهای آموزش و
پرورش یا مؤسسات دیگر را شامل می شود .

- آموزش و پرورش یکی از نهادهای اصلی جامعه است که تعلیم و تربیت و ساختن انسانهای مطلوب جامعه مربوط را بر عهده دارد .
- برای پرورش افراد مطلوب باید یک نظام آموزشی کار آمد به وجود آید .

– در نظام آموزشی کار آمد اجزاء و عناصر مختلف آن اعم از مواد
درسی ، دانش آموز ، معلم ، وسایل آموزشی فضا و تجهیزات ، بودجه
و اعتبارات با یکدیگر رابطه متقابل دارند تا دست یابی به هدف را امکان
پذیر سازند .

Home page

Back

سر فصل

– زمانی می توان از نظام آموزشی کار آمد برخوردار بود که
از نیازهای واقعی جامعه اطلاعات کافی داشته باشیم و بر
اساس آنها هدفهای مناسبی را طراحی کنیم و برای رسیدن
به هدفها روشهای صحیح آموزشی را انتخاب نماییم .

Home page

Back

سر فصل

– برنامه ریزی آموزشی عبارت است از کاربرد روشهای تحلیلی در مورد هر یک از اجزاء نظام آموزشی وهدف آن استقرار یک نظام آموزشی کار آمد است .

Home page

Back

سر فصل

اهمیت برنامه ریزی آموزشی

– آنچه در برنامه ریزی آموزشی اهمیت دارد وقوف به ارتباط
و تعامل زیر نظامها با نظام کل است .

Home page

Back

سر فصل

– برای کار آمدمی نظام آموزشی باید بین اجزاء آن از یک طرف و بین نظام آموزشی با نظامهای دیگر جامعه از طرف دیگر ارتباط مفید وجود داشته باشد .

– انجام این مهم وظیفه برنامه ریزی آموزشی است

Home page

Back

سر فصل

از پایین به بالا هر کدام زیر نظام دیگری است : نظام اقتصادی ، سیاسی

↓
نظام آموزشی کل کشور

↓
استان

↓
شهرستان

↓
ناحیه

↓
مدرسه

↓
کلاس

(زیر نظام) دانش آموز ، معلم و

Home page

Back

سر فصل

سطوح برنامه ریزی آموزشی

۱- سطح فراسوی کلان

۲- سطح کلان

۳- سطح خرد

Home page

Back

سر فصل

سطح فراسوی کلان

– در این سطح برنامه ریزان آموزشی همگام با سیاستگذاران و مدیران کشور هدفهای کلی آموزش و پرورش را در ارتباط با نیازهای نهادهای دیگر جامعه تعیین می نمایند .

Home page

Back

سر فصل

- هدفهای کلی آموزش و پرورش بر اساس الگوی توسعه کشور تعیین می شوند .
- سطح فراسوی کلان محل اتصال نظام آموزش با برنامه ریزی کلی توسعه جامعه است .

- آنچه باید دانش آموزان به دست آورند و در جامعه به نیروی مفید و کار آمد تبدیل گردند در سطح فراسوی کلان تعریف می شوند .
- نتیجه در این سطح بازده نامیده می شود .

سطح کلان

- در این سطح هدفهای کلی آموزش و پرورش به هدفهای دوره های تحصیلی تجزیه می شوند .
- مثلاً : - چه بخشی از هدفهای کلی در دوره متوسطه تحقق یابند .
- نتیجه در این سطح برون داد نامیده می شود .

سطح خرد

- دانش آموزان برای رسیدن به هدفهای یادگیری باید دانشها ، مهارتها و نگرشهایی کسب کنند .
- این موارد که ابعاد مختلف یادگیری را تشکیل می دهند در این سطح تعیین می شوند .

Home page

Back

سر فصل

ارتباط سطوح برنامه ریزی

- سطوح برنامه ریزی به یکدیگر مرتبط هستند و این ارتباط برنامه ریزی صحیح را تضمین میکند .
- موفقیت در برنامه درسی لزوماً به معنای کسب قابلیت دانش آموز در یک زمینه خاص نمی باشد .

Home page

Back

سر فصل

سطوح برنامه ریزی و نتایج آموزشی آنها

سطح برنامه ریزی	مثال	توصیف	نتایج
خرد	نمره های آزمون موفقیت در دوره مهارت های به دست آمده	نتایجی که بر مبنای آنها نتایج بزرگتر به دست می آید	محصول
کلان	فارغ التحصیلان پایان نامه ها و غیره	نتایجی که به جامعه عرضه می شود	برونداد
فراسوی کلان	خودکفایی فردی ، اعتماد به نفس و اتکاء به خود در سطح جامعه	اثرات اجتماعی و اقتصادی نظام آموزش	بازده

برنامه ریزی درسی

- نوع دیگر برنامه ریزی در آموزش و پرورش برنامه ریزی درسی است .
- برنامه ریزی درسی به یادگیری و طراحی عناصر و عوامل مختلف آن مربوط می شود .

Home page

Back

سر فصل

- فرایند یادگیری با عوامل گوناگون ارتباط دارد و هر یک از آنها در جریان و چگونگی یادگیری مؤثر است.
- استعدادهای یادگیرنده ، محتوا ، معلم ، فضای یادگیری هر کدام به نوعی در یادگیری مؤثر است .

– مجموعه قواعد و ضوابطی که به همه عوامل و عناصر یادگیری منطق و سازمان می دهد و به فعالیتهای یادگیری نظام می بخشد برنامه درسی است .

Home page

Back

سر فصل

معنای لغوی Curriculum

- از نظر لغت از کلمه لاتین Currer به معنای راهی که باید طی شود گرفته شده است .
- در مدارس از نظر تاریخی دروسی را در نظر گرفته اند که از طریق آنها هر دانش آموز به مرحله بالاتر انتقال می یابد .

Home page

Back

سر فصل

– مفهوم برنامه درسی یعنی " راهی که باید طی شود " با
کارکردهای تاریخی مدرسه تناسب دارد .

Home page

Back

سر فصل

نگرشهای اساسی به برنامه

۱- دیدگاه رشد و توسعه فرایندهای ذهنی عقلی

۲- منطق گرایی علمی

۳- تحقق خود

۴- بازسازی اجتماعی یا تطابق اجتماعی

Home page

Back

سر فصل

۱- دیدگاه رشد و توسعه فرایندهای ذهنی عقلی

در این دیدگاه به برنامه درسی به عنوان خدمت به رشد و توسعه فرایندهای ذهنی نگریسته می شود

Home page

Back

سر فصل

مهمترین کارکرد مدارس :

- الف) کمک به دانش آموزان از این که چگونه یادگرفتن را بیاموزند
- ب) فراهم آوردن فرصتهای یادگیری برای دانش آموزان به منظور تقویت انواع مهارتها و توانایی های ذهنی

Home page

Back

سر فصل

– بر اساس این دیدگاه انسان مجموعه ای از توانایی ها و استعداد های نسبتاً مستقل از یکدیگر است مانند قدرت استنباط ، قدرت تحلیل ، پیش بینی ، حل مسئله ، حفظ کردن و غیره تشکیل شده است .

- حامیان این دیدگاه مخالف سرسخت انتقال اطلاعات و دانش به دانش آموزان هستند .
- تغییر و تحولاتی در یافته های علمی به وجود می آید بنابراین باید به جای محور قرار دادن محتوا به فرایندها توجه کرده و آنها را محور قرار دهند .

– برنامه درسی بر اساس این دیدگاه " مسئله محور " است .
– معلم نقش راهنما دارد و باعث پرورش قوای ذهنی دانش آموزان می شود .

Home page

Back

سر فصل

دیدگاه منطق گرایی علمی -

- تأکید بر محتواست
- این دیدگاه مخالف تأکید بر مسائل اجتماعی است (مثل آموزش ضد مواد مخدر ، آموزش رانندگی و) زیرا دانش آموزان از یادگیری دیسیپلینهای آکادمیک محروم می شوند .

- در این دیدگاه کارکرد مدرسه انتقال میراث فرهنگی است
- معتقدند دیسپلینها ارزش های برابر ندارند .
- محتوایی باید مورد توجه قرار گیرد که فرد خود نمی تواند از جامعه کسب کند .

- دیسپلینها دلیل وجودی مدرسه را تشکیل می دهند .
- این دیدگاه از آثار بزرگ و ایده های بزرگ یاد می کنند .
- هاجینز یکی از رهبران این گروه است .

Home page

Back

سر فصل

۳ - دیدگاه تحقق خود

- در این دیدگاه فرد عبارت از محور و منبع اطلاعات و تصمیمات برنامه درسی است .
- معلمان برنامه های خود را با هم فکری دانش آموزان تهیه می کنند .
- برنامه ها از قبل تهیه شده نیست .

– فرایند برنامه ریزی این دیدگاه : معلم – دانش آموز است .
– زیر بنای فکری این دیدگاه : موجودات زنده طی یک فرایندی که از
درون آغاز می شود و به بیرون منتهی می شود رشد و کمال پیدا می
کنند .

– کاربرد این تفکر در برنامه ریزی درسی این است که برنامه ریز باید به سراغ دانش آموزان رفته و با نیازها و علایق آنها آشنا شود .

Home page

Back

سر فصل

۴- دیدگاه بازسازی اجتماعی یا تطابق اجتماعی

– در این دیدگاه نیازهای جامعه بر نیازهای فرد مقدم شمرده می شود .

Home page

Back

سر فصل

دو نظریه در این دیدگاه

حال نگر عدم توجه به تغییر بنیادی در ساختار اجتماع
(موضوعاتی : آموزش رانندگی ، ضد مواد مخدر)

آینده نگر معتقد به تغییر بنیادی در ساختار اجتماع
(موضوعاتی : فساد سیاسی ، تبعیض نژادی)

Home page

Back

سر فصل

تعاریف برنامه درسی

– برنامه تربیتی شامل کلیه تجربه ها ، مطالعه ها ، بحثها ، فعالیتهای گروهی و فردی و سایر اعمالی است که شاگرد تحت سرپرستی و راهنمایی مدرسه انجام می دهد .

Home page

Back

سر فصل

- برنامه درسی عبارت است از آن چه آموخته می شود ، مواد متعلق به شاگرد تجربیات مدرسه ، همه تجربیات
- برخورد فراگیر با ابعاد مختلف محیط که تحت هدایت مدرسه طرحریزی شده است (ماکنزی)

تحلیلی بر نگرشها و تعریفهای برنامه درسی

- هر کدام از دیدگاههای مختلف در مورد برنامه درسی به مبانی انسان شناختی و روان شناختی ویژه ای استوار است
- هر کدام به یکی از ابعاد وجودی انسان توجه کرده و برنامه درسی را برای پرورش همان بعد متوجه ساخته اند .

– دیدگاه رشد و توسعه فرایندهای ذهنی و عقلی فرایندهای ذهنی را
اصلی ترین جنبه انسانی می داند .
– برنامه درسی را نیز در خدمت رشد و توسعه این فرایند معرفی می
نمایند .

- برداشت این دیدگاه از انسان و فعالیتهای ذهنی یک برداشت کاملاً فیزیولوژیکی است .
- ریشه ها وسوابق تاریخی این نظریه به مکتب قدیمی روانشناسی مشهور به فری نولوژی باز می گردد .

– طرفداران این مکتب (فری نولوژی) بر اساس نتایج حاصل از تحقیقات خود ادعا می کردند که در مغز انسان یک سلسله ماهیچه های ذهنی (۳۷) تعبیه شده است .

Home page

Back

سر فصل

- آموزش و پرورش باید زمینه رشد این ماهیچه ها را فراهم آورد .
- روش فری نولوژیستها در شناسایی این ۳۷ ماهیچه ذهنی عبارت از مطالعه روی شکل ظاهری جمجمه انسانها بود .

دیدگاه منطق گرایی

- تکیه این دیدگاه به تقویت قوای ذهنی است .
- این دیدگاه از جنبه های اساسی وجود انسان غافل مانده و تنها به قوای عقلی و میراث فرهنگی تکیه نموده است .

Home page

Back

سر فصل

دیدگاه بازسازی اجتماعی

- این دیدگاه محدود و یک بعدی است .
- اگر اصالت دادن به جامعه به معنای بی توجهی به فرد و نیازهای او باشد معقول نیست و باعث عقیم ماندن ابعاد دیگر شخصیت انسان می شود .

Home page

Back

سر فصل

– در برنامه درسی نه اصالت یا نیازهای فرد و نه اجتماع و نه فرایندهای ذهنی است . بلکه با ایجاد اعتدال بین این ابعاد و عوامل باید زمینه ای برای رشد و اعتدال همه جانبه شخصیت خود فراهم نمود .

Home page

Back

سر فصل

تعریف جامع و مانع

– برنامه درس ابعاد وسیع تر از برنامه درسی رسمی و پیش بینی شده دارد .
– آنچه دانش آموز از فرهنگ خانواده ، وسایل ارتباط جمعی ، ارتباط دوستان و همسالان و رفتار معلم کسب می کند به برنامه درسی غیر رسمی مربوط می شود .

Home page

Back

سر فصل

- گاهی به برنامه درسی غیر رسمی ، برنامه درسی پنهان هم می گویند .
- برنامه درسی پنهان در کنترل برنامه ریز و معلم نیست .
- می توان با شناخت نیازهای فراگیران و هماهنگ ساختن عوامل تربیتی با محتوای برنامه درسی رسمی از فاصله این دو برنامه کاست .

– برنامه درسی به محتوای رسمی و غیررسمی ، فرایند محتوا ،
آموزشهای آشکار و پنهان اطلاق می گردد که به وسیله آنها
فراگیر تحت هدایت مدرسه دانش لازم را به دست می آورد ،
مهارت‌ها را کسب می کند و گرایشها ، قدرشناسی ها و ارزشها
را در خود تغییر می دهد .

فصل دوم : طراحی برنامه درسی

متخصصان حوزه برنامه درسی به منظور نظم بخشیدن به فعالیتهای خود و کسب موقعیت در تهیه برنامه های درسی مناسب مجموعه فعالیتهای برنامه درسی را به دو بخش "طراحی" و "برنامه ریزی درسی" تقسیم می کنند .

بخش اول - طراحی برنامه درسی

برنامه ریزان قبل از اینکه به شیوه های اجرایی و عملی بپردازند باید در مورد " عناصر " برنامه ریزی تصمیم گیری کنند . با توجه به نوع نگرشی که تهیه برنامه درسی را حمایت می کند عناصر برنامه درسی و جهت گیری آنها را متفاوت می سازد .

برنامه درسی موضوع محور } یادگیری مکانیکی
هدفها و مراحل مختلف یادگیری قدم به قدم از قبل تعیین شده
برنامه درسی از پیش تعیین و سازماندهی گردیده
روش خطی
تأکید بر حجم محتوا

Home page

Back

سر فصل

برنامه های درسی " دانش آموز محور" } توجه به ویژگی ها و نیازهای یادگیرنده
آموزش بنا به ویژگی های یادگیرنده انفرادی تر

Home page

Back

سر فصل

برنامه درسی " جامعه محور "

هدف اساسی اصلاح و توسعه جامعه
انتخاب محتوای برنامه درسی از زندگی اجتماعی
روش حل مسئله

Home page

Back

سر فصل

هفت عنصر اساسی و مهم در برنامه درسی از نظر فرانسیس
کلاین :
اهداف - محتوا - مواد آموزشی - راهبردهای یاددهی ،
یادگیری - زمان - فضا - ارزشیابی

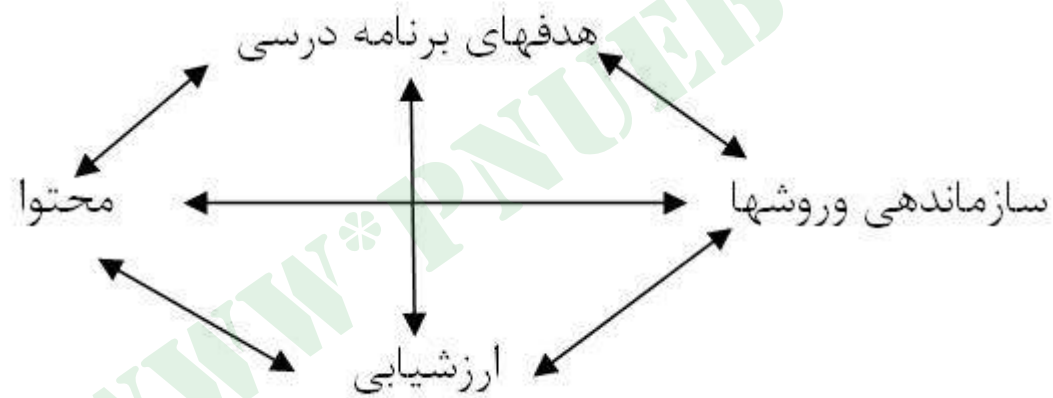
Home page

Back

سر فصل

نمودار - رابطه عناصر در طراحی برنامه درسی

Home page

Back

سر فصل

سطوح هدفها

– "کراتول" هدفهای کلی، رفتاری و هدفهای
تدریس را مطرح می کند.

– "داویس" مقاصد آموزشی، هدفهای عمومی و
هدفهای ویژه را طرح می نماید

Home page

Back

سر فصل

- دریکی از نشریات یونسکو مراحل زیر پذیرفته شده است :
- هدفهای آرمانی
- مقاصد آموزشی
- هدفهای جزئی

Home page

Back

سر فصل

– هدفهای آرمانی – که فیلسوفان وایدئولوگهای جامعه ارائه می دهند
. مانند تأسیس یک جامعه اسلامی یا تربیت یک ملت عادل و یا تحقق
فرصتهای مساوی برای همه

Home page

Back

سر فصل

مقاصد آموزشی - کلیت آنها از هدفهای آرمانی کمتر است و میان مدت می باشند
و به طور مستقیم به هدفهای آموزشی مربوط می شوند مانند تأسیس مدارس فنی
و حرفه ای

Home page

Back

سر فصل

هدفهای جزئی - وظایف ویژه مختص فرایند یاددهی -
یادگیری را بیان می کنند و دارای سطوحی هستند مثل
مدرسه معین ، درس خاص یا افراد روستا

Home page

Back

سر فصل

سیلور و الکساندر سطوح زیر را تعیین کرده اند :
مقاصد ، هدفهای کلی ، هدفهای جزئی ، هدفهای عینی ، هدفهای عینی
خاص

Home page

Back

سر فصل

مقاصد : مانند تربیت شهروندان کار آمد در یک جامعه دموکراتیک
هدفهای کلی : مانند شهروندان در فرآیندی آزاد به طور هوشمندانه در جامعه فعالیت کنند
هدفهای جزئی : مانند شهروندان بتوانند از قوانین اساسی حکومت آگاه شوند

Home page

Back

سر فصل

هدفهای عینی : مانند توانایی در پاسخ درست به پرسشهای شیوه
انتخاب رئیس جمهور
هدفهای عینی خاص : با کارتهای آرای انتخابات آشنا باشند

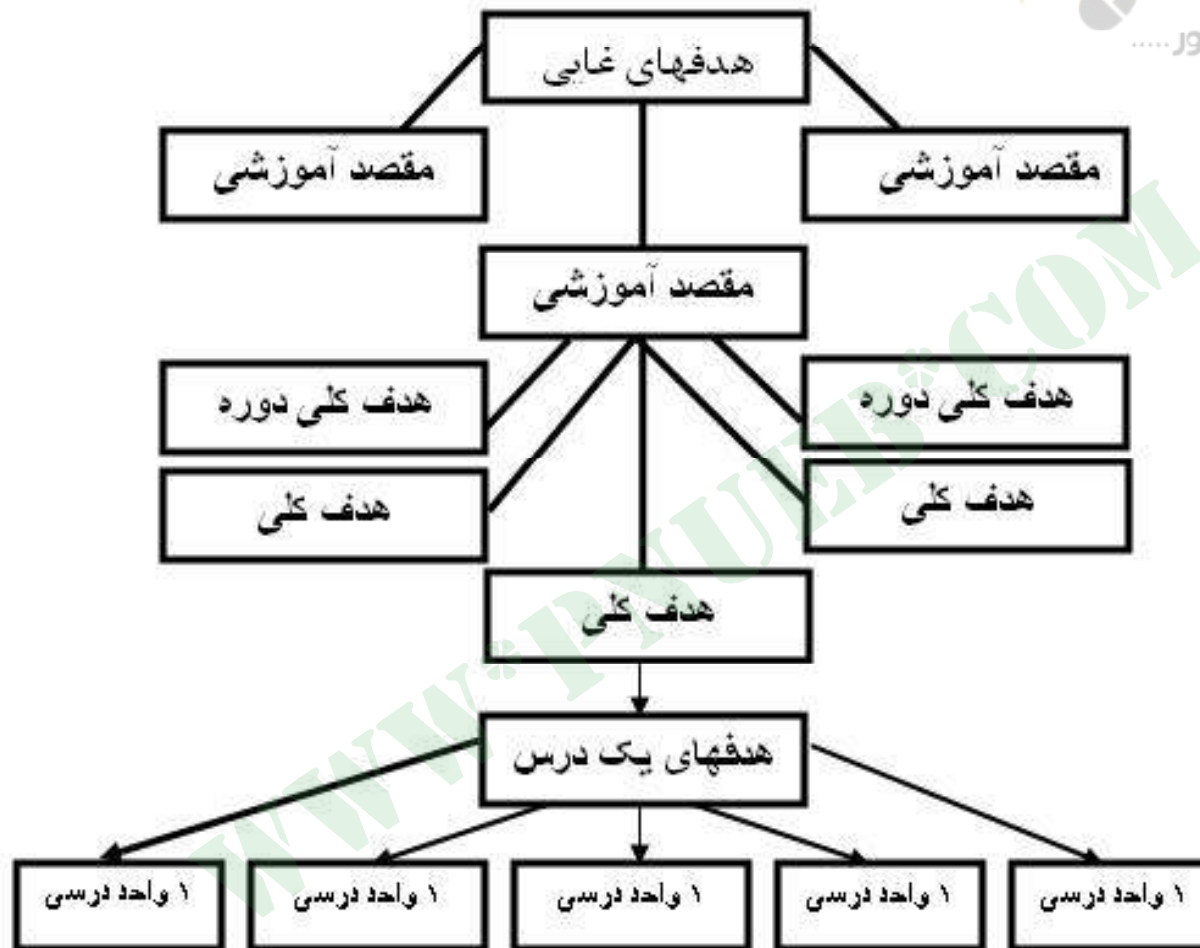
Home page

Back

سر فصل

نمودار سطوح هدفها

منابع تعیین هدفها

پنج منبع اساسی تعیین هدفها عبارتند از :
 نظام اعتقادی و ارزشی ، ماهیت یادگیرنده ، ماهیت جامعه ، ماهیت دانش ، ماهیت یادگیری

نمودار منابع تعیین هدف ها

نظام اعتقادی وارزشی (فلسفه)

- برنامه ریزان درسی با توجه به اهمیت نسبی جامعه ، فرد ، یادگیری ودانش وشناخت در مورد هدفهای کلی وجزیی تصمیم گیری می کنند .
- فلسفه در تمام تصمیم گیری های برنامه درسی تعیین کننده است .

چهار دیدگاه فلسفی روی برنامه درسی و کار معلم در طول پنجاه سال
گذشته بیشترین تأثیر را داشته است :

- ماهیت گرایی
- پایدار گرایی
- پیشرفت گرایی
- بازسازی گرایی

Home page

Back

سر فصل

- فلسفه روی جنبه های اساسی برنامه درسی تأثیر می کند
- مهمترین عنصر برنامه درسی هدف تعلیم و تربیت است
- هر کدام از فلسفه ها هدف معینی را در نظر گرفته اند

Home page

Back

سر فصل

دانش	هدف تعلیم و تربیت	بنیان فلسفی
تمرکز به مطالعه گذشته و پایدار تسلط به واقعیت ها و دانش بی انتها	تربیت فرد عقلانی : پرورش عقل	واقع گرایی

پایدار گرایی

Home page

Back

سر فصل

فلسفه تربیتی	نقش تعلیم و تربیت	محور و موضوعات برنامه درسی	جهت گیری برنامه درسی
پایدار گرایی	معلم در فکر کردن به دانش آموز کمک می کند . روش سقراطی ، روش توضیحی ، تدریس ارزش های سنتی	موضوع های کلاسیک تحلیل ادبی برنامه درسی پایدار	اندیشه های بزرگان

فلسفه تربیتی	نقش تعلیم و تربیت	محور و موضوعات برنامه درسی	جهت گیری برنامه درسی
ماهیت گرایی	معلم در تدریس اقتدار دارد. تدریس صریح ارزش های سنتی	مهارت های اساسی (سه مهارت) و دروس اساسی (انگلیسی ، علوم ، تاریخ ، ریاضیات ، زبان خارجی)	بازگشت به اساس : سواد فرهنگی برتری در تعلیم و تربیت

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
جامعه در تعلیم و تربیت	
۱- آموزش رسمی با مدرسه آغاز می شود :	۱- آموزش رسمی از خانواده شروع می شود .
مدارس نهادهای اصلی تعلیم و تربیت هستند.	به تاثیر والدین روی بچه ها اهمیت زیادی داده می شود .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه معاصر (بیشرفنگرایی ، بازسازی گرایی)	فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)
جامعه در تعلیم و تربیت	
۲- مدرسه جامعه را اصلاح می کند : رشد افراد به نفع جامعه است استقلال و خلاقیت مهم هستند .	۲- مدرسه فرهنگ عمومی را انتقال می دهد . مسئولیت اصلی افراد در مقابل جامعه است . نقشهای اجتماعی اصلاح کننده ، سازگاری و همکاری اهمیت زیادی دارند .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
جامعه در تعلیم و تربیت	
۳- تعلیم و تربیت اهداف اجتماع را برآورده می سازد و مستلزم اقتدار و قیود اخلاقی است .	۳- آموزش مستلزم فرصت های متعددی است تا توانایی فرد رشد کند و قادر به انتخابهای شخصی باشد .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
جامعه در تعلیم و تربیت	
۴- درس و دانش معین دانش آموزان را برای دموکراسی و آزادی آماده می کند .	۴- تجربیات دموکراسی در مدرسه دانش آموزان را برای زندگی در جامعه دموکراسی و آزادی آماده می سازد.

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (بسرفنگرایی ، بسزاسازی گرایی)
جامعه در تعلیم و تربیت	
۵- اساسا تعلیم و تربیت در شرایط شناختی شکل می گیرد . تمرکز روی دروس آکادمیک است .	۵- تربیت باید جنبه های اجتماعی ، اخلاقی و شناختی را در بر گیرد . کودک را باید به صورت یک بل در نظر گرفت .

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
جامعه در تعلیم و تربیت	
۶- ارزش ها و اعتقادات عینی هستند و براسناداردهای توافق شده و حقایق مبنی هستند .	۶- ارزش ها و اعتقادات ذهنی هستند و بر دیدگاه فرد از جهان مبنی می باشند .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)		فلسفه معاصر (پیشرفنگرایی ، بازسازی گرایی)	
دانش یادگیری			
۷- تاکید به دانش و اطلاعات		۷- تاکید به حل مساله در محیط اجتماعی	
۸- تاکید به موضوعات مجزا (محتوا)		۸- تاکید به دانش آموزان (فراگیران)	

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بسازی گرایی)
دانش یادگیری	
۹- ماده درسی از سوی معلم انتخاب و سازمان دهی می شود .	۹- ماده درسی توسط معلم و دانش آموز طراحی می شود .
۱۰- ماده درسی از ساده به مشکل و بر محور گذشته سازمان دهی می شود .	۱۰- ماده درسی براساس درک روابط بر محور حال و آینده سازمان می یابد .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفنگرایی ، بازسازی گرایی)
دانس یادگیری	
۱۱- واحد / درس بر اساس موضوعات با مفاهیم سازمان دهی می شود .	۱۱- واحد / درس طبق مسائل با علایق دانس آموزان طراحی می شود .
۱۲- ماده درسی بر اساس حوزه ها با رشته های متمایز به صورت جدا از هم ارائه می شوند .	۱۲- ماده درسی به صورت درهم تنیده ارائه می شوند و بیش از یک درس مرتبط را در بر می گیرد .

آموزش	
فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
۱۳- کتابهای درسی و دفترچه های درسی غلبه دارند .	۱۳- مواد آموزشی متنوع است ، در باد دهی ، یادگیری از منابع اجتماعی بیرون از مدرسه نیز استفاده می شود .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (بسرفنگرایی ، بازسازی گرایی)
آموزش	
۱۴- یادگیری به صورت « کل کلاس یک گروه » انجام می گیرد . جداول دروس مقطوع است و در دوره های زمانی یک شکل انجام می گیرد .	۱۴- گروه های « کل » ، « کوچک » و « فردی شده » تشکیل می گردد .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایندار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
آموزش	
۱۵- کل کلاس یک گروه محسوب می شود . دانش آموزان با یک برنامه واحد آموزش داده می شوند .	۱۵- گروه بندی گوناگون انجام می گیرد . برنامه ها در حد وسیع متفاوت هستند .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفنگرایی ، بازسازی گرایی)
آموزش	
۱۶- دانش آموزان در مقابل معلمان و محتوای کتابهای درسی منفعل هستند .	۱۶- دانش آموزان در جستجوی اطلاعات به صورت فعال عمل می کنند .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
آموزش	
۱۷- تاکید به یکنواختی تجربیات کلاس و موقعیت های آموزشی	۱۷- تاکید به تجربیات کلاس و موقعیت های آموزشی متنوع

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفنگرایی ، بازسازی گرایی)
هدف و برنامه ها	
۱۸- تاکید به علوم سبعة (در قدیم صرف و نحو و منطق و بدیع و حساب و هندسه و موسیقی و نجوم بوده اما در عصر حاضر برنامه دوره غیر تخصصی دانشکده ها را تشکیل می دهد)	۱۸- مخلوطی از علوم سبعة ، دروس عملی و حرفه ای

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفتگرایی ، بازسازی گرایی)
هدف و برنامه ها	
۱۹- تاکید به تخصص و دانشمند شدن	۱۹- تاکید به آموزش عمومی است و برای تربیت شروندان است .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، پایدار گرایی)	فلسفه معاصر (پیشرفت گرایی ، بازسازی گرایی)
هدف و برنامه ها	
۲۰- برنامه درسی از قبل تجویز شده است و برای انتخاب فرصت ناهیزی وجود دارد .	۲۰- برنامه درسی و نیازها و علایق دانش آموزان مبتنی است و فرصت برای انتخابها وجود دارد .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه سنتی (ماهیت گرایی ، بایدار گرایی)	فلسفه معاصر (بشرفنگرایی ، بازسازی گرایی)
هدف و برنامه ها	
۲۱- وجود استانداردهای بالا و برتر ، توجه به دانش آموزان بشرفته	۲۱- استانداردهای انعطاف پذیر

Home page

Back

سر فصل

نتیجه گیری : جایگاه نظام ارزشی و اعتقادی در برنامه درسی

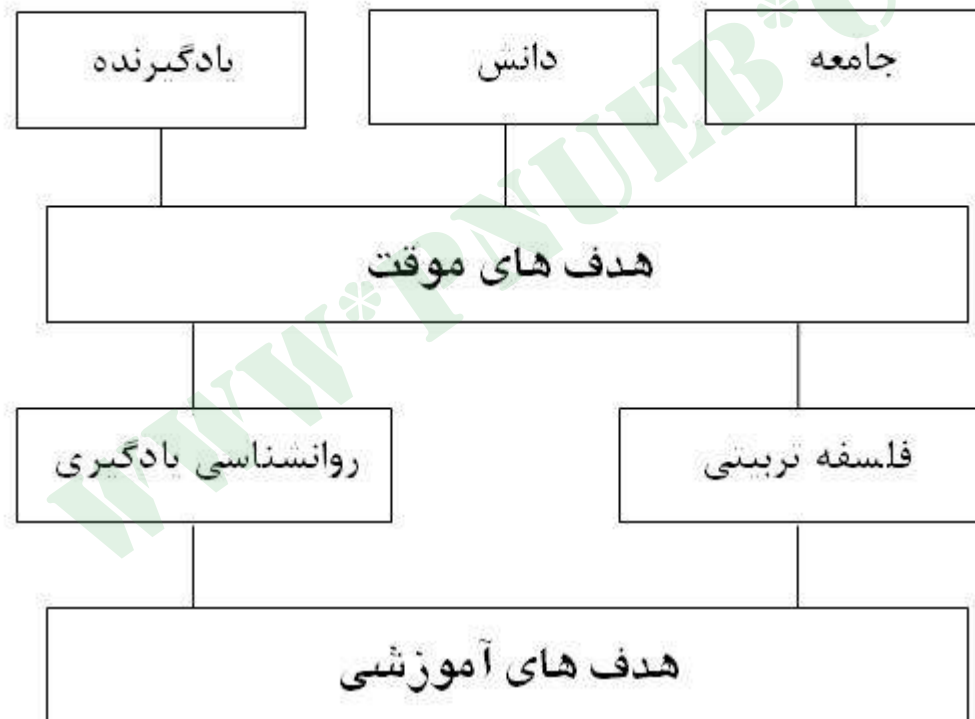
نظام ارزشی یکی از منابع برنامه درسی است . منتها موقعیت این منبع بالاتر از منابع دیگر یعنی یادگیری ، یادگیرنده ، دانش و جامعه است . قضاوت و تصمیم گیری درباره هر یک از منابع و در نهایت تعیین هدف بر اساس نوع فلسفه تربیتی انجام می پذیرد . به همین ترتیب عناصر و مراحل پایین تر برنامه درسی با توجه به نگرش حاکم بر برنامه درس متأثر می شوند . این تأثیر به حدی است که در جزیی ترین فعالیت آموزشی معلم اثر می گذارد .

بنابراین نظام اعتقادی و ارزشی (فلسفه) در رأس هرم مفهومی برنامه درسی قرار دارد .
برخلاف نظر تعدادی از برنامه ریزان درسی که فلسفه تربیتی را " صافی " به حساب می آورند
. نگارنده به " جهت بخشی " فلسفه تربیتی و تأثیرگذاری در همه تصمیم گیری های برنامه
درسی اعتقاد دارد .

نمودار شماره (۴) مدل تایلر

ماهیت یادگیری و تعیین هدفها

نخستین عنصری که تحت تأثیر دیدگاه یادگیری برنامه ریز قرار می گیرد " هدف برنامه درسی " است. محتوا و بیان هدفها بر اساس نظریه یادگیری حاکم بر فضای برنامه ریزی تعیین می گردند.

Home page

Back

سر فصل

برنامه ریزی که پیرو روانشناسی گشتالت باشد هدفها را با توجه به درک
" کل " وکسب یک " ساختار شناختی " جهت می دهد وکسی که به
روان شناسی رفتارگرا گرایش داشته باشد هدفها را با توجه به اجزا
و عناصر موضوع مورد نظر تعیین خواهد نمود

علاوه بر هدف ، عناصر دیگر برنامه درسی یعنی محتوا ، سازماندهی محتوا ،
تجربیات یادگیری ، استراتژیهای یاددهی - یادگیری و ارزشیابی نیز از نظریه
یادگیری حاکم بر تصمیم گیری ها ، تأثیر می پذیرند .

سه خانواده نظریه های یادگیری

۱- نخستین خانواده نظریه های یادگیری به پیوند محرک و پاسخ تأکید می کند.
این خانواده یادگیری همه نظریه های یادگیری تقویت و شرطی شدن را در بر می گیرند . کلمه اساسی در این نظریه ها " تجربه " است.

۲- دومین خانواده نظریه های یادگیری که در برنامه ریزی درسی اهمیت دارند ،
نظریه میدان است که نظریه های میدان گشتالت ، میدان شناختی ، میدان
ادراکی را در بر می گیرد . در این نظریه ها " کل " اهمیت ویژه ای دارد .

یادگیرنده با ابعاد کلی موقعیت یادگیری را آغاز می کند و به تدریج به امور ویژه در پرتو همان کل حرکت می کند . به دست آوردن یک دید کلی در یادگیری اهمیت دارد .

Home page

Back

سر فصل

در نظریه های یادگیری گشتالت معناداری کل اهمیت تعمیمها اصول و سازمان یادگیری و یا اهمیت آگاهی به خود و معنای شخصی واحدهای مفهومی اصلی را تشکیل می دهند . یادگیری باید در ساختارهای شناختی انجام گیرد و طرح تدریس باید با پیش سازمان دهنده ها آغاز گردد .

نظریه مهم دیگر " میدان ادراکی " است . نظریه پدیدارشناسانه یا نظریه آگاهی به خود نیز گفته می شود . در این نظریه آگاهی از خود یک مفهوم اساسی است . از دیدگاه این نظریه رفتار و یادگیری کارکردهای درک انسان است .

معانی که در نتیجه ادراکات منحصر به فرد هر شخصی در ذهن شکل می گیرند ، بیشترین تأثیر را روی یادگیری می گذارند . آگاهی به خود ومعنای شخصی واحدهای مفهومی اساسی نظریه یادگیری میدان ادراکی را تشکیل می دهند .

کاربرد نظریه های یادگیری در برنامه ریزی درسی

اگر یادگیری مجموعه ای از دانش و اطلاعات هدف اصلی برنامه درسی باشد ، یادگیری تسلط یاب مناسبترین روش است .

Home page

Back

سر فصل

برنامه ریزان درسی به طرق مختلف باید فراگیران را به یادگیری تشویق نمایند. هر نظریه یادگیری نوع خاص یادگیری را توصیف می کند. فراگیران با یکدیگر تفاوت دارند و نظریه های یادگیری گوناگون روشهای برنامه ریزی درسی مختلف را مورد حمایت قرار می دهند.

دانشها نیز متفاوت هستند . شاید یک روش یادگیری برای تدریس ریاضیات و روش دیگر برای علوم انسانی واجتماعی بهترین روش می باشند .

Home page

Back

سر فصل

امروزه مفاهیمی از نظریه های یادگیری در برنامه ریزی
درسی کاربرد دارند که عبارتند از :

۱- همانند سازی
بچه ها از طریق همانند سازی با دیگران یاد می گیرند . والدین ،
همسالان ومعلمان باید مدل های خوب تربیتی برای آنان باشند.

Home page

Back

سر فصل

۲- کشف

کسب دانش توسط به کارگیری ذهن ، برای انگیزش ، سازمان دهی آموخته ها ، یاد آوری و داشتن معنی مزایای زیادی دارد .

Home page

Back

فصل

۳- ویژگیهای فرهنگی

مطالعات انسان شناسی تأکید کرده است که جوامع و فرهنگهای مختلف کیفیتها و صلاحیتهای گوناگونی به وجود می آورند . تجربه های یادگیری که بر ویژگی های افراد و گروهها مبتنی می شوند موفقیت آمیز هستند .

۴- روشهای افزایش قدرت انتقال

وقتی که دانش آموز تعمیمها را با فعالیت یادگیری خود به دست می آورد و به کار می گیرد انتقال آسانتر صورت می پذیرد .

Home page

Back

سر فصل

۵- اشتیاق به یادگیری و دانش

دانش آموزان از معلمانی که دانش را دوست دارند ، از اجتماعاتی که منابع برای یادگیری را فراهم می سازند و از محیط خانوادگی که جستجوی دانش را تشویق می کنند گرایش و علاقه به یادگیری را یاد می گیرند.

Home page

Back

سر فصل

نتیجه گیری و جایگاه یادگیری در برنامه درسی

با توجه به مطالب یاد شده می توان نتیجه گرفت که یادگیری نیز در محتوا و قالب هدفهای برنامه درسی تأثیر دارند . بنا به این که چه مفهومی از یادگیری و چه نظریه ای بر فضای تصمیم گیری حاکم باشد هدفها تحت تأثیر قرار می گیرند .

مطالعه جامعه

یکی از وظایف برنامه های درسی رفع نیازهای جامعه است . " نیاز عبارت است از فاصله یا شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب که با معیار استاندارد مورد قبول جامعه مقایسه شده باشد . این مفهوم نیاز عبارت است از فاصله میان آن چه هست و آن چه می باید باشد "

مطالعه یادگیرنده

برنامه درسی هنگامی پویا تلقی می شود که متضمن فعالیتهای یادگیرنده
برای کسب موفقیت آمیز تجربیات یادگیری باشد

Home page

Back

سر فصل

در یک طبقه بندی کلی دو جنبه اساسی یادگیرنده مورد مطالعه قرار
می گیرد :

– توانایی ذهنی

– علایق و نیازها

Home page

Back

سر فصل

اگر محتوای انتخاب شده مشکلتر از سطح توانایی یادگیرندگان باشد آنان مفاهیم و مهارت‌های ارایه شده را درک نمی کنند و اگر محتوا از سطح توانایی یادگیرندگان پایین تر و آسانتر باشد رغبت لازم برای مطالعه محتوا به وجود نمی آید.

در دوره ابتدایی اقتضا می کند که محتوای برنامه درسی به صورت عینی و ملموس و با استفاده از نمونه ها و مثالهایی که برای یادگیرنده معنا دار باشد ارایه گردد . انتخاب محتوا به صورت انتزاعی مانع یادگیری است .

Home page

Back

سر فصل

نقطه اتصال علایق ، نیازها و تواناییهای ذهنی فراگیران با برنامه درسی
هدفهای برنامه درسی است .

Home page

Back

سر فصل

هدفهای برنامه درسی باید با وضعیت و امکانات یادگیرندگان هماهنگ باشند و با توجه به نیازهای آنی و آتی آنان تعیین گردند.
هدفهای برنامه درسی باید به صورت جامع تعیین شوند .

Home page

Back

سر فصل

مطالعه دانش

هر برنامه درسی با یکی از رشته های علمی ارتباط مستقیم دارد . برای تعیین هدفهای آموزشی برنامه درسی شناخت ساختار آن رشته علمی ضروری است . در این مطالعه ، چند بعد اساسی در خور بررسی است :

- مفاهیم و اصول
- مهارتها و نگرشها
- روش تحقیق در آن علم
- هدفهای خاص آن علم

هدف

می توان گفت یادگیری دارای سه رکن : شناخت ، گرایش و عمل است .
" هدف " در فرایند آموزش چیزی جز " حدیادگیری " نیست . وقتی که از هدفهای دوره ابتدایی ، هدفهای دوره راهنمایی و غیره سخن می گوئیم و تعیین هدف می کنیم در اصل حدی از یادگیری را برای آن دوره ها معین کرده ایم .

ب (دو حیطه " عاطفی " و " روان - حرکتی " در حیطه بندی هدفها از
جامعیت لازم برخوردار نیستند .
چون خاستگاه آغازین این واژه ها " روان شناسی " است

ج (سهم و جایگاه حیطه های سه گانه هدفها در همه موضوعات و زمینه ها
یکسان نیست .

Home page

Back

سر فصل

بیان هدفها

یکی از مباحث مهم در هدف نویسی " بیان اهداف " است . برخی از صاحب نظران که مبانی فکری خود را از مکتب رفتارگرایی گرفته اند معتقد هستند همه هدفهای آموزشی باید به صورت هدفهای کاملاً صریح و با افعال رفتاری نوشته شوند .

Home page

Back

سر فصل

مدافعان هدفهای رفتاری این دلایل را برای ضرورت و اهمیت هدف رفتاری بیان می کنند :

۱-جهت گیری کار طراح آموزشی ومعلم را نشان می دهد و منظور آموزشی او را به روشنی به دیگران منتقل می کند .

۲-رهنمودی برای انتخاب موضوع مورد بحث ، روش تدریس ، مواد و رسانه های مناسب برای فرایند تدریس - یادگیری فراهم می سازد .

۳-رهنمودی برای پیشنهاد شیوه های ارزشیابی و ساختن آزمون وسایر ابزارهای سنجش پیشرفت تحصیلی فراهم می کند .

در مقابل این ، صاحب نظران دیگری با هدف رفتاری به طور کلی مخالفت می کنند . علت مخالفتشان این است که هدف رفتاری را برای یادگیرنده محدود کننده می دانند و مانع رشد و پیشرفت فرد تلقی می کنند .

نتایج بیانگر

آیزنر نوع دیگر هدفهای آموزشی را تحت عنوان نتایج بیانگر معرفی می کند . نتایج در اصل چیزی هستند که یک شخص پس از نوعی درگیر شدن با فعالیتها با قصد یا بدون قصد به آنها می رسد .

Home page

Back

سر فصل

محل تحقق هدفها

- الف (فرد از همه جا فرا می گیرد
- ب (غنای تجربه ها موجب یادگیری عمیق است .
- ج (دیدن بیش از شنیدن مؤثر است
- د (پژوهشگری شیوه مؤثر تحقق هدفهاست

Home page

Back

سر فصل

در خصوص رابطه تعلیم و تربیت و هدف تربیتی با زمان دو دیدگاه وجود دارد . هر یک از آنها به نوعی در موضع گیری خود افراطی هستند . اگر در تعیین هدفهای تربیتی فقط به آینده توجه کنیم و با معیارها و خواسته های بزرگسالان ، کودکان و نوجوانان را تربیت نماییم از نیازهای آنان غفلت کرده ایم و اگر تنها به نیازهای آنان دانش آموزان تأکید کنیم و هدفهای تربیتی را با توجه به زمان حال آنان تعیین کنیم از نیازهای آنان غافل شده ایم .

به طور کلی می توان جهت گیری زمانی را در برنامه درسی به صورت نمودار زیر نشان داد.

رابطه هدف با زمان

Home page

Back

سر فصل

اگر برنامه درسی تنها " گذشته گرا باشد " ؛ یعنی میراثها و آثار فرهنگی گذشته را در برنامه درسی بگنجانند افراد کاملاً راکد و ایستا پرورش می دهد .
اگر فقط به " حال " تأکید کند افراد طالب روزمرگی و علاقه مند به تأمین نیازهای آن به وجود می آورد .

و اگر تنها " آینده " را در نظر بگیرد افراد آرمانگرا و گسسته از " واقعیت "

تربیت خواهد نمود .

Home page

Back

سر فصل

اصول حاکم بر تعیین هدفها (در بخش طراحی)

۱- هدف دارای سطوح مختلفی است و هر سطح از سطح بالاتر از خود تحلیل و اخذ می شود . سطوح مختلف هدفها به این صورت است :
هدفهای غایی ، مقاصد آموزشی ، هدفهای کلی آموزشی (هدفهای دوره های تحصیلی ، هدفهای یک درس یک دوره و هدفهای یک واحد تدریس)

۲- هدفهای برنامه درسی باید با شرایط و امکانات جامعه و با توجه به نیازهای آن تعیین شوند. در مطالعه جامعه جنبه های اساسی آن از قبیل: اقتصاد، سیاست، فرهنگ، خانواده، مؤسسات اجتماعی، تحولات اجتماعی و غیره مورد بررسی قرار می گیرند.

۳- هدفهای برنامه درسی باید تغییر پذیر باشد.

- ۴- هدفهای برنامه درسی باید با شرایط و امکانات یادگیرندگان هماهنگ باشند و با توجه به نیازهای آنی و آتی آنان تعیین گردند .
- ۵- هدفهای برنامه درسی باید به صورت جامع تعیین شوند . یعنی ناظر بر جنبه های بدنی ، عقلانی ، عاطفی ، اجتماعی و معنوی فرد باشند .
- ۶- در تعیین هدفها باید به تفاوتهای فردی دانش آموزان توجه گردد .

۷- در تعیین هدفهای برنامه درسی باید به ساختار دانش توجه شود و از نظریات متخصصان مواد درسی استفاده شود .

۸- برای استفاده صحیح از هدفها و طراحی و برنامه ریزی عناصر دیگر برنامه درسی لازم است هدفهای آموزشی در سه حیطه شناختی ، عاطفی و روان - حرکتی تعیین گردند ، اما باید مراقب بود که حیطه بندی هدفها برنامه ریزان را از ابعاد و نیازهای فطری و اساسی انسان که در قالب الفاظ " عاطفی " و " روان حرکتی " نمی گنجد ، غافل ننماید .

۹- برای تصریح هدف می توان هدفهای آموزشی را تا حد رفتاری تحلیل کرد . منتها به علت محدودیت هدفهای رفتاری نمی توان هدفهای حل مسأله و گرایشات و ارزشهای مورد اعتقاد افراد را در قالب رفتارهای قابل مشاهده بیان نمود ؛ بنابر این بهتر است بیان رفتاری هدفها به طور عمده در منظوره‌های مهارتهای عملی و حرفه ای مورد استفاده باشند .

- ۱۰- هدفها تنها با فعالیتهای داخل مدرسه تحقق پذیر نیستند . در تعیین و تحقق هدفها لازم است بین مدرسه و عوامل و مؤسسات بیرون از مدرسه ارتباط و هماهنگی وجود داشته باشد .
- ۱۱- هدفها باید با توجه به زمان حال و آینده تعیین گردند.

بحث محتوا را بنا بر چهار محور بررسی قرار می دهیم :

۱-تعریف محتوا

۲-ماهیت محتوا

۳-اشکال مختلف ارایه محتوا

۴-ارتباط محتوا

Home page

Back

سر فصل

تعریف محتوا

سیلور والکساندر این تعریف را ارایه می دهند :

" حقایق ، مشاهدات ، داده ها ، دریافته ها ، تشخیصها ، حساسیتها ، طرحها و راه حلهای برگرفته از آنچه که ذهنهای انسانها درک کرده اند و آن بناهای ذهنی که این محصولات تجربه را درون دانش ، ایده ها ، مفاهیم ، تعمیمها ، اصول ، طرحها و راه حلها دوباره سازمان و نظم می دهد . "

برنامه درسی عملی همیشه ، دانش ، فرایند و ارزش را در بر می گیرد . بدین نحو لازم است برنامه ریزان درسی در طراحی برنامه درسی به هریک از این سه عنصر به طور آگاهانه اهمیت دهند . رابطه معلم با دانش آموزان و رابطه دانش آموزان با یکدیگر نیز منشأ دیگر محتواست .

با توجه به مجموع مباحث می توان گفت که :

محتوا عبارت است از مجموعه مفاهیم ، مهارتها و گرایشهایی که ازسوی برنامه ریزان انتخاب و سازماندهی می شود . در عین حال محتوی آثار حاصل از فعالیتهای یاددهی - یادگیری معلم و شاگرد را نیز در بر می گیرد .

Home page

Back

سر فصل

ماهیت محتوا

برودی چهار جنبه برای رشته علمی ذکر می کند :

۱- اصطلاحات یا مفاهیمی که نامهای کوتاهی برای هر فرایند پیچیده و انتزاعی است.

۲- مجموعه ای از داده ها ، حقایق ، قوانین ، تعمیمها و نظریه هایی که در تاریخ رشته علمی پذیرفته شده است .

۳- روش تحقیق خاص

۴- قواعد برای ارزیابی

Home page

Back

سر فصل

سیر مفهومی در برنامه های درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی

Home page

Back

سر فصل

محتوا و بزرگسالان

محتوای برنامه درسی به وسیله بزرگسالان انتخاب می شود و چون تجربیات ،
تصورات و ساختار ذهنی بزرگسالان با کودک تفاوت دارد ، بزرگسالان در
تهیه محتوای برنامه درسی برداشتهای خود را محور انتخاب محتوا قرار می
دهند .

Home page

Back

سر فصل

محتوا و روش

جایی که به طور سنتی محتوا تأکید می شود یادگیری لفظی و طوطی وار رخ می دهد . آنان یادآور می شوند که این نوع محتوا به زودی فراموش می شود و صفاتی معین (به خاطر سپردن ، اطاعت از اقتدار ، پذیرش بدون نقد و بررسی افکار و غیره) در رفتار و شخصیت یادگیرنده شکل می گیرند .

Home page

Back

سر فصل

ارایه محتوا

یکی از اشکال ارایه محتوا نوشتاری است . مفاهیم ، اصول وقوانینی که اجزای مختلف محتوا را تشکیل می دهند به طور مکتوب تهیه و تنظیم می شوند . انتخاب عکسها وتصاویر زیبا مربوط به مفاهیم و مطالب تهیه شده ، شکل دیگر است .

Home page

Back

سر فصل

شیوه دیگری که از طریق آن محتوای آموزشی شکل می گیرد و امکان یادگیری برای دانش آموز را فراهم می سازد فعالیتهای خارج از مدرسه است ؛ برای مثال بازدیدها و گردشهای علمی که برای فراگیران تدارک دیده می شوند موجب توسعه دانش می گردند .

وحدت محتوا

کووالیک می گوید رشته های علمی برای کسب اطلاعات لازم شیوه های موفقی نیستند . او اظهار می دارد جهان یک کل است به طور کلی کارشناسان معتقدند تفکیک رشته های علمی مصنوعی است و آنچه در عالم خارج وجود دارد یک چیز واحد است و فراگیران نیز باید نظر واحدی از طریق برنامه های درسی به دست آورند .
در وضعیت کنونی کشور ما محتوای برنامه ها به طور عمده مجزا از هم ارایه می شوند و تلاش برای پیوند دادن برنامه های درسی مختلف از ضرورت های تعلیم و تربیت در کشور است .

اجرای برنامه درسی : آموزش

موفقیت برنامه درسی و تحقق هدفهای آن ، در گرو اجرای بهتر برنامه است . ممکن است برنامه درسی از ویژگی های بسیار مثبت برخوردار باشد ، اما به علت فقدان روشهای تدریس مناسب عقیم بماند . می توان گفت : در مجموعه فرایند تهیه برنامه درسی باید دو طرح تهیه شود . یکی طرح برنامه درسی دیگری طرح اجرای برنامه درسی .

سازماندهی محتوا و آموزش

نقطه ارتباط طرح برنامه درسی و طرح آموزشی ، سازماندهی محتوای برنامه درسی است . نوع سازماندهی محتوا در نوع طرح آموزشی روش تدریس تأثیر می کند .

Home page

Back

سر فصل

یکی از شیوه های سازماندهی محتوا از کل به جزء است ؛ یعنی متن درس از بالا به پایین تنظیم می شود . کلی ترین مفاهیم ، اصول و فرضیه ها در ابتدا معرفی می شوند و به تدریج مفاهیم و اصول جزئی تر ارایه و سازماندهی می شوند

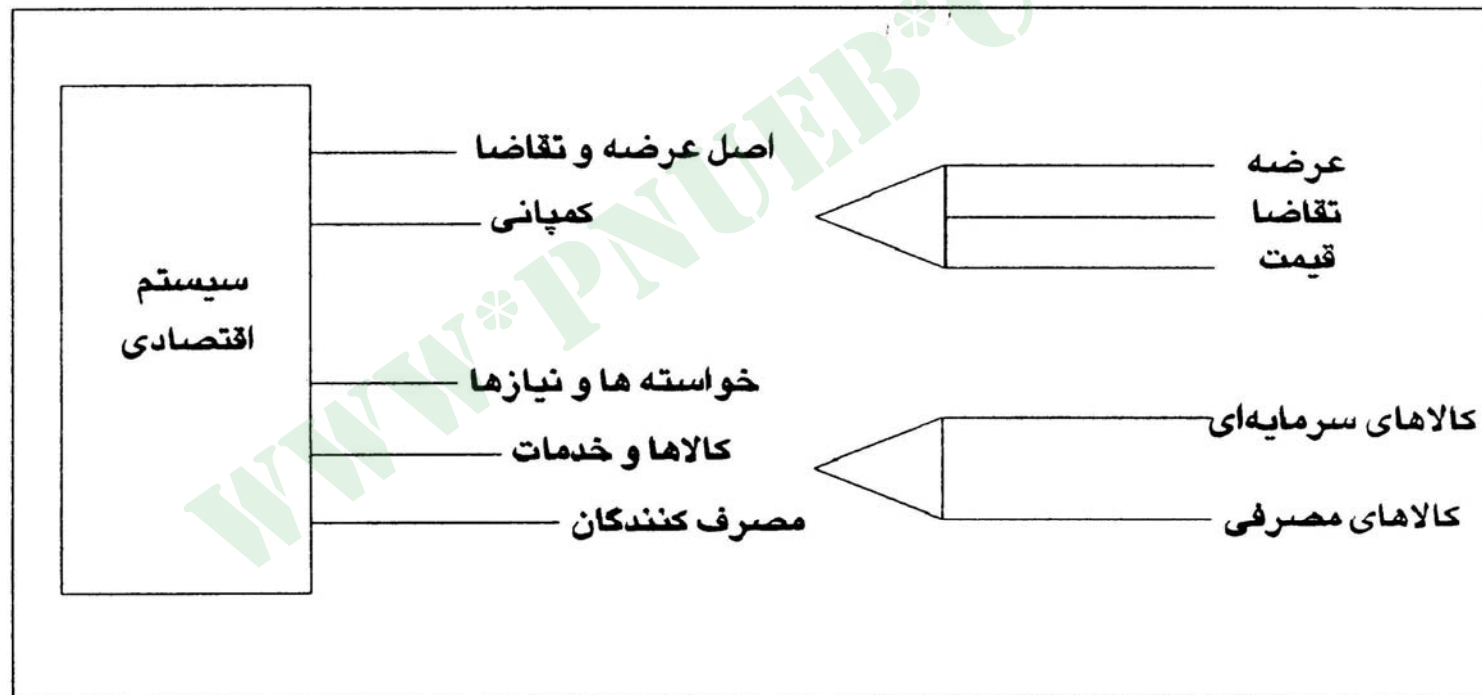
Home page

Back

سر فصل

رابطه پیش سازمان دهنده با مفاهیم جزئی

Home page

Back

سر فصل

آزوبل الگوی تدریس پیش سازمانده خود را با توجه به این شیوه سازماندهی ارایه می کند. در این الگوی تدریس، پس از تعیین هدفهای درس، پیش سازمان دهنده طره می شود. منظور از پیش سازمان دهنده مطلب پیش گفتار قبل از ارایه مطالب درسی و در سطحی انتزاعی و کلی تر از خود مطالب درسی است که باعث سهولت یادگیری مطالب درسی می شود.

هر یک از شیوه های سازماندهی الگوهای تدریس متناسب با خود را می طلبند . محتوای مسئله مدار را با الگوی - کاوشگری ، محتوای تنظیم شده از جزء به کل الگوی تدریس کسب مفهوم آموزش داده می شود .

اصول تعیین و سازماندهی روشهای تدریس

اصول مبتنی بر روانشناسی جدید

۱- روش باید علاقه فعلی دانش آموزان را مورد توجه قرار دهد و رشد علایق آینده او را بر انگیزاند .

Home page

Back

سر فصل

۲- روش باید دانش آموز را برای دستیابی به هدفهای ارزشمند تربیتی تحریک کند . به طریق مختلف می توان دانش آموز را برای نیل به هدفها به فعالیت وادار کرد . یکی از آنها این است که فعالیتها با ویژگی های رشد و علایق او همسو باشد .

۳- روش باید برای فعالیتهای خلاق پنهان دانش آموزان فرصتهایی را فراهم سازد .

Home page

Back

سر فصل

۴- روش باید برای تفاوتهای فردی در توانایی ها و علایق و زمینه های دانش
آموزان پیش بینی های لازم را به عمل آورد . با توجه به شرایط محیط قبل و بعد
از تولد کودکان در توانایی های ذهنی و عاطفی و جسمانی تفاوتهایی دارند .
توجه به آن تفاوتهای و سازماندهی روشها بر اساس آنها اصل مهم انتخاب روش
است .

۵- روش باید از طریق استفاده از مواد عینی فرصتهایی برای یادگیری فراهم سازد. تفکر عینی ویژگی اصلی کودکان دوره ابتدایی است. منظور از تفکر عینی تفکر متصل به اشیا و امور محسوس و ملموس است.

Home page

Back

سر فصل

۶- روش باید رشد مهارت‌های اساسی از طریق استفاده از موقعیت‌های معنا دار پیش بینی‌هایی را به عمل آورد. مهارت‌های خواندن، نوشتن، حساب کردن، مهارت‌های مربوط به تفکر و مهارت‌های اجتماعی از طریق روش‌های تدریس مؤثر رشد می‌کنند.

۷- روش باید تجربه هایی فراهم کند تا کودک بتواند به سطح کامل دوران کودکی حرکت کند. به عبارت دیگر، روش تدریس باید برای کودک بستر و مجرای رشد باشد؛ نه موجب توقف در لذتهای آنی کودکی

۸- روش باید امکان تحقق یادگیری به معنای وسیع را فراهم سازد. یادگیری به معنای وسیع دارای سه بعد است. شناخت، گرایش و مهارت.

اصول مبتنی بر عملکردهای اجتماعی

۹- روش باید به نحوی باشد که در طراحی ، اجرا و ارزشیابی معلم و دانش آموز همکاری داشته باشند . طراحی ، اجرا و ارزشیابی سه مرحله اصلی تدریس است .

۱۰- روش باید بین راهنمایی معلم و آزادی دانش آموز تعادل به وجود آورد .

۱۱- روش باید امکان لازم را برای مشارکت دانش آموزان در حل مسایل
زندگی در مدرسه فراهم سازد .

۱۲- روش باید فرصتهای توسعه فرایندهای گروهی را برای دانش آموز
فراهم سازد .

- ۱۳- روش باید برای کوششهای فردی از طریق استفاده از هنجارهای گروهی انگیزه به وجود آورد .
- ۱۴- روش باید برای تصمیم گیری و قبول مسئولیتها فرصتهایی را فراهم سازد
- ۱۵- روش باید رشد تدریجی توانایی هدایت خود در دانش آموز فرصتهایی به وجود آورد .

اصول مبتنی بر هدفهای وسیع دوره ابتدایی

- ۱۶- روش باید همه جنبه های رشد بچه را در بر گیرد .
- ۱۷- روش باید تعادل مناسب در فعالیتهای دانش آموزان به وجود آورد.
- ۱۸- روش باید دانش آموز را به طرف اجتماع ، ملت و جهان اوسوق دهد .
- ۱۹- روش باید امنیت و رضایت برای دانش آموز فراهم سازد .

۲۰- روش باید فراتر از مهارت‌های اساسی سه گانه عمل کند .

مهارت‌های سه گانه خواندن ، نوشتن و حساب کردن مهارت‌های اصلی دورهٔ ابتدایی هستند ، ولی علاوه بر اینها دانش آموز امروز به مهارت‌های دیگری مانند استدلال کردن و مهارت‌های اجتماعی نیز نیاز دارد.

Home page

Back

سر فصل

برنامه درسی پنهان و طراحی آموزشی

عوامل دیگری که جزء برنامه درسی نیست و از دید و مشاهده برنامه ریزان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت نیز پنهان است در فکر و عواطف و رفتار فراگیر اثر می کنند و در اغلب موارد مؤثرتر از برنامه درسی رسمی عمل می نمایند. قوانین ومقررات مدرسه ، جو اجتماعی مدرسه ورابطه رویارویی معلم ودانش آموزان از اهم این عوامل هستند .

در واقع برنامه درسی پنهان " عبارت است از راهبردهای دانش آموز در عبور موفقیت آمیزش از مانع برنامه درسی رسمی یا طرح ریزی شده " یکی از متخصصان در اهمیت و تأثیر برنامه درسی پنهان می گوید : " برنامه درسی پنهان در حد معنی دار تعیین کننده آن چیزی است که مبنای احساس ارزش و عزت نفس همه شرکت کنندگان است و همین برنامه درسی پنهان است که بیش از برنامه درسی رسمی در سازگاری شاگردان و استادکاران تأثیر دارد .

عواملی که در شکل گیری برنامه درسی پنهان یا غیرمدوّن تأثیر دارند عبارتند از :

- ۱- قوانین ومقررات مدرسه
- ۲- روابط میان فردی
- ۳-ارتباط متقابل معلم ودانش آموز
- ۴-رابطه تدریس با برنامه درسی پنهان

رابطه تدریس با برنامه درسی پنهان

برنامه درسی پنهان بعد غیر قابل پیش بینی یادگیری است. یکی از عواملی که در کم کردن فاصله بین برنامه درسی رسمی و پنهان تأثیر دارد مشارکت دانش آموزان در جریان آموزش است. عامل دیگر، آگاهی برنامه ریزان و معلمان از عوامل غیر آشکاری است که در آموزش مؤثر است. بنابراین معلم باید عوامل مؤثر در برنامه درسی را شناسایی کند و با در نظر گرفتن آنها در طراحی و اجرای آموزش منطقی تر عمل نماید.

ارزشیابی

مشروعیت و صحت برنامه ها به ارزشیابی دقیق و مستمر نیاز دارد . ارزشیابی برنامه درسی فرایندی است که در مورد داوری در زمینه تناسب تصمیمات برنامه درسی به کار می رود .

Home page

Back

سر فصل

این داوری باید بنا به چند اصل کلی انجام گیرد که به این شرح است :

۱- ارزشیابی در همهٔ مراحل برنامه درسی انجام می گیرد

۲- ارزشیابی باید " فرآیند نگر " و " غایت نگر " باشد .

۳- ارزشیابی تکوینی و مجموعی

Home page

Back

سر فصل

ارزیابی تکوینی یا گردآوری شواهد در موقعی که قسمتهای یک برنامه هنوز در حال شکل گیری است دارای سه مرحله است :

الف) ارزیابی نمونه برنامه که با ارزیابی یک جزء یا ارزیابی مقوله ای خاص از برنامه سروکار دارد .

ب) آزمایش اولین برنامه : وقتی انجام می گیرد که نسخه اول برنامه برای استفاده در کلاس درس آماده شده باشد . به این دلیل انجام می گیرد که برای موفقیت عناصر برنامه اطمینان حاصل شود .

ج) اجرای آزمایشی برنامه : به منظور کارآیی برنامه انجام می شود . در این مرحله تقریباً به صورت نهایی درآمده است و وضعیت که تحت آن برنامه به طور آزمایشی اجرا می شود ، بیشتر از شرایط موجود در موقع ارزیابی نمونه برنامه ، معرف شرایط واقعی کل نظام آموزشی است .

ارزشیابی تکوینی هدفش کمک به برنامه ریزان و تولید کنندگان (برنامه های درسی ، کتابها ، برنامه های تلویزیونی و غیره) از طریق استفاده از متدولوژی تحقیق تجربی است . در مقابل " ارزشیابی تراکمی هدفش ارزشیابی تمامی برنامه پس از اجرای آن است "

کسب اطلاعات از منابع مختلف

برای ارزشیابی جامع و کامل از عوامل و منابع مختلف از قبیل کارشناس و صاحب نظران ، معلمان ، دانش آموزان ، مشاهده عملکرد معلمان و دانش آموزان در موقع اجرای برنامه باید اطلاعات لازم گردآوری شود .

Home page

Back

سر فصل

کارکردهای ارزشیابی

مهمترین کارکردهای ارزشیابی در پنج مورد خلاصه می شود .

- ۱- تشخیص
- ۲- تجدید نظر در برنامه های درسی
- ۳- مقایسه کردن
- ۴- پیش بینی نیازهای آموزشی
- ۵- تعیین میزان حصول هدفهای آموزشی

Home page

Back

سر فصل

بخش دوم : برنامه ریزی درسی

فصل اول : مدل های برنامه ریزی درسی

فصل دوم : فرایند برنامه ریزی درسی

فصل اول : مدل های برنامه ریزی درسی

مفهوم برنامه ریزی درسی

"طراحی عبارت است از مشخص کردن مؤلفه های برنامه درسی یعنی نقشه ای برای آموزش"

در تعیین هدف زمانی که راجع به منابع تعیین اهداف و یا رابطه بین هدفها و ارزشهای جامعه تصمیم گیری می کنیم ، در مرحله " طراحی " هستیم .

Home page

Back

سر فصل

اما زمانی که روشهای مطالعه منابع اطلاعاتی تعیین هدف را بررسی می کنیم و روشهایی را ارایه می دهیم و یا نحوه تحلیل هدفهای کلی به هدفهای جزئی را تعیین می نماییم در واقع به برنامه ریزی درسی دست یافته ایم . " طراحی " نقشه کشی است و " برنامه ریزی " اجرای آن نقشه است .

فرایند برنامه ریزی درسی به علت ارتباط داشتن با عوامل مختلف فرهنگی ، اجتماعی و سیاسی یک فرایند چند بعدی است .

اولاً : برنامه ریزی درسی یک فرایند یا شیوه ای میان افراد است که در خصوص مشارکت افراد مختلف در برنامه درسی ، اجرای برنامه درسی ، ارزیابی برنامه درسی و روشهای مناسب تعیین می گردد .

ثانیاً : برنامه ریزی درسی یک فرایند سیاسی است . کارگزاران حکومتی ، محلی ، منطقه ای و ملی به طور منظم در تعیین خط مشی برنامه های درسی مداخله می کنند .

Home page

Back

سر فصل

ثالثاً: برنامه ریزی درسی یک امر اجتماعی است . علایق ، ارزشها ، ایدئولوژیها ، اولویتهای ، کارکردها ومسئولیتهای متفاوت زمینه پویایی را تشکیل می دهند که فرایند برنامه ریزی درسی در آن زمینه انجام می پذیرد .

رابعاً : برنامه ریزی درسی یک امر جمعی است و باید با همکاری انجام گیرد .
این واقعیت که برنامه ریزی درسی مستلزم مهارتهای مختلف ، آگاهی ها ، علایق
و تعهدات ارزشی است کار برنامه ریزی درسی را برای یک فرد به تنهایی
غیرممکن می سازد . همکاری در برنامه ریزی درسی یک کار اساسی است .

مدلهای برنامه ریزی درسی

مدلهای برنامه ریزی درسی را می توان در دو گروه طبقه بندی کرد . در یک گروه افرادی هستند ، که اعتقاد دارند می توان هدفهای تعلیم و تربیت را تعیین کرد ، به دقت بیان نمود و به شیوه خطی آنها را تحقق بخشید . این گروه رویکرد تکنیکی علمی به برنامه ریزی درسی دارند .

در مقابل ، رویکردهای غیرتکنیکی قرار دارند ؛ یعنی افرادی که به " ذهنیت " ،
" شخصی بودن " ، " ذوقی بودن " ، " اکتشافی بودن " تأکید می کنند .

Home page

Back

سر فصل

آنان به محصول و تولید برنامه توجه ندارند بلکه به یادگیرنده و یادگیری از طریق رویکردهای "فعالیت - مدار" تأکید می نمایند. این رویکرد برنامه درسی را "باز" می بیند و به طور دقیق طراحی نمی کند.

در اساس دیدگاه تکنیکی علمی به " عقل گرایی " و " تجربه گرایی " تکیه می شود .
جهت گیری غیر علمی و غیر تکنیکی به " اشراق گرایی " و آنچه مک دونالد " عقلانیت
زیبا شناسانه " در مقابل " عقلانیت تکنولوژی " نامیده است . طرفداران رویکرد غیر
تکنیکی و غیر علمی به طراحی برنامه های درسی از طرحهای " کودک مدار " و تا
حدودی " مسأله مدار " حمایت می کنند .

مدل بایت (تکنیکی)

او معتقد بود که با استفاده از علم می توان به هدفهایی که از طریق تجربه به دست نیامده نایل گشت . به همین دلیل او استفاده از هدفها را به گونه ای که عملکرد فراگیر را معین کند مورد ملاحظه قرار داد .

Home page

Back

سر فصل

مدل چارترز

چارترز با تأثیر گرفتن از روشهای تحلیلی اسپنسر و تیلور خاطر نشان ساخت که اولین قدم در تهیه برنامه درسی تعریف هدفهای اصلی است. او معتقد است برای تعریف هدفهای برنامه درسی باید آنها به "ایده آلهها" و "فعالیتها" تحلیل شوند.

مدل تایلر (تکنیکی) : چهار اصل اساسی

او یادآور شد که برنامه ریزان درسی باید این مراحل را انجام دهند :

- ۱- هدفهای آموزشی مدرسه
- ۲- تجربه های آموزشی مربوط به هدفها
- ۳- سازماندهی تجربه ها
- ۴- ارزشیابی هدفها

Home page

Back

سر فصل

تایلر یادآوری کرد که باید برنامه ریزان درسی هدفهای کلی را بر اساس گردآوری اطلاعات از سه منبع : ماده درسی ، یادگیرنده و جامعه تعیین کنند ؛ سپس هدفها را از دو صافی فلسفه تربیتی و روانشناسی یادگیری بگذرانند . بعد از گذراندن از این دو صافی هدفهای ویژه آموزشی به دست می آیند .

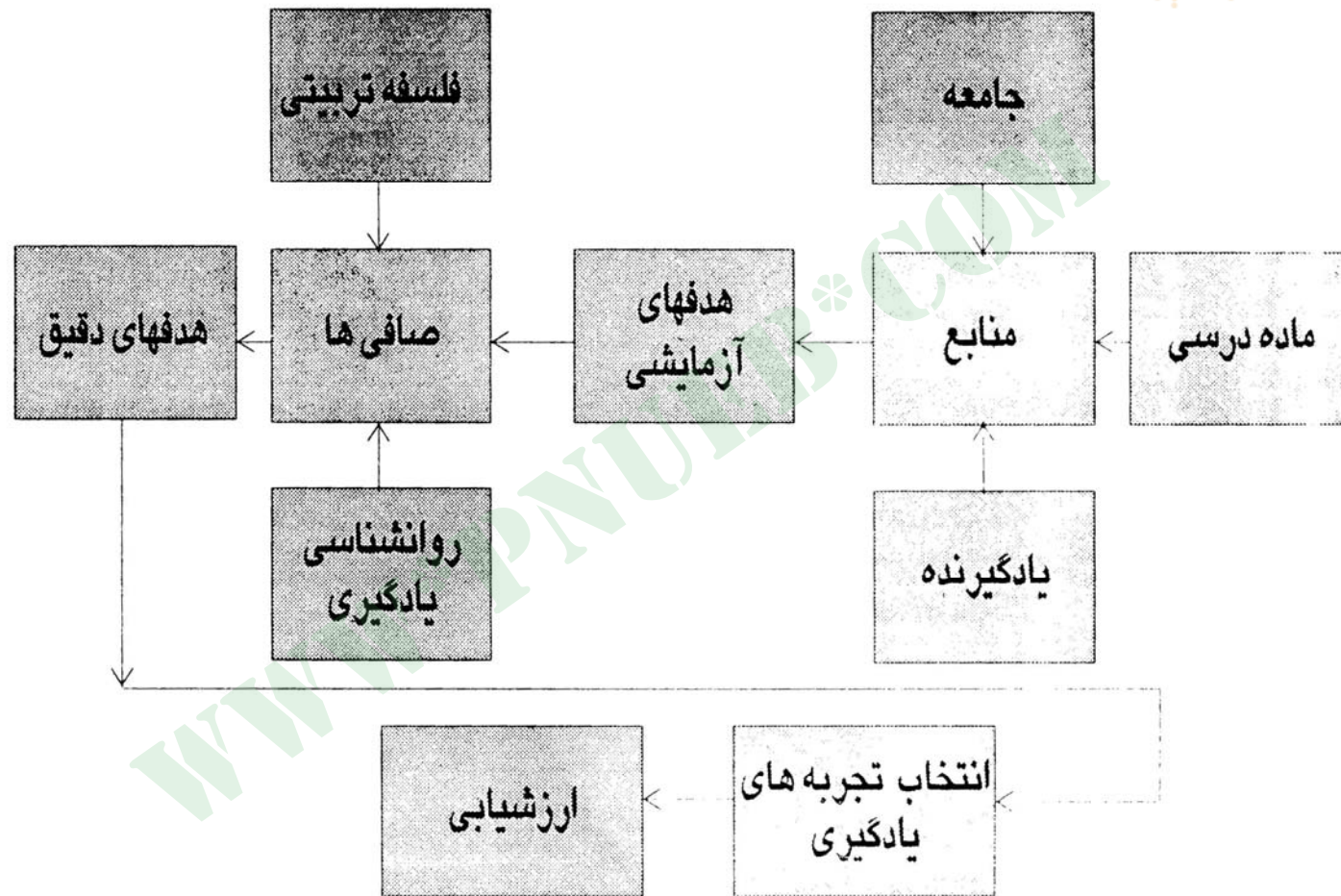
Home page

Back

سر فصل

مدل تایلر

مدل تبا (تکنیکی)

" هیلدا تبا " معتقد بود آنانی که برنامه درسی را اجرا می کنند باید در برنامه ریزی شرکت نمایند. او از رویکرد پایین به بالا حمایت نمود .

Home page

Back

سر فصل

مدل سیلور و الکساندر (تکنیکی)

" سیلور " و " الکساندر " یک رویکرد سیستماتیک به برنامه ریزی درسی
ارایه کردند .

Home page

Back

سر فصل

۱- هدفهای کلی ، هدفهای جزئی و حیطه ها

برنامه ریزان درسی با تحلیل هدفهای کلی و جزئی برنامه ریزی را شروع می کنند . هدفها در حیطه های برنامه درسی سازمان می یابند . چهار حیطه باید در سازماندهی هدفها مورد توجه باشد : رشد شخصی ، روابط انسانی ، مهارتهای یادگیری و تخصصی کردن .

- ۲- طراحی برنامه درسی
- ۳- اجرای برنامه درسی
- ۴- ارزشیابی برنامه درسی

Home page

Back

سر فصل

مدل تصمیم گیری هاکینز (تکنیکی)

مدل " هاکینز " نمونه دیگری از مدل‌های علمی - تکنیکی است که هفت مرحله دارد : مفهومی ساختن برنامه درسی و مشروعیت بخشی تشخیص ، انتخاب محتوا ، انتخاب تجربه یادگیری ، اجرا ، ارزشیابی ، نگهداری .

مدل وین اشتین وفانتی نی (غیرتکنیکی)

جرالد وین اشتین و ماریو فانتی نی اعتقاد داشتند که تعلیم و تربیت باید به امور انسانی تأکید کنند و هدفهای آموزشی باید نمایانگر علایق فردی و بین الافرادى دانش آموزان باشند .

Home page

Back

سر فصل

از نظر این متخصصان برنامه درسی دارای هدف انسانی است و خودشناسی دانش آموزان و تصورات آنان از خودشان را توسعه می دهد .

Home page

Back

سر فصل

نقد و بررسی مدلها

دو گروه از مدلهای برنامه ریزی درسی توضیح داده شد. یک گروه مدلهای تکنیکی - علمی است که به طور عمده در فرایند برنامه ریزی درسی از منطق علم پیروی می کنند. به نیازها، علایق و استعدادهای فراگیران توجه نمی شود. در این مدلها فراگیر در حصار برنامه درسی است

مدلهای غیرتکنیکی از خطی بودن و محدودیت مدلهای تکنیکی انتقاد نمودند ، ولی در یک موضع افراطی علایق و گرایشات فراگیر را تنها محور و جهت دهنده به فعالیتهای یادگیری و انتخاب و سازماندهی محتوا در نظر گرفتند .

دونکته در خور طرح نیز وجود دارد که به طور مشترک به هر دو گروه از مدلها مربوط می شود .

اولاً: به " نظام ارزشی " توجه نکرده اند .

ثانیاً: مدلهای هر دو گروه بر این اساس تنظیم شده اند که با چه فرایندی چیزی را به فراگیر یاددهند . یعنی یادگیری مفاهیم ، اصول ، مهارتها و نگرشها محوواصلی مدلهاست .

در هر دو گروه از مدلها به " یادگیری راه یادگیری " توجه نمی شود .

به نظر نگارنده مدل برنامه ریزی درسی چندویژگی باید داشته باشد :

۱- نظام ارزشی به عنوان یک مبنای قوی به فرایند برنامه ریزی درسی جهت می دهد .

۲- در تعیین هدفهای برنامه درسی به تواناییها و طبقه بندی دانش آموزان توجه می شود و هدفها در سطوح و اشکال متناسب با این تواناییها تدوین می گردند .

- ۳- " یادگیری " یکی از منابع تعیین هدفهاست .
- ۴- به عواملی که در تشکیل برنامه درسی پنهان تأثیر دارند توجه می شود .
- ۵- فرایند برنامه درسی ، خطی نیست ، بلکه یک سیکل است و عناصر برنامه درسی با هم ارتباط متقابل دارند .

۶- در برنامه ریزی درسی کلیه افرادی که به نوعی در برنامه درسی سهیم هستند مشارکت می کنند .

۷- در هر یک از مراحل برنامه ریزی فنون و روشهای مناسب ارایه می گردند .

۸- چگونگی ارتباط یک مرحله به مرحله دیگر مشخص می شود .

مدل پیشنهادی

با مطالعه مدل‌های مختلف برنامه ریزی درسی و با توجه به شرایط و ویژگی‌های موجود در نظام تعلیم و تربیت خود مدلی که دارای ۱۴ مرحله است به صورت راهنمای عمل ارایه شده است. ابتدا مراحل مدل ذکر می شوند :

۱- نیازسنجی

۲- جهت دهی ارزشی

Home page

Back

سر فصل

- ۳- تعیین هدفها
- ۴- تعیین تناسب هدفها با مواد و وسایل و فعالیتهای آموزشی
- ۵- انتخاب محتوا
- ۶- سازماندهی محتوا
- ۷- انتخاب وسازماندهی تجربیات یادگیری
- ۸- انتخاب استراتژیهای یاددهی - یادگیری
- ۹- تعیین نظام ارزش یابی پیشرفت تحصیلی

۱۰- تعیین نقش معلم در برنامه درسی

۱۱- مواد آموزشی

۱۲- تولید ارزشیابی تکوینی

۱۳- اشاعه برنامه درسی

۱۴- اجرای برنامه درسی

۱۵- نظارت و کنترل برنامه درسی

۱۶- ارزشیابی پایانی

۱۷- بازنگری و اصلاح برنامه درسی

Home page

Back

سر فصل

فصل دوم : فرایند برنامه ریزی درسی

۱- نیازسنجی

بدون تشخیص نیاز ، برنامه ریزی درسی امکان پذیر نیست .

نیازسنجی عبارت است از "تشخیص کاستی و خلاءها در یادگیری و تعیین ضرورت‌های آموزشی و پرورشی براساس آنها" با تأمل در مفهوم نیازسنجی می‌توان به راحتی پذیرفت که انجام مراحل بعدی برنامه ریزی درسی مخصوصاً تدوین اهداف به تشخیص نیازها بستگی دارد.

منابع نیازها

- ۱- نظام ارزشی و فلسفه تربیتی
- ۲- نظام تعلیم و تربیت
- ۳- ماهیت یادگیرنده
- ۴- نیازهای جامعه حال و آینده
- ۵- تحولات علمی و فرهنگی
- ۶- انسان مطلوب
- ۷- روند اشتغال
- ۸- رویکردها در برنامه درسی

اطلاعات بیشتر

در مورد هر یک از منابع فوق توضیح مختصر داده می شود .

Home page

Back

سر فصل

نظام تعلیم و تربیت

نظام تعلیم و تربیت محیط بر نظام برنامه ریزی درسی است . اهداف کلی
نظام تعلیم و تربیت ، وضع تربیت معلم ، میزان بودجه وامثال اینها در عناصر
مختلف برنامه درسی تأثیر دارد .

Home page

Back

سر فصل

هر یک از نظامهای تعلیم و تربیت انتظارات کلان و نهایی خود را در هدفهای کلی خود ارایه می دهند. هدفهای دوره های تحصیلی با توجه به اهداف کلی تعیین می شود.

Home page

Back

سر فصل

اهداف کلی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران

کمال انسان در نظام تعلیم و تربیت اسلامی رسیدن به قرب الهی است .

این هدف غایی به اهداف زیر تقسیم می شود :

الف (اهداف اعتقادی

۱- ایجاد زمینه لازم برای خودشناسی و خداشناسی و تقویت روحیه حقیقت جویی

Home page

Back

سر فصل

- ۲- تقویت ایمان و اعتقاد به مبانی اسلامی و بسط بینش الهی بر اساس قرآن کریم و سنت پیامبر(ص) و ائمه معصومین (ع) با مراعات اصول ۱۲ و ۱۳ قانون اساسی در مورد پیروان مذاهب اسلامی و اقلیتهای دینی
- ۳- پرورش روحیه پذیرش حاکمیت مطلق خداوند بر جهان و انسان و اعمال این حاکمیت در جامعه بر اساس اصل ولایت فقیه

ب (اهداف اخلاقی

- ۱- تزکیه و تهذیب نفس و رشد فضایل و مکارم اخلاقی بر اساس ایمان به خدا و تقوای اسلامی .
- ۲- پرورش روحیه تعبد الهی والتزام عملی به احکام و آداب اسلامی .
- ۳- پرورش روحیه اعتماد به نفس و استقلال شخصیت .

۴- تقویت احساس کرامت اخلاقی و برانگیختن عزت نفس

۵- پرورش روحیه نظم و انضباط

۶- پرورش روحیه مبارزه با بیکارگی ، بطالت و مشاغل کاذب .

Home page

Back

سر فصل

پ (اهداف علمی آموزش

- ۱- تقویت روحیه تحقیق ، تعقل و تفکر ، بررسی و تعمق ، نقد و ابتکار
- ۲- پرورش روحیه تعلیم و تعلم و تربیت مستمر
- ۳- شناخت ، پرورش و هدایت استعداد های افراد در جهت اعتلای فرد و جامعه

۴- شناخت اسرار جهان آفرینش و قوانین طبیعت به عنوان آیات الهی به منظور پیشبرد دانش و معرفت و تجارب بشری

۵- ترویج زبان و خط فارسی به عنوان زبان و خط رسمی مشترک مردم ایران و آموزش زبان عربی به منظور آشنایی با قرآن و معارف اسلامی

Home page

Back

سر فصل

- ۶- توسعه علوم و فنون و مهارت‌های مورد نیاز فرد و جامعه
- ۷- پرورش روحیه کتابخوانی و مطالعه
- ۸- پرورش روحیه مشارکت و همکاری در فعالیت های گروهی

Home page

Back

سر فصل

ت (اهداف فرهنگی هنری

- ۱- شناخت ، پرورش و هدایت ذوق و استعداد های مختلف هنری و زیبایی شناسی
- ۲- شناخت زیبایی های جهان آفرینش به عنوان مظاهر جمال الهی
- ۳- شناخت هنر اسلامی و هنرهای ملی و جهانی مناسب

Home page

Back

سر فصل

- ۴- پرورش روحیه حفظ میراث فرهنگی هنری و تاریخی
- ۵- شناخت ادب فارسی به عنوان جلوه گاه ذوق هنر ومظهر وحدت ملی واجتماعی کشور
- ۶- شناخت فرهنگ و آداب وسنن مطلوب جامعه اسلامی ایران

۷- تقویت روحیه احتزار از رسوم منحط و خرافی

۸- شناخت تاریخ و فرهنگ و تمدن اسلام ، ایران و جهان با تأکید بر فرهنگ معاصر

Home page

Back

سر فصل

ث (اهداف اجتماعی

۱- پرورش روحیه پاسداری از قداست و روابط خانواده بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی

۲- پرورش روحیه تحقق بخشیدن به قسط اسلامی و پاسداری از آن

Home page

Back

سر فصل

۳- پرورش روحیه برادری و تعاون اسلامی و همبستگی ملی و فرهنگی و تقویت آن

۴- پرورش روحیه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان وظیفه ای همگانی

۵- پرورش روحیه احترام به قانون و التزام به رعایت آن

Home page

Back

سر فصل

۶- پرورش روحیه نظم در روابط فردی و اجتماعی

۷- پرورش روحیه مسئولیت پذیری و مشارکت در فعالیتهای دینی ، فرهنگی و اجتماعی

۸- تقویت روحیه تولی و تبری

Home page

Back

سر فصل

- ۹- تقویت روحیه گذشت ، فداکاری و ایثار در روابط اجتماعی
- ۱۰- پرورش سعه صدر و تحمل آرای دیگران در برخورد اندیشه ها
- ۱۱- پرورش روحیه احترام به شخصیت افراد و مراعات حقوق مادی و معنوی آنان
- ۱۲- پرورش روحیه مقاومت در برابر تبلیغات سوء

ح (اهداف زیستی

- ۱- تأمین سلامت جسمی و بهداشت روانی با فراهم ساختن شرایط مناسب
- ۲- تقویت روحیه رعایت بهداشت عمومی و حفظ محیط زیست
- ۳- پرورش روحیه توجه به تربیت بدنی به عنوان زمینه ای برای رشد معنوی انسان

خ (اهداف سیاسی

- ۱- ارتقای بینش سیاسی بر اساس اصل ولایت فقیه در زمینه های مختلف جهت مشارکت آگاهانه در سرنوشت سیاسی کشور
- ۲- پرورش روحیه اتحاد اسلامی بین مسلمانان و حمایت از حق طلبان ، عدالتخواهان ، مظلومان و مستضعفان جهان و تقویت روحیه مبارزه با مستکبران ، استثمارگران و ستمکاران بر اساس ارزشهای اسلامی

- ۳- پرورش روحیه پاسداری از استقلال همه جانبه کشور و نفی هر گونه
ستمگری و ستم کشی و سلطه گری و سلطه پذیری
- ۴- پرورش روحیه سلحشوری به منظور حفظ کیان اسلام و تقویت بنیه
دفاعی کشور

۵- تقویت بینش سیاسی نسبت به مسائل ایران و جهان ، بخصوص ممالک اسلامی و ملل محروم

۶- شناخت ترفندهای استعمار و استکبار جهانی و ضرورت مبارزه با آن

Home page

Back

سر فصل

ج (اهداف اقتصادی

- ۱- توجه به اهمیت رشد اقتصادی به عنوان وسیله ای برای رسیدن به رشد توسعه اجتماعی
- ۲- شناخت ارزش و قداست کار و معاش حلال
- ۳- مهارت بخشی و ایجاد آمادگی و علاقه جهت اشتغال مولد در بخشهای کشاورزی ، صنعت و خدمات

۴- ایجاد روحیه ساده زیستی ، قناعت و پرهیز از هر گونه اسراف و مصرف
زدگی و تجمل گرایی

۵- پرورش روحیه انفاق و دستگیری از محرومان

۶- تقویت روحیه عمل به احکام اقتصادی اسلام

Home page

Back

سر فصل

۷- شناخت حرف و مشاغل مولّد جهت افزایش درآمد ملی ، رفع بیکاری و وابستگی اقتصادی

۸- تقویت روحیه مبارزه با بهره کشی اقتصادی و مشاغل خلاف مصالح جامعه اسلامی

۹- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه های صحیح استفاده از آنها و پرورش روحیه حراست از اموال عمومی و ثروت ملی

علاوه بر اهداف تعلیم و تربیت جنبه های دیگری نیز
در نظام تعلیم و تربیت قابل مطالعه است که به ترتیب
زیر ارایه می گردند :

۱- سیاستهای آموزشی دولت و جنبه های کمی و کیفی توسعه روش
گردآوری اطلاعات

- ۲- انتظارات عمومی از آموزش ، مدرسه و غیره روش گردآوری اطلاعات
- ۳- اطلاعات آماری درباره روندهای اقتصادی جامعه شناختی و جمعیتی روش گردآوری اطلاعات
- ۴- بازده عمومی آموزش ، چه کسی چگونه از آن استفاده می کند ؟

۵- آمار ثبت نام ، نیازها و مسایل ترک تحصیل ، مردودین ، اطلاعات ویژه درباره مسایل محلی ، نیازهای معلمان ، ساختمانهای آموزشی ، وسایل و تجهیزات و بودجه مدارس

۶- سطح تحصیلات و کارآموزی معلمان نظر آنان درباره دانش آموزان ، نیازهای آموزشی و کمک آموزشی و مسایل مربوط به آنها

- ۷- میزان موفقیت دانش آموزان ودانشجویان در مقاطع تحصیلی ، انتظارات ،
مدلهای مورد نظر اشتغال ، امکان اشتغال
- ۸- تربیت معلم ومسایل آن در هر مقطع تحصیلی

- ۹- اطلاعات ویژه از طریق اقتصاد کلان در خصوص مشاغل وسطوح تحصیلات ، مهارتها ومشاغل مورد نیاز کشور
- ۱۰- بودجه آموزش وپرورش ونسبت آن در چهارچوب بودجه کل کشور ، هزینه های جاری آموزش وپرورش

رویکردهای برنامه ریزی درسی

بدلیل تفاوت در نگرشها و مبانی فکری گوناگون ، رویکردهای متنوع در حوزه برنامه درسی بوجود آمده است . بعضی از آنها به یادگیرنده اصالت می دهند . برخی جامعه را اصل می دانند .

Home page

Back

سر فصل

محتوای برنامه درسی در بعضی دیدگاهها ، مورد تأکید فراوان قرار می گیرد و در دیدگاه دیگری روش و فرایند یادگیری مورد توجه زیاد است .

Home page

Back

سر فصل

روش گردآوری اطلاعات

- مطالعه و بررسی منابع و کتابهای برنامه درسی
- مصاحبه با صاحب نظران و کارشناسان برنامه ریزی درسی
- بررسی رویکردهایی که قبلاً مورد استفاده قرار گرفته است و استفاده از تجارب گذشته
- برگزاری گردهمائیهای علمی به قصد نقد و بررسی رویکردها و دست یابی به رویکرد مطلوب

تحوالات علمی و فرهنگی

علوم در حوزه های مختلف تحولی سریع و چشمگیری به خود می گیرند .
برنامه ریزان درسی با غفلت از این تحولات نمی توانند اهداف ، محتوا و سایر
عناصر برنامه درسی را به نحو مؤثر طراحی و برنامه ریزی کنند .

Home page

Back

سر فصل

علاوه بر تحولات علمی از تحولات فرهنگی نیز باید مطلع بود ؛ نظریه های عمده در فرهنگ ، بحران ارزشها در سطح جهانی و داخلی ، وضع تبادل فرهنگی ، هجوم فرهنگی وامثال اینها نکات اصلی تحولات فرهنگی را تشکیل می دهند .

روش گردآوری اطلاعات

- مطالعه منابع ، کتابها ومجلات نو در خصوص رشته وماده درسی مربوط
- بررسی نتایج کنفرانس ها و سمینارهای علمی وفرهنگی
- مصاحبه با صاحب نظران علمی وفرهنگی در جهان وداخل کشور
- بررسی دیدگاههای سیاستمداران ورهبران سیاسی

Home page

Back

سر فصل

انسان مطلوب

بر اساس جهان بینی های متفاوت قضاوت های گوناگونی در مورد انسان بعمل آمده است . مطالعه کتابهای انسان شناسی به خوبی این تفاوتها را نشان می دهد . می توان گفت علت تنوع نظام های تعلیم و تربیت به مقدار زیادی به تنوع انسان شناسی ، ارتباط دارد .

روش گردآوری اطلاعات

- مطالعه و بررسی منابع انسان شناسی
- مطالعه آثار صاحب نظرانی که در مورد انسان مطلوب تحقیق کرده اند .
- مصاحبه با اهل نظر و صاحبان اندیشه
- مطالعه رفتارهای فردی و اجتماعی افراد جامعه

Home page

Back

سر فصل

روند اشتغال

اشتغال در جامعه از چند جهت دارای اهمیت است . یکی اینکه اشتغال مفید و مؤثر موجب رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی می شود . دوم اینکه اشتغال به صاحبان مشاغل آرامش می دهد و نوعی رضایت از زندگی در افراد بوجود می آورد . بین میزان اشتغال و سلامت جسمانی رابطه وجود دارد .

بر این اساس برنامه های درسی در اشتغال تأثیر دارد و می تواند افراد را
برای انجام مهارت های شغلی آماده سازد . برنامه درسی می تواند :
– توانایی انجام شغل را در افراد تقویت کند .

- نگرش های لازم برای قبول وانجام مشاغل را در آنها بوجود آورد .
- انواع مشاغل رامعرفی کند
- تأثیر اشتغال در توسعه همه جانبه را تبیین کند .

یادگیری

ماهیت و اصول یادگیری مورد نظر برنامه ریزان درسی به همه ابعاد و مراحل برنامه جهت می دهند . معنا و مفهوم یادگیری ، چگونگی تحقق یادگیری مؤثر و اصول یادگیری موارد قابل بررسی در منبع یادگیری هستند .

Home page

Back

سر فصل

روش گردآوری اطلاعات

برای شناخت منبع یادگیری به دو شیوه می توان عمل کرد : یکی اینکه متخصص روان شناسی یادگیری در کمیته برنامه ریزی درسی حضور داشته باشد .

Home page

Back

سر فصل

وضعیت فعلی کشور ما به دلیل کمبود متخصصان روان شناسی یادگیری و ضعف نگرش صحیح به برنامه درسی ، اکثر کمیته های برنامه ریزی از این تخصص به طور کافی و مطلوب استفاده نمی کنند .
دوم ، رجوع به منابع و کتابهایی است که به منظور یادگیری نوشته شده است .

Home page

Back

سر فصل

اطلاعات درباره فراگیران

هر برنامه درسی برای تعلیم و تربیت گروهی مشخص از فراگیران طرحریزی می شود . ضروری است برنامه ریز درسی اطلاعات همه جانبه و موثقی از آنان در اختیار داشته باشند . این اطلاعات را از سه جهت می توان مورد توجه قرار داد :

Home page

Back

سر فصل

اطلاعات جمعیت شناختی - اطلاعات روان شناختی - نیازها و علایق

Home page

Back

سر فصل

اطلاعات درباره ارزشها

نظام اعتقادی و ارزشی اساسی ترین منبع تعیین هدفها ی برنامه درسی است . منابع دیگر نیز تحت تأثیر این منبع قرار می گیرند . در برنامه ریزی درسی داشتن اطلاعات درست از نظام ارزشی موجب می شود که برنامه ریز بتواند همهٔ تصمیم گیری ها و اقدامات برنامه ریزی در پرتو ارزشها قرار دهد .

ارزشها را می توان به دو نوع ارزش تقسیم بندی کرد : ارزشهای بنیادی و ارزشهای غیر بنیادی .

ارزشهای بنیادی از جهان بینی و فلسفه تعلیم و تربیت موجود ریشه می گیرند و در حالات و رفتار انسانها نقش مؤثری دارند .

ارزشهای غیربنیادی لزوماً ریشه در نظام اعتقادی ندارند و از آداب و رسوم و فرهنگ جامعه ریشه می گیرند. این ارزشها یا جنبه ملی دارند یا منطقه ای.

روشهای گردآوری اطلاعات

- ۱- مراجعه به قانون اساسی
- ۲- اهداف نظام آموزش و پرورش
- ۳- مطالعه آثار و تألیفات صاحب نظران اعتقادی فرهنگی
- ۴- منابع و انتشارات محلی و منطقه ای

اطلاعات دربارهٔ جامعه

برنامه ریزان برای شناخت وظایف اجتماعی برنامه های درسی دربارهٔ جامعه اطلاعاتی به دست می آورند. خانواده، گروههای همسالان، اجتماع، ارتباط جمعی و غیره در این خصوص مورد بررسی قرار می گیرند.

Home page

Back

سر فصل

اطلاعات در مورد جامعه را می توان با توجه به دوبعد گردآوری کرد . یکی تأثیر تربیتی جامعه روی افراد و دیگری انتظارات جامعه از تعلیم و تربیت و نیازهای آن . در خصوص انتظارات و نیازهای جامعه نیز اطلاعات لازم مربوط به صلاحیتهای شهروندی افراد گردآوری می شوند .

Home page

Back

سر فصل

انواع اطلاعات در مورد خانواده

در مطالعه خانواده نسبت به موارد زیر باید اطلاعات لازم گردآوری شود.

– وضع خانواده از نظر وجود پدر و مادر

– وضع شغلی خانواده

– موقعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده

Home page

Back

سر فصل

- ترکیب و موقعیت خانوادگی
- سطح تحصیلی والدین
- فعالیتهای اجتماعی و سیاسی والدین
- انتظارات والدین از فرزندان
- اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان
- مشکلات تحصیل کودکان و نوجوانان

Home page

Back

سر فصل

روش گردآوری اطلاعات

مصاحبه ، پرسشنامه و مراجعه به نتایج سمینارهای مربوط

انواع اطلاعات در مورد گروههای همسال

گروههای همسال پس از والدین بیشترین تأثیر را روی کودکان دارند . بنابراین کسب آگاهی از چگونگی روابط افراد در این گروهها از لوازم برنامه ریزی درسی است .

Home page

Back

سر فصل

- در این خصوص مقوله های زیر قابل مطالعه هستند :
- ماهیت روابط کودکان و نوجوانان در گروههای همسالان
 - جهات و ابعاد تأثیر گروههای همسال روی افراد
 - تأثیر گروههای همسال در تشویق یا دلسردی اعضا در پیشرفت تحصیلی
 - ارزشهای مشترک گروههای همسال
 - رفتارهای نابهنجار که از گروه به اعضا منتقل می شوند .

روش گردآوری اطلاعات

مصاحبه با کودکان و نوجوانان ، رجوع به تحلیلهای جامعه شناسان اجتماعی ، مشاهده رفتار ، گردآوری اطلاعات از مدیران ، معلمان و مربیان ، بررسی پرونده های دانش آموزان و مراجعه به نتایج سمینارها مربوط

Home page

Back

سر فصل

انواع اطلاعات در مورد نهادها و مؤسسات اجتماعی

وظایف که افراد در یک اجتماع برعهده دارند از طریق بررسی و تحلیل نیازها و انتظارات سازمانها و مؤسسات اجتماعی قابل شناخت می شوند . اگر برنامه ریزان درباره انتظارات ، توقعات و مسایل سازمانها در ارتباط با شهروندان اطلاعات کافی گردآوری کنند می توانند برنامه های درسی به منظور تأمین نیازها تهیه نمایند .

اطلاعات مورد نیاز سازمانها و مؤسسات اجتماعی

- الگوهای شغلی فارغ التحصیلان
- انتظارات حرفه ای سازمانها از افراد جامعه
- عادات مطلوب و رفتارهای اجتماعی موردانتظار
- وظایف ومسئولیتهای سازمانها ومؤسسات
- مشکلات ومسایلی که در مواجهه با افراد دارند

روش گردآوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات از مؤسسات و سازمانها از طریق مصاحبه با پرسشنامه ،
مراجعه به جزوات کتابها و گزارشهایی که سازمانها منتشر می سازند ، نتایج
سمینارهایی که در این مورد برپا می شوند ، پیگیری فارغ التحصیلان در
اجتماع ، یافته های مربوط به سرشماری و مطالعه روندهای ملی ومحلی
اشتغال .

انواع اطلاعات در مورد ارتباط جمعی

وسایل ارتباط جمعی به خصوص تلویزیون در تربیت کودکان و نوجوانان تأثیر بسیار دارند. آگاهی از این تأثیر و مسایل و مشکلات ناشی از آن یک منبع اطلاعاتی مهم برای برنامه ریزان درسی به شمار می رود.

در این باره ، این موارد را می توان مطالعه کرد :
- نوع برنامه هایی که توسط کودکان و نوجوانان مشاهده می شوند
- ساعاتی وزمانی که به تلویزیون تماشا می کنند

Home page

Back

سر فصل

- رفتارهای مطلوب و نامطلوب که از طریق تلویزیون تقویت می شوند
- تأثیر تلویزیون یا رادیو در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان
- همسویی یا عدم همسویی برنامه های رادیو و تلویزیون با برنامه های درسی

روش گردآوری اطلاعات

- نظر خواهی از والدین از طریق پرسشنامه و مصاحبه
- مراجعه به نتایج بررسیها و تحقیقاتی که در این خصوص انجام شده است
- بررسی و تحلیل برنامه های تلویزیون و رادیو
- مصاحبه با دانش آموزان در خصوص برنامه های مورد علاقه آنها

Home page

Back

سر فصل

انواع اطلاعات در مورد دانش

گردآوری اطلاعات لازم در مورد دانش باعث ایجاد تعادل در هدفهای برنامه درسی می شود . آگاهی از ابعاد مختلف دانش مربوطه از دو بعد اهمیت دارد . یکی اینکه اطلاعات علمی باعث حصول هدفهای تربیتی می گردند .

Home page

Back

سر فصل

دوم اینکه دانش فی نفسه ارزشمند است و صرفاً جنبه ابزاری ندارد . نفس کسب معرفت دارای ارزش است و بخشی از هدفهای برنامه های درسی با این دید تعیین می شوند .

Home page

Back

سر فصل

در مورد دانش ، محورهای مورد بررسی عبارتند از :

– مفاهیم و اصول دانش مربوط (ساختار دانش)

– روشهای تحقیق در دانش

– مهارتهای اساسی دانش

– نگرشهای مربوط به دانش

– ارتباط دانش با زندگی

– ارتباط دانشها با یکدیگر

روش گردآوری اطلاعات

اطلاعات لازم را در مورد دانش می توان از طریق مشارکت متخصصان موضوعی در کمیته برنامه ریزی به دست آورد . چون شناخت دانش جنبه تخصصی دارد بدون حضور متخصصان در برنامه ریزی نمی توان شناخت لازم در این مورد کسب کرد .

Home page

Back

سر فصل

تشخیص نیازها

کمیته برنامه ریزی پس از کسب اطلاعات لازم از منابع تعیین هدفها به تحلیل آنها می پردازد و با شناخت نواقص و کاستی ها فهرستی از نیازها تعیین می نماید .

Home page

Back

سر فصل

زمینه های تشخیص

به منظور درک نقش تشخیص در برنامه ریزی درسی ، زمینه های تشخیص را
این گونه می توان مطرح کرد :

الف) دانش مورد نیاز

ب) مهارت های مورد نیاز

ج) مهارت های روان – حرکتی

د) ارزشها و گرایشها

ه (ویژگیها و عملکرد معلمان

و (ارزشیابی و امتحانات

ز (وسایل کمک آموزشی

ح (گروه بندی دانش آموزان

Home page

Back

سر فصل

یک معلم کلاس دوم راهنمایی برای آموزش اخلاق اجتماعی به دانش آموزان این برنامه را طراحی کرده است

الف) نیازهای شاگردان خود را چنین تشخیص داده است

- این نوجوانان به خانواده هایی وابسته اند که از سطح زندگی متوسط برخوردارند. برداشت آنان نسبت به برخی اعتقادات «مسلم» روشن نیست.
- اغلب این نوجوانان به ارزشهای راستگویی و درستکاری ارجح نمی گذارند، و احترام کمتری نسبت به بزرگترها قایل هستند.
- این نوجوانان اندیشه ها و طرز تلقی های بسیار متفاوت نسبت به عوامل تشکیل «زندگی سالم شخصی» دارند. بدیهی است که نیاز به پروراندن و طبقه بندی کردن مجموعه های گوناگون دیگری از ارزشها نیز وجود داشته است، ولی این معلم معتقد بود که توان کافی برای پروراندن ارزشهای چهارگانه «راستگویی»، «درستکاری»، «احترام به دیگران» و «زندگی سالم شخصی» را دارد.

ب) هدفهای برنامه درسی

- واضح ساختن معنی این چهار ارزش انتخاب شده؛
- تنظیم معیارهایی (استانداردهایی) برای تشخیص آموختن چهار ارزش مزبور؛
- پرورش این احساس که ارج گذاری بر ارزشها تأثیر مثبت روی رفتار انسان دارد؛
- فراهم نمودن فرصت برای دانش آموزان جهت ایجاد تغییرات سازنده در رفتار آنها (از نظر توجه به چهار ارزش مزبور)؛

- اطلاعات تاریخی و فرهنگی درباره معنی راستگویی، درستکاری، احترام و زندگی سالم شخصی که در بعضی موارد در تمدنهای گوناگون مجلوه گر شده است (دورانهای قدیمی، قرون وسطایی و امروزی)؛ نسبت به رفتار جوانان و بزرگسالان که یادآور آن ارزشها باشد؛

Home page

Back

سر فصل

د) تجربه‌های گوناگون دانش‌آموزان

- گوش دادن به سخنرانی‌ها و موعظه‌ها؛
- مطالعه نقطه‌نظرهای تاریخی و معاصر درباره ارزشهای چهارگانه مزبور؛
- اظهار نظر درباره ارزشهای مزبور در گروه‌های کوچک؛
- نوشتن مطالبی درباره چهار ارزش فوق که با عبارت «من معتقد هستم» و «مثابه‌ای که به صحت آنها اعتقاد دارم» آغاز می‌گردند؛
- مشاهده فیلم، اسلاید و فیلم استریپ که داده‌هایی درباره این ارزشها فراهم می‌کنند؛
- انجام تحلیلهای موردی، نقش‌گذاری در داستانها و نمایشهای کوتاه، مشارکت در نقش‌گذاری روانی و نقش‌گذاری اجتماعی و به کار بستن در موارد مشابه.

ه) ارزشیابی

- معلم می‌داندست آن‌چه دانش‌آموزان می‌گویند نمی‌تواند مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیری دربارهٔ آموخته‌های آنها باشد؛ از این روی با مشاهدهٔ رفتارهای دانش‌آموزان در موقعیتهای گوناگون برای ارزشیابی رفتارهای آنان اقدام کرد. مطابق این شیوه او موقعیتهایی فراهم نمود که طی آنها دانش‌آموزان رفتارهای راستگویی، درستکاری، احترام و حیات سالم شخصی را به نمایش می‌گذارند. آن‌گاه ایشان موقعیتهای تصنعی فراهم نمود که دانش‌آموزان را به دروغ گفتن پنهان کردن پول یا اشیای قیمتی و فرار کردن، عدم رعایت احترام نسبت به بزرگترها و همسالان و دروی طفل از پاکی وسوسه کنند. رفتار مشاهده شده دانش‌آموزان به وسیله مشاهده‌کننده‌های از قبل انتخاب شده، چه در کلاس و چه در گروههای بحث و مناقشه گزارش داده شد. آن‌گاه یک جلسه نتیجه‌گیری و تحلیل بینشها با گروههای دانش‌آموزی برگزار شد و فعالیتهای ارزشیابی در این مرحله تا اینجا به پایان رسید. سه ماه بعد رفتار دانش‌آموزان در «صحنه‌های متضاد» مشابه صحنه‌های قبلی دوباره ارزشیابی می‌شود.

۲- جهت دهی ارزشی

در مرحله طراحی برنامه درسی نظام اعتقادی و ارزشی بالاتر از همه عناصر و منابع هدفهای برنامه درسی قرار گرفت. معنای این تصمیم گیری این است که پرتو ارزشها باید در همه مراحل اندیشه و عمل برنامه درسی بتابد و هر یک از مراحل بنا به ماهیت خود تحت تأثیر نظام ارزشی قرار گیرد که در مرحله گردآوری اطلاعات بررسی شده است.

۳- تعیین هدفهای برنامه درسی

پس از تشخیص نیازهای اساسی و جهت دهی ارزشی ، هدفها تعیین می شوند .

تعیین هدفهای جزئی

برنامه ریزان درسی پس از تعیین هدفهای کلی برنامه درسی ، هدفهای جزئی را تعیین می کنند . برای این کار باید هدفهای کلی با بررسی تحلیلی به " صلاحیتهای موردنیاز " تجزیه شوند .

هدفهای برنامه درسی	←	تشخیص نیازها
هدفهای جزئی	←	تعیین شناختها مهارتها و نگرشها
هدفهای رفتاری	←	تعیین فعالیتهای

رابطه هدفها با نیازها و صلاحیتهای

Home page

Back

سر فصل

هدفهای اساسی و مقطعی

هدفهای برنامه درسی را از نظر زمان می توان به دو نوع تقسیم نمود : یک نوع هدفهای اساسی یا هدفهای رشد است که عمومیت دارند و در همه مراحل یادگیری باید مورد نظر باشند و تحقق آنها توسط برنامه ریز و معلم پیگیری می شود .

Home page

Back

سر فصل

نوع دوم هدفهای مقطعی است که محتوای آموزشی دوره خاص ارتباط پیدا می کنند. برای مثال " پرورش تفکر انتقادی " در همه سطوح یادگیری باید مورد نظر باشد. اما مفاهیم و مهارتهایی که محتوای خاصی را تشکیل می دهند در یک پایه و یا دوره معین آموزش داده می شوند.

حیطه های هدف

هدفهای برنامه درسی در چهار حیطه بیان می شوند :

- ۱- حیطه مفاهیم و اطلاعات
- ۲- حیطه مهارت‌های شناختی
- ۳- حیطه روان - حرکتی
- ۴- حیطه گرایشها و حرکتها

اطلاعات بیشتر

Home page

Back

سر فصل

حیطه مفاهیم و اطلاعات

مفاهیم ، اصول وقوانین و اطلاعاتی که دانستن آنها مورد نظر است در این حیطه قرار می گیرند .

مانند کسب اطلاعات در مورد :

- ۱- جهان ، جغرافیا ، مردم و فرهنگ جهان
- ۲- تاریخ ، جغرافیا و فرهنگ کشور ایران
- ۳- سیستمهای قانونگذاری و سیاسی ایران
- ۴- مشاغل و حرف مختلف
- ۵- مؤسسات و نهادهای مختلف و غیره

Home page

Back

سر فصل

حیطه مهارت‌های شناختی

در این حیطه تمام توانایی های ذهنی و فکری که در مورد برنامه ریز گنجانده می شوند . مانند:

۱- تعریف و تعیین مسأله و ارتباط دادن تجربیات قبلی به تحقیق مورد نظر

Home page

Back

سر فصل

۲- ارایه فرضیه ، نتیجه گیری بر اساس اطلاعات

۳- تحلیل ، طبقه بندی و تفسیر داده ها

۴- تفکر اقتصادی و تشخیص بین حقایق و عقیده

۵- استنباط روابط علی

Home page

Back

سر فصل

حیطه روان - حرکتی

آن بخش از انتظارات که به هماهنگی بین روان و عضو یا اعضای از بدن مربوط می شوند ، حیطه روان - حرکتی را تشکیل می دهند . مانند :

- ۱- به کارگیری نقشه ، کره ، جداول و غیره
- ۲- تهیه گزارش ، صحبت در مقابل گروه ، گوش دادن موقعی که دیگران حرف می زنند
- ۳- سازماندهی اطلاعات در قالب نمودارها ، جداول و غیره

حیطه گرایشها و ارزشها

این حیطه شناخته‌های مربوط به امور گرایشی و ارزشی و تأثیرات عاطفی و باورها و عقاید مورد انتظار را در بر می‌گیرد. مانند:

۱- شناخت ارزشهای مشترک و عمومی جامعه

Home page

Back

سر فصل

- ۲- توانایی تصمیم گیری که مستلزم انتخاب از بین ارزشهای متضاد است
- ۳- شناخت حقوق اساسی انسان که به همه شهروندان مربوط می شوند .
- ۴- کسب یک حس وفاداری منطقی به کشور
- ۵- کسب احساس احترام نسبت به آرمانها ، میراثها و نهادهای اجتماعی

Home page

Back

سر فصل

۴- تعیین تناسب هدفها با مواد و وسایل آموزشی

۵- انتخاب محتوا

انتخاب محتوا ، مرحله اساسی فرایند برنامه ریزی است . معیارهایی که در انتخاب محتوا مورد استفاده قرار می گیرند عبارتند از :

اهمیت، اعتبار ، علاقہ، سودمندی، قابلیت یادگیری، انعطاف
پذیری ، توجہ بہ ساختار دانش

اطلاعات بیشتر

Home page

Back

سر فصل

۲- اعتبار

انفجار اطلاعات در عصر حاضر باعث شده است که محتوا خیلی سریع صحت و اعتبار خود را از دست بدهد. باید مفاهیم، اصول و تعمیم‌هایی که از نظر علمی صحیح و معتبر هستند انتخاب شوند؛ سپس به طور مرتب اعتبار محتوا مورد بررسی و بازبینی قرار گیرد.

۳- علاقه

معیار دیگر انتخاب محتوا علاقه فراگیر است. از نظر حامیان طرحهای فراگیرمدار این یک معیار اساسی و کلیدی است.

Home page

Back

سر فصل

۴- سودمندی

سودمندی به کاربرد مفید محتوا مربوط می شود . این که چه چیزی سودمند دانسته شود به دیدگاه فلسفی و طرح برنامه درسی مربوط می شود .
سودمندی در نظر معتقدان به طرح برنامه درسی موضوع ، محور این است که تا چه حدی برنامه درسی بتواند دانشی را که در شغل آینده و فعالیتهای دیگر بزرگسالی کاربرد دارد به فراگیر بیاموزد .

۵- قابلیت یادگیری

قابلیت یادگیری به سازماندهی مناسب و توالی محتوا نیز مربوط است ؛ یعنی گاهی محتوای انتخاب شده به علت عدم تناسب با ویژگیها و تجربیات فراگیر مشکل است و گاهی به علت سازماندهی نامناسب محتوا یادگیری مؤثر انجام نمی پذیرد . از هر دو بعد باید هماهنگی و تناسب را حفظ کرد

۶- انعطاف پذیری

برنامه ریزان درسی باید محتوا را با توجه به زمان تخصیص یافته ، منابع قابل دسترس ، کارکنان ، فضای سیاسی موجود ، قوانین موجود و مقدار بودجه اختصاص یافته انتخاب کنند .

Home page

Back

سر فصل

۷- توجه به ساختار دانش

برای انتخاب محتوا نخست باید ساختار رشته درسی مورد دقت نظر قرار گیرد. برای این منظور:

– مجموعه مفاهیم اساسی برای توصیف مسایل و پدیده ها در چهارچوب یک ماده درسی باید مشخص شود

– شیوه ای که دانش اندوخته شده در آن ماده درسی سازمان یافته است معین گردد

– مجموعه روشها و قواعد اساسی که در یک ماده درسی شواهد لازم را فراهم می آورد ، یعنی روش خاص بررسیهای علمی در آن مشخص شود

Home page

Back

سر فصل

- ۸- توجه کامل به حفظ و اشاعه میراث فرهنگی و نظام ارزشی
- ۹- ایجاد و تقویت پایه علمی برای آموزش مداوم و خودراهبری
- ۱۰- ارتباط با زندگی و تجربیات روزمره و مسایل روز
- ۱۱- ایجاد فرصت مناسب برای فعالیتهای مهارت‌های یادگیری
چندگانه

۶- سازماندهی محتوا

برای سازماندهی محتوای برنامه درسی دو شیوه را می توان مطرح کرد ؛
یکی " سازمان منطقی " که محتوا طبق قواعد و مفاهیم قطعی علمی
سازماندهی می شود .

Home page

Back

سر فصل

کمیته برنامه ریزی در سازماندهی محتوا گامهای زیر را بر می دارد:

۱- نخست مفاهیم ، گرایشها و مهارتهای اساسی مشابه و مشترک گروه بندی می شود .

۲- مفاهیم ، مطالب ومهارتهای اساسی یک درس در یک پایه و در پایه های مختلف تعیین می شوند و سپس در جداول و نمودارهای ارتباط عمودی ترسیم می گردند .

- ۳- سپس جدول و نمودار ارتباط افقی مواد درسی یک پایه رسم می شوند .
- ۴- در پایان این مرحله کمیته برنامه ریزی جدول اهداف ومحتوا را تنظیم می نماید .

۷- انتخاب وسازماندهی فعالیتهای یادگیری

Home page

Back

سر فصل

اصول حاکم بر انتخاب تجارب و فعالیتهای یادگیری

- ۱- تجارب یادگیری به گونه ای انتخاب شود که دانش آموز فرصت لازم را برای تمرین رفتارهای متناسب با هدفهای مورد نظر داشته باشد .
- ۲- تجارب یادگیری طوری انتخاب شود که دانش آموز از انجام آنها احساس رضایت کند .

۳- تجارب یادگیری باید با آمادگی دانش آموزان هماهنگ باشد .

۴- امکان بهره گیری از تجارب گوناگون فراهم شود

۵- تجارب یادگیری باید طوری انتخاب شوند که منجر به هدفهای تربیتی نامطلوب نشوند . معمولاً یک تجربه یادگیری نتایج متعدد به بار می آورد .

Home page

Back

سر فصل

۶- تجربیات یادگیری باید به گونه ای باشند که ایده ها ، مهارتها و شیوه های درک کردن و تفکر را که برای دانش آموزان و جامعه ارزش تربیتی دارند پرورش دهد .

۷- تجربیات انتخاب شده باید به دانش آموزان اجازه دهد که با جنبه های دیگر برنامه درسی نیز ارتباط حاصل کنند . به عبارت دیگر تجربیات مکمل و تقویت کننده عناصر دیگر برنامه درسی باشد

۸- تجربیات باید زمینه و امکان تحقیق برای فراگیر را فراهم سازد و برای انجام آن انگیزه و عواطف لازم را به وجود آورد .

۸- تعیین روشهای یاددهی - یادگیری

برای اجرای مطلوب برنامه لازم است در فرایند برنامه درسی در مورد روشهای تدریس مناسب و هماهنگ با هدفها و محتوای برنامه درسی تصمیم گیری شود

رفتار معلم و یادگیری

رفتار معلم از چند جهت در یادگیری فراگیران اثر می گذارد .

۱- یکی این که معلم از طریق مدیریت و سازماندهی عوامل مؤثر یادگیری موقعیت مناسب تری برای یادگیری فراهم می سازد .

Home page

Back

سر فصل

- ۲- جهت دیگر تأثیر معلم روی یادگیری به انتظارات معلم از دانش آموز برمی گردد .
- ۳- علاوه بر تأثیرات معلم و نقش او در پیشرفت تحصیلی فراگیران ، از جهت نقش الگویی نیز می توان به رابطه معلم ودانش آموز نگریست .

طرح ریزی قبل از آموزش معلم و برنامه درسی

در فرایند برنامه ریزی چه بخشی از طرحریزی آموزش را باید پیش بینی و تعیین نمود؟ پاسخ به این سؤال میدان عمل معلم را معلوم می کند. در این خصوص چند حالت را می توان تصور کرد:

Home page

Back

سر فصل

۱- یکی اینکه برنامه ریزان درسی اصول و روشهای تدریس برنامه درسی را به طور کامل تعیین کنند و در مجموعه برنامه درسی ارایه دهند . در این حالت معلمان نمی توانند طرح ریزی آموزشی کنند و آنچه به آنان گفته شده است همان را به اجرا در می آورند و طرح برنامه درسی به توانایی طراحی آموزش معلم متکی نیست .

۲- حالت دیگر این است که برنامه ریزان درسی در مورد طرح اجرایی یا آموزش کمتر تصمیم گیری بکنند و میدان عمل را بیشتر سازند . به عبارت دیگر معلم بتواند با طرح قبل از آموزش اصول و روشهای تدریس را طراحی کند و اجرا نماید .

۳- حالت سوم اشاره به وضعی دارد که معلمان برنامه ریز درسی نیز هستند؛ یعنی اینگونه نیست که عده ای به عنوان برنامه ریزان درسی در خصوص محتوا، تجربیات یادگیری و روشهای تدریس تصمیم گیری کنند و بعد معلم آنها را اجرا کند. بلکه معلمان در طرح قبل از آموزش همه مراحل برنامه ریزی درسی را انجام می دهند.

۴- علاوه بر سه حالت مذکور ، حالتی چهارم می توان تصور نمود که طرح برنامه درسی با طرح ریزی قبل از آموزش معلم اصلاً پیوندی ندارد ؛ یعنی معلم چیزی را طراحی و اجرا کند که اصلاً با آنچه در طراحی برنامه درسی تعیین شده است هماهنگی لازم وجود نداشته باشد .

چند مدل تدریس

روش سخنرانی - تدریس توضیحی

این روش قدیمیترین روشی است که در آموزش افراد و گروههای مختلف مورد استفاده قرار می گرفته است. در این روش اطلاعات مورد نظر به طور مستقیم و با استفاده از مواد آموزشی چاپ شده (کتاب یا جزوه) به دانش آموزان منتقل می شود.

الگوی تدریس پیش سازمان دهنده

معنای سازمان چیست ؟ مجموعه چیزهای که با یکدیگر ارتباط متقابل دارند و برای تحقق هدفی همکاری می نمایند " سازمان " گفته می شود .

Home page

Back

سر فصل

پیش سازمان دهنده عبارت است از مطلب کلی که قبل از ارایه درس اصلی ارایه می شود به طوری که هم زمینه ذهنی لازم را در فراگیر به وجود آورد و هم مطالب فعلی را به مطالب قبلی ربط دهد. الگویی که از پیش سازمان دهنده در تدریس استفاده می کند الگوی تدریس پیش سازمان دهنده نام دارد.

مبنای نظری الگوی پیش سازمان دهنده

طراح الگوی تدریس پیش سازمان دهنده " آزوبل " یکی از روانشناسان " مکتب گشتالت " است . یادگیری در این مکتب به معنای درک کل است . به این معنا که اگر فراگیر کل یک موضوع را دریابد نسبت به اجزای آن شناخت لازم را به دست می آورد .

یادگیری معنی دار

فراگیر در هر موقعیت تدریس با یک ساخت شناختی در کلاس حضور پیدا می کند . مطلب جدیدی که تدریس می شود زمانی یادگرفته می شود که در ساخت مزبور جای منطقی خود را پیدا کند .

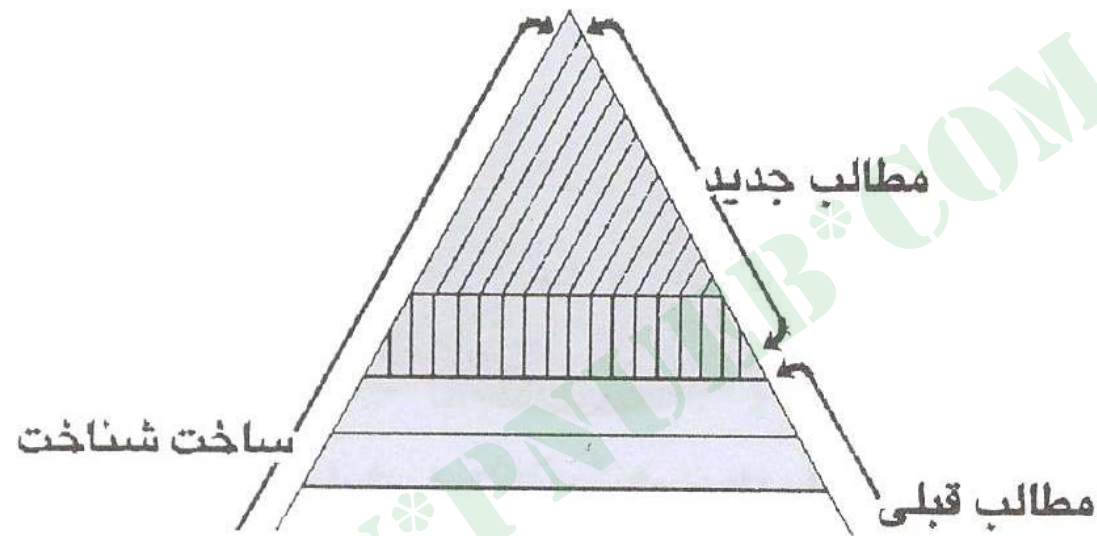
Home page

Back

سر فصل

طرح نمایش ساخت شناختی

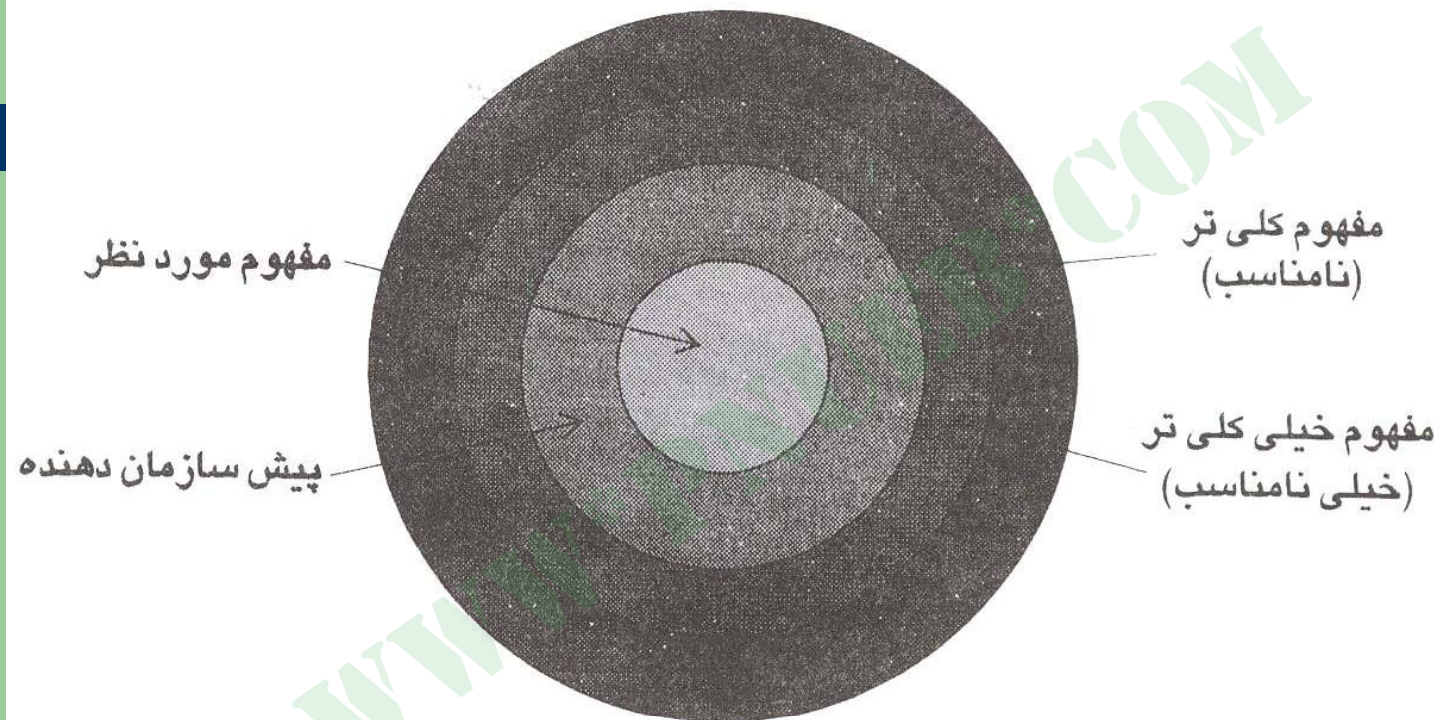
Home page

Back

سر فصل

نمایش ارتباط پیش سازمان دهنده با مطلب جدید

Home page

Back

سر فصل

مراحل تدریس الگوی پیش سازمان دهنده

مرحله اول : ارایه پیش سازمان دهنده

مرحله دوم : ارایه مطلب مورد نظر

مرحله سوم : تحکیم سازمان شناخت

Home page

Back

سر فصل

الگوی کسب مفهوم

کسب مفهوم عبارت است از " جستجو و فهرست خواصی که از آن برای تمیز " مثالها " از " غیر مثال های " طبقات استفاده شود " کسب مفهوم از دانش آموز می خواهد مثالهای از یک مفهوم را که دارای خواص آن مفهوم است با مثالهایی که فاقد آن خواص است مقایسه کند و به یک مفهوم برسد .

چند مفهوم را که در این الگو از اهمیت زیادی برخوردار هستند توضیح می دهیم :

مثال و غیر مثال

" مثال " در یک مفهوم نمونه های عینی است که صفات مفهوم مورد نظر را داراست . به عنوان مثال ، مفهوم " جزیره " دارای دو صفت است . یکی " خشکی بودن " و دیگری " از هر چهار طرف در آب بودن " . در عالم واقع ، هر جا این دو صفت را داشته باشد ، " جزیره " گفته می شود .

صفات آشکار و صفات پنهان

در هر مفهوم بعضی از صفات آشکار و برخی پنهان هستند . در مفهوم خانواده وجود یک مرد و یک زن صفت آشکار است ولی کارکردهای مختلف آن و روابطی که بین اعضای خانواده وجود دارد صفات پنهان است .

Home page

Back

سر فصل

حضور صفات وانواع مفاهیم

بعضی مفاهیم با حضور یک یا چند صفت تعریف می شوند که از آنها به مفاهیم پیوسته یاد می شود. اکثر مفاهیم در این طبقه قرار می گیرند . بعضی مفاهیم با حضور بعضی از خواص و غیاب خواص دیگر تعریف می شوند به این ها " مفاهیم ناپیوسته " گویند

افراد مجرد دارای ویژگیهای سایر مردان و زنان می باشند ، ولی با صفت نداشتن همسر مشخص می شوند. بعضی " مفاهیم وابسته اند " یعنی به ارتباط میان نمونه و چند مورد دیگر وابستگی دارند ؛ مثلاً انگل دارای میزبان است و روابط میان انگل و میزبانش برای تعریف آن مهم است .

مراحل تدریس

* مرحله اول : تعیین هدفهای آموزشی

* مرحله دوم : صفات بارز مفهوم را تعیین کنید

* مرحله سوم : توصیف بعضی کلمات و عباراتی که پیش نیاز مفهوم است

* مرحله چهارم : مصداقهای مثبت و منفی را در اختیار دانش آموزان قرار دهید

* مرحله پنجم : با فعالیت بیشتر یادگیرنده ، شناخت مفهوم را تحکیم نمایید

الگوی کاوشگری

الگوی کاوشگری برای ایجاد و تقویت تفکر علمی در فراگیران به وجود آمده است. کسی که دارای تفکر علمی است معمولاً مسئله یاب است و با کنجکاوی و حساسیتی که در مقابل پدیده های اطراف دارد مورد بررسی را شناسایی می کند.

Home page

Back

سر فصل

وقتی که با مسأله ای مواجه شد ، فرضیه هایی ارایه می دهند و به گردآوری اطلاعات می پردازند و با تجزیه و تحلیل آن اطلاعات پاسخ مناسبی برای حل مسأله به دست می آورد . این فرایند همان است که یک دانشمند در مطالعات و تحقیقات خود انجام می دهد .

آموزش کاوشگری با معرفی یک حادثه شگفت انگیز به شاگردان شروع می شود. افراد در مواجهه با حوادث شگفت انگیزی برای حل آن برانگیخته می شوند. این حالت امکان پرورش تواناییهای پژوهشگری و روشهای تحقیق در فراگیران را برای معلم به وجود می آورد.

برای اجرای الگوی کاوشگری معلم باید چند ضابطه را مورد توجه قرار دهد :

اولاً: هر چیزی که اسرار آمیز ، غیرمنتظره یا ناشناخته باشد برای دانش آموزان برانگیزاننده است .

ثانیاً: وقتی که دانش آموزان برای یافتن پاسخ به مسأله از معلم سؤال می کنند ، سوالات آنها باید طوری طرح شوند که معلم بتواند به آنها " بلی " یا " خیر " پاسخ گوید .

ثالثاً: معلم باید دانش آموزان را پس از گردآوری اطلاعات در خصوص مسأله مورد نظر به بیان فرضیه رهنمون شود.

رابعاً: اهمیت جمع آوری اطلاعات برای دانش آموزان برای شناخت هویت مسأله پیش از ایجاد فرضیه است.

تناسب الگو با سن فراگیر

از این الگو می توان در گروه های سنی مختلف استفاده کرد ، ولی لازم است با توجه به ویژگی های فراگیر تغییراتی در الگو به وجود آورد . برای کودکان کم سن تر بهتر است به جای تأکید به یک اصل علیّت به اکتشاف تأکید گردد .

Home page

Back

سر فصل

مراحل تدریس

مرحله اول : مواجه شدن با مسأله

مرحله دوم : گردآوری داه ها - شناخت رویداد

مرحله سوم : گردآوری داده ها - آزمایشگری

مرحله چهارم : سازمان دهی نظم دادن به توضیح

مرحله پنجم : تحلیل جریان کاوشگران

Home page

Back

سر فصل

نقش معلم

نقش معلم در مراحل آغاز کاوشگری انتخاب (ساخت) موقعیت مسأله است ، تا کاوشگری را برحسب روشهای کاوشگری نظارت کند ، به بررسیهای کاوشگرانه شاگردان با اطلاعات لازم پاسخ دهد ، کاوشگران مبتدی را در تمرکز بر کاوشگری خود کمک کند و مکالمه درباره مسأله را میان شاگردان آسان سازد .مهمترین واکنشهای معلم در خلال مراحل دوم و سوم اتفاق می افتد .

نقش دانش آموز

دانش آموزان با واقعه شگفت آور و مورد اختلاف مواجه می شوند که قادر به توضیح نیستند . باید محققانه از طریق پرسش از معلم اطلاعات لازم را به دست آورند . سپس بر اساس اطلاعات به دست آمده فرضیه هایی برای حل مسأله ارائه دهند .

Home page

Back

سر فصل

کاربرد

هر چند که آموزش کاوشگری در اصل برای علوم طبیعی به وجود آمد ، ولی روشهای آن در همه رشته های تحصیلی قابل استفاده است . هر موضوعی که بتوان به صورت موقعیت مسأله دار ارایه نمود برای آموزش کاوشگری مناسب است .

Home page

Back

سر فصل

اثرات آموزشی و پرورشی

الگوی کاوشگری نگرشها و مهارتهایی را که برای یک ذهن کاوشگر ضروری است تقویت می کند .

Home page

Back

سر فصل

چند مورد از نگرشها و مهارتهای مزبور به شرح ذیل می باشند :

- مهارتهای جریان تحقیق (مشاهده گری ، گردآوری وسازماندهی داده ها ، تعیین وکنترل متغیرها ، تدوین و آزمون فرضیه ها و توضیحات ، استنباط)
- یادگیری مستقل
- تحمل پیچیدگی
- بیانگری کلامی
- تفکر منطقی
- نگرشی پیرامون موقتی بودن برای دانش ها

معیارهای انتخاب روشهای تدریس

هدفهای آموزشی : یکی از معیارهای انتخاب نوع هدفهای آموزشی است .
در هر برنامه درسی هدفهای خاصی مورد نظر است . ماهیت هدف پرتو
افکن انتخاب روشهاست .

تجربیات یادگیری لازم برای تحقق هدفها

علاقه دانش آموزان

Home page

Back

سر فصل

اصول یادگیری

اصول یادگیری یکی از عوامل بسیار مؤثر در یادگیری است . این اصول با توجه به مکاتب روانشناسی متفاوت هستند . اصول برگرفته از روانشناسی رفتارگرایی با اصول منشعب از روانشناسی گشتالت یکی نیستند .

امکانات ، تجهیزات و منابع

امکانات ومنابعی که مدرسه ، معلم ودانش آموزان در اختیار دارند از عوامل مؤثر در انتخاب الگوهای تدریس هستند .

۹- تعیین نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

در فرایند یادگیری ، عملکرد دانش آموز باید مورد بررسی و کنترل قرار گیرد .
اگر چنین کاری انجام نگیرد معلوم نمی شود که چه بخشی از اهداف تحقق یافته است ؟ دانش آموز در کدام حیطه یادگیری بهتر عمل می کند ؟ او چه مشکلات یا کاستی هایی دارد ؟

اصول ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

اصل ۱- ارزشیابی بخش جدایی ناپذیر فرآیند یاددهی - یادگیری است .

اصل ۲- هدف غایی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی اصلاح و بهبود فرآیند یاددهی - یادگیری است .

اصل ۳- اصل توجه به آمادگی دانش آموزان

اصل ۴- توجه به رشد همه جانبه دانش آموزان

اصل ۵- توجه همه جانبه به دانش ها ، مهارت‌ها و نگرش‌ها

- اصل ۶- اصل توجه به فرآیندهای فکری منتهی به ارائه پاسخ
- اصل ۷- اصل توجه به ارزشیابی دانش آموز از یادگیری های خود
- اصل ۸- اصل ارزشیابی از فعالیتهای گروهی
- اصل ۹- اصل هماهنگی میان هدفها ، محتوا ، روشهای یاددهی - یادگیری
وفرايند ارزشیابی
- اصل ۱۰- اصل استقلال مدرسه ومعلم در فرآیند ارزشیابی

اصل ۱۱- اصل تنوع روش ها و ابزارهای اندازه گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی

اصل ۱۲- اصل استفاده از انواع ارزشیابی

در فرایند یاددهی - یادگیری لازم است با توجه به هدفها ، محتوا و روش های تدریس از انواع ارزشیابی های تشخیصی ، تکوینی ، مجموعی ، هنجار مرجع ، هدف مرجع ، درونی ، بیرونی ، ملی و..... استفاده شود .

- اصل ۱۳- هماهنگی در انجام ارزشیابی در وزارت آموزش و پرورش
- اصل ۱۴- تأکید بر نوآوری و خلاقیت دانش آموزان
- اصل ۱۵ - اصل نظارت بر ارزشیابی

Home page

Back

سر فصل

مراحل برنامه ریزی ارزشیابی

برنامه ریزی ارزشیابی دارای مراحل است که رعایت آنها موجب تصمیم گیری بهتر در این بخش از فرایند برنامه ریزی می شود .

الف) تعیین سطح عملکرد مورد انتظار

Home page

Back

سر فصل

ب) تعیین شیوه های ارزشیابی

ج) نوع ابزار اندازه گیری : پرسش های کتبی و شفاهی ، چک لیستهای مشاهده ، وامثال اینها از جمله ابزارهایی هستند که با توجه به نوع آزمون در گردآوری اطلاعات کاربرد دارند .

Home page

Back

سر فصل

۱۰) تعیین نقش معلم در برنامه درسی

در برنامه ریزی درسی از چند جهت نقش معلم مورد توجه قرار می گیرد .
یکی از آنها تعیین محتوای آموزشی برای آماده کردن معلم جهت اجراست .

Home page

Back

سر فصل

در انجام این کار مهم رعایت چند نکته ضروری است :

الف) در آموزش معلمان نباید صرفاً از روش سخنرانی و یکطرفه استفاده کنیم .

ب) در برنامه ریزی برای معلمان از خود آنان باید یاری جست .

ج) حد و وسعت محتوای آموزش معلمان باید طوری انتخاب شود که آنان را برای تدریس مؤثر آماده کند .

د) در برنامه آموزشی معلمان نقش ها باید تعریف شود . نقش مدرس ، نقش یادگیرنده ها

ویژگیهای نقش معلم

معلم برای ایفای نقش مؤثر خود در اجرای برنامه های درسی باید به چند نکته بسیار مهم توجه کند و برنامه ریزان نیز در تولید برنامه نقش معلم را تعیین نمایند .

الف (فهم درست برنامه

ب (اجرای کامل برنامه

ج (نقّادی برنامه

د (سازماندهی مناسب

Home page

Back

سر فصل

تعیین نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۱۰- تعیین نقش معلم در برنامه کمکی

۱۱- تولید مواد آموزشی

مواد آموزشی محصول فرآیند برنامه ریزی است .

Home page

Back

سر فصل

در کشور ما که کتاب درسی وسیله اصلی تعلیم و تربیت را تشکیل می دهد و معلمان و دانش آموزان در فعالیتهای یاددهی - یادگیری به این ماده آموزشی تکیه دارند تهیه و تولید کتابهای درسی مناسب امر بسیار ضروری است .

ساختار و ویژگی های کتاب درسی

- ۱- قسمت مقدماتی ، شامل پیشگفتار (مقدمه) ، فهرست و...
- ۲- قسمت میانی ، شامل فصول یا واحدهای یادگیری
- ۳- قسمت پایانی شامل پیوست ها ، منابع و مآخذ و...

توجهات بیشتر

Home page

Back

سر فصل

۱- قسمت مقدماتی

الف (مقدمه کتاب

مقدمه می تواند سخنی با دانش آموز و به صورت مختصر بیان شود و در آن به بعضی از مفاهیم اساسی موضوع درس مربوط و کاربرد آن در زندگی ، روش مطالعه کتاب ، ساختار کتاب و اهدافی که کتاب دنبال می کند .

ب (فهرست عناوین وموضوعات

۲- قسمت میانی (تنظیم واحد یادگیری)

منظور از واحد یادگیری یک بخش یا یک فصل از کتاب است .

الف (مقدمه

بهتر است هر واحد یادگیری حاوی یک مقدمه باشد . این مقدمه معمولاً در یک یا دو صفحه بیان می شود و حاوی مطالب زیر است :

- ۱- عکسها با زیرنویس جهت ایجاد انگیزه در دانش آموز
- ۲- طرح اهداف کلی در قالب سؤال و یا به هر شکلی که مؤلف لازم بداند .
- ۳- ارائه یک مطلب کوتاه در خصوص ایجاد ارتباط بین مطالب مورد بحث و مسائل زندگی

ب) متن اصلی واحد یادگیری

متن اصلی واحد یادگیری شامل فرصتهایی جهت پرورش مفاهیم ، مهارت ها ،
تعمیم ها ، نظریه ها ، فعالیتهای شناختی و عملی ، پرسش ها عمق دهنده به
یادگیری ، مصادیق ، انگیزه ها ، ارزش ها ، تصاویر ، شکل ، جداول و نقشه ها

Home page

Back

سر فصل

ج (قسمت پایانی واحد یادگیری

این قسمت شامل مباحثی نظیر جمع بندی ، نتیجه گیری ، مروری کلی بر نکات مهم و تعاریف مفاهیم اساسی دروس ، خودآزمایی ، تمرین ها ، پرسش ها و فعالیت های تکمیلی است .

Home page

Back

سر فصل

۳- قسمت پایانی کتاب درسی

پیوست ها ، منابع و مآخذ ، واژه نامه ها ، نقشه ها و با توجه به موضوع کتاب درسی ، قسمت پایانی کتاب درسی را تشکیل می دهند .

جلوه عناصر برنامه درسی در کتب درسی

در این قسمت ویژگی های کتاب درسی از جهت عناصر برنامه بررسی مانند (هدف ، محتوی ، روش و ارزشیابی) تبیین می شود :

۱- ویژگی های کتاب درسی در بعد بیان اهداف

- الف (بیان اهداف کلی کتابی در مقدمه اصلی کتاب درسی
- ب (بیان اهداف کلی در مقدمه اصلی هر واحد یادگیری
- ج (بیان اهداف جزئی در ابتدای هر واحد یادگیری یا هر درس
- د (بیان یا عدم بیان اهداف به صورت رفتاری بستگی به ماهیت درس مورد نظر دارد .
- ه (میزان صراحت یا عدم صراحت در بیان انتظارات و اهداف به ویژگی های ادراکی مخاطبان و نوع درس بستگی دارد .

۲- ویژگی های کتاب درسی در بعد محتوی و روش های ارائه آن

محتوای کتاب درسی در واقع بخشی از جلوه عینی برنامه درسی است و شامل دانش، مهارت ها، نگرش ها و ارزش هایی است که می بایست یادگرفته شود. بنابر اهمیت موضوع در انتخاب محتوای کتاب های درسی اصول و معیارهایی مورد توجه قرار می گیرند مانند:

۱-۲- رابطه محتوا و هدف

۳-۲- محتوا و توان فراگیران

۴-۲- محتوا و زمان : تعداد مفاهیم ، اصول ، تعمیم ها و نظریه ها در یک واحد یادگیری یا یک کتاب درسی باید با زمانی که صرف خواندن و فهمیدن آن می شود متناسب باشد ، در واقع زمان مورد نیاز برای خواندن و فهمیدن متن به تعداد مفاهیم بستگی دارد نه به تعداد کلمه ها و حجم کلی کتاب درسی .

۵-۲- محتوای وسودمندی

۶-۲- محتوا وارتباط عمودی : دست یابی به اهداف ، معمولاً زمان زیادی را می طلبد . بنابراین فرصتهای یادگیری می بایست به طور متوالی به گونه ای سازمان دهی شوند که مطالب یادگرفته شده در طی سال های مختلف یکدیگر را پشتیبانی و تقویت کنند .

Home page

Back

سر فصل

۷-۲- محتوا و ارتباط افقی : محتوای کتاب درسی باید با محتوای سایر کتابهای درسی هم پایه هماهنگ باشد و مورد پشتیبانی قرار گیرد .

۸-۲- محتوا و روشهای یاددهی - یادگیری : روش های ارایه محتوا در کتاب درسی رابطه بسیار نزدیک وجدانشدنی با روش های تدریس دارد . روش های تدریس پیش بینی شده باید در محتوای کتاب درسی و ساختار آن نمایان باشد . بنابراین تصمیم گیری در مورد روش های ارایه محتوا و شیوه های یاددهی - یادگیری باید همزمان صورت بگیرد .

۳- ویژگی های کتاب درسی از بعد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

ارزشیابی از آموخته ها یکی از اجزای اصلی فرایند برنامه ریزی درسی می باشد. ارزشیابی در برنامه ها و کتب درسی باید به گونه ای پیش بینی گردد که عاری از هرگونه ابهام باشد. از طرفی ارزشیابی رابطه تنگاتنگ با سایر اجزای برنامه درسی دارد.

بنابراین می بایست عوامل ومؤلفه های دیگر برنامه درسی نیز در پیش
بینی روش ومحتوای ارزشیابی مورد توجه قرار گیرند ، مانند :

۱- رعایت اختصار و عدم ابهام و صراحت داشتن

۲- تناسب ماهیت موضوع درسی ونوع ارزشیابی

- ۳- تناسب شیوه ها و ابزارهای ارزشیابی با خصوصیات رشدی دانش آموزان
- ۴- تناسب شیوه ها و ابزارهای ارزشیابی با هدف های واحد یادگیری
- ۵- تناسب شیوه ها و ابزارهای ارزشیابی با اصول یادگیری
- ۶- تناسب شیوه ها و ابزارهای پیش بینی شده در ارزشیابی با امکانات موجود در مدارس

Home page

Back

سر فصل

کتاب راهنمای معلم

کتاب راهنمای معلم به عنوان یک رسانه ، از مهمترین اجزاء یک بسته آموزشی به شمار می رود و هدف عمده آن ، کمک به معلم در اجرای مطلوب برنامه درسی جهت تحقق اهداف آموزشی است .

Home page

Back

سر فصل

فلسفه ، اهداف ، قلمرو و توالی فرصت های یاددهی یادگیری را برای معلمان ، به منظور شناخت هر چه بیشتر معلمان از برنامه درسی ، در این رسانه مشخص شده و از برداشتهای متفاوت جلوگیری می نماید .

Home page

Back

سر فصل

مؤلفه های کتاب راهنمای معلم

بخش اول – تبیین رویکرد برنامه

الف (شرحی بر رویکرد برنامه ، دیدگاه بر برنامه ، تعیین اهداف در سه حوزه دانشی ، نگرشی و مهارتی ، چگونگی انتخاب محتوا ونحوه ارزشیابی آن به منظور ایجاد یک نگرش شفاف از ساختار کتاب درسی .

ب) (ارایه جدول مواد آموزشی و کمک آموزشی در نظر گرفته شده در بسته آموزشی برای یک دوره تحصیلی

ج) (ارایه جدول وسعت و توالی مهارت ها ، برای یک دوره تحصیلی ، همراه با ارایه صفحات کتاب درسی مربوط در حاشیه جدول

Home page

Back

سر فصل

د) ارایه جدول وسعت و توالی مفاهیم ، درسی مربوط در حاشیه جدول ، برای یک دوره تحصیلی ، همراه با ارایه صفحات کتاب

ه) ارایه جدول زمان بندی پیشنهادی تدریس با ذکر صفحه کتاب درسی مربوطه و تعداد جلسات و پیش بینی زمان امتحان

بخش دوم - تبیین واحد یادگیری (معرفی فصل)

الف (جدول معرفی اهداف کلی هر درس آموزشی و کمک آموزشی لازم ،
جهت تدریس آن با ذکر صفحه کتاب درسی در شروع هر فصل

Home page

Back

سر فصل

ب (اطلاعات مورد نیاز دربارهٔ سازمان هر درس

- ۱- بیان اهداف جزئی
- ۲- تعریف مفاهیم اساسی
- ۳- معرفی صفحات کتاب کار (یا تمرین) مربوط به درس (در صورت وجود)
- ۴- معرفی منابع برای معلم و فراگیر (در صورتی که برنامه ریزان لازم بدانند)
- ۵- معرفی مواد آموزشی برای هر درس

ج (فعالیتهای تدریس

- ۱- ارایه سؤالات قبل از درس (جهت اطلاع از چگونگی آمادگی فراگیران جهت درک درس جدید)
- ۲- ارایه فعالیتهای فردی یا گروهی جهت ایجاد انگیزه در فراگیران برای شروع درس
- ۳- ارایه راهبردهای یاددهی - یادگیری در حین تدریس

- ۴- ارایه راهبرد جهت آموزش فراگیران ضعیف
- ۵- ارایه راهبرد جهت گسترش فراگیری فراگیران قوی
- ۶- ارایه راهبرد جهت ایجاد تفکر خلاق ، اکتشاف و تحقیق
- ۷- ارایه راهبرد جهت اطمینان از فراگیری کامل فراگیر در خصوص مفاهیم و مهارت‌های پایه

۸- ارایه مواردی که معمولاً اکثر فراگیران در خصوص فراگیری آن دچار مشکل می شوند و یا ذکر اشتباهاتی که اکثراً در حین کاربرد مهارت مورد نظر، مرتکب می گردند (ارایه تجربیات ویژه معلمان با تجربه)

۹- ارایه پاسخ سؤالات متن کتاب درسی و صفحات کتاب کار مربوط به آن (جهت جلوگیری از اشتباهات احتمالی)

۱۰- ارایه روشهای پیشنهادی به معلم در خصوص چگونگی تولید محتوا بر اساس راهنمای برنامه درسی

Home page

Back

سر فصل

د (اطلاعات مورد نیاز پس از پایان هر فصل مشتمل بر :

۱- بیان اهداف کلی

۲- ارایه روشهای ارزشیابی در خصوص مواد آموزشی مربوط به فصل مذکور

Home page

Back

سر فصل

- ۳- تقسیم بندی سؤالات آزمون در حیطه های شناختی ، مهارتی ، نگرشی (در صورت امکان)
- ۴- مشخص کردن صفحات کتاب درسی مربوط به هر یک از تقسیم بندیهای فوق
- ۵- ارایه توصیه هایی در خصوص چگونگی ارزشیابی از محتوای ایجاد شده توسط معلم

Home page

Back

سر فصل

کتاب کار

ارایه کلیه فعالیتهای ضروری جهت دست یابی به اهداف برنامه درسی و پاسخگویی به نیازهای دانش آموز در زمینه فراگیری عمیق و استحکام بخشیدن به یادگیری ، در کتاب درسی امکان پذیر نمی باشد . لذا به منظور جلوگیری از افزایش حجم کتاب درسی و پاسخگویی به تفاوت های فردی و نیاز های دانش آموزان جهت دست یابی به فراگیری عمیق . تدوین کتاب کار ضرورتی انکارناپذیر است .

تعریف

کتاب کار ، مجموعه ای از فعالیت های متنوع برگرفته از اهداف برنامه درسی در حیطه های دانشی ، مهارتی و نگرشی به منظور دست یابی گام به گام دانش آموزان به اهداف مذکور است .

Home page

Back

سر فصل

اهداف

- ۱- درک ، گسترش ، تعمیم و بسط مفاهیم و استفاده از آنها در موارد مورد نیاز
- ۲- فعال کردن دانش آموز به منظور تثبیت و تکمیل امر یادگیری
- ۳- تعیین مفاهیم و مهارت‌های مورد تأکید و حدود ارزشیابی آن از دیدگاه مؤلف

Home page

Back

سر فصل

- ۴- ممانعت از اعمال سلیقه و تنوع برداشت در مفاهیم و مهارتها
- ۵- استمرار و استحکام بخشیدن به فرآیند یادگیری
- ۶- تدارک فعالیتهای یادگیری متناسب با موقعیت مخاطب در سطوح گوناگون
(ضعیف ، متوسط و قوی)

۷- جهت بخشیدن به ارزشیابی

۸- ارایه طریق ، جهت یادگیری گام به گام

۹- جلوگیری از افزایش حجم کتاب درسی

Home page

Back

سر فصل

ملاحظات مربوط به تدوین کتاب کار

- ۱- هماهنگی فعالیتها با اهداف ، مفاهیم ومهارتهای در نظر گرفته شده در کتاب دانش آموز
- ۲- ارایه فعالیتها بر مبنای تقسیم بندی اهداف در سه حیطه دانشی ، مهارتی ، نگرشی ،
- ۳- تناسب تعداد فعالیتها وزمان انجام آنها با سن وامکانات دانش آموز

- ۴- ارایه فعالیتها به صورت متنوع و در صورت امکان برگرفته از مسائل زندگی
- ۵- در صورت امکان استفاده از عکس ، جداول ونمودارها و... جهت تهسیل
فرآیند یادگیری
- ۶- ارایه بعضی از فعالیت ها به صورت بازی وسرگرمی جهت ایجاد انگیزه در
دانش آموز

۷- ارایه بعضی از فعالیت ها به منظور بازاریابی اطلاعات مورد نیاز در حافظه به منظور فراگیری مطالب جدید

۸- ارایه تمرینها از ساده به مشکل و علامت گذاری آنها به منظور مشخص کردن تمرین برای دانش آموز (پایه ، متوسط و پیشرفته)

۹- در نظر گرفتن فعالیت های مجزا جهت دانش آموزان قوی وضعیف

۱۰- در نظر گرفتن فعالیت به منظور گسترش مفاهیم جهت شناسایی ، نام گذاری ، تعریف ، ارتباط دادن ، خلاصه کردن

Home page

Back

سر فصل

- ۱۱- تدوین فعالیت های متنوع (مشاهده ، گوش دادن ، توضیح دادن ، انتخاب کردن ، مقایسه کردن ، اظهار نظر کردن) جهت درک عمیق تر مفاهیم
- ۱۲- ارایه فعالیت جهت تعمیم و بسط مفاهیم ، برقراری ارتباط مابین آنها و دست یافتن به اصول

ساختار کتاب کار

- ۱- مقدمه مشتمل بر توضیح ساختار کتاب کار به زبان ساده ، جهت ایجادانگیزه در دانش آموز به منظور استفاده کامل و مفید آن
- ۲- ارایه خلاصه هر درس به زبان ساده (مروری بر تدریس) و مشخص کردن مفاهیم پایه در هر درس با ارایه چند مثال حل شده

Home page

Back

سر فصل

۳- ارایه فعالیت های متنوع و مرتبط با اهداف درس در سه حیطه دانشی ،
مهارتی ، نگرشی

۴- ارایه فعالیتهای تکمیلی پس از پایان هر فصل به منظور یادآوری مفاهیم
مهم و تحکیم یادگیری

۵- ارایه فعالیت های تکمیلی پس از پایان چند فصل یا بخش به منظور
استحکام یادگیری

۶- ارایه فعالیت های تکمیلی در پایان کتاب مشتمل بر کل مفاهیم و مهارت‌های در نظر گرفته شده در کتاب درسی

۷- ارایه جواب بعضی از فعالیتها به منظور هدایت دانش آموز برای انجام فعالیت های بعدی در پایان کتاب

Home page

Back

سر فصل

۸- ارایه فهرست منابع و مآخذ مورد استفاده در آخر کتاب

۹- ارایه ارزشیابی های تکوینی و پایانی در آخر کتاب همراه با حل ، جهت انجام خودآزمون توسط دانش آموز (در صورتی که مؤلف لازم بداند) .

Home page

Back

سر فصل

اصول و روشها

در تهیه کتاب کار می توان از این اصول و روشها استفاده کرد :

- ۱- کتاب کار مکمل کتاب درسی است . بنابراین لازم است فعالیتهای آن با فعالیتهای کلاس هماهنگ باشد و مجموعه تمرینات و فعالیتهای یادگیری در جهت تحقق هدفهای مورد نظر وحدت یابند .

Home page

Back

سر فصل

- ۲- تمرینهای کتاب کار به اشکال و شیوه های مختلف ارایه شوند تا دانش آموزان با تواناییهای مختلف با انجام آنها به هدفهای آموزشی مورد نظر دست یابند .
- ۳- در تعیین تعداد تمرینها ، تناسب یادگیری با فعالیتهای یادگیرنده رعایت شود . اگر حجم تمرین زیاد باشد انجام آنها دانش آموز را خسته می کند و در یادگیری نیز تأثیری نخواهد داشت .

۴- تمرینها از ساده به مشکل تنظیم شوند .

۵- چون کتاب کار را دانش آموزان در منزل و به دور از فضای رسمی مدرسه انجام می دهند ، لازم است برخی از آنها به صورت بازی و سرگرمی و مطالب جذاب ارایه شوند .

۶- کتاب کار در برگیرنده تمرینهایی است که تحقق هدفهای آموزشی را تسهیل می کند .

۷- در تهیه کتاب کار بهتر است از وجود معلمان با تجربه نیز استفاده شود

۸- برای هر واحد درسی تمرینات مناسبی ارائه شود و در مجموع بین تمرینات دروس مختلف انسجام و وحدت لازم به وجود آید .

۹- در آغاز کتاب مقدمه و پیشگفتاری برای مطالعه معلم و مقدمه ای برای توجیه دانش آموزان نوشته شود .

Home page

Back

سر فصل

- ۱۰- کتاب کار و تعیین فعالیتهای یادگیری در آن نباید برنامه ریزان درسی را از تعیین فعالیتهای یادگیری داخل کلاس مستغنی سازد .
- ۱۱- تمرینهای کتاب کار که ارایه می شوند با آنهایی که در داخل و در زمان تدریس انجام می گیرند تفاوت اساسی دارند .
- ۱۲- لازم است در ابتدای هر واحد کتاب کار هدف تمرین و فعالیت پیش بینی شده در آن واحد به طور مختصر توضیح داده شود .

۱۳- شیوه های پرسشها و تمرینها در کتاب کار :

الف (استفاده از جدول کلمات متقاطع

ب (تشخیص صحیح یا غلط بودن جملات

ج (انتخاب کلمه مناسب برای جای خالی جمله

د (مرتب ساختن حروف در هم ریخته

Home page

Back

سر فصل

- ه (تشخیص مطالب به متن درس در بین کلمات و مطالب مختلف
- و (نقشه خوانی و کار با تصاویر و نقشه ها و نمودارها
- ز (رنگ آمیزی و سرگرمی به شیوه های مختلف
- ح (طبقه بندی و مقایسه
- ط (یادآوری و بازگویی اطلاعات

- ی (طرح پرسشنامه چند گزینه ای
- ک (نامگذاری نقشه ها یا تصاویر و طرحهای گنگ
- ل (دسته بندی اطلاعات و یا چگونگی استفاده از آنها
- م (مدل سازی (مدلهایی که دانش آموز می تواند در منزل بسازد .)
- ن (انجام آزمایشها و گزارش نویسی
- س (استفاده از شیوه های دیگر به تناسب درس

۱۴- پاسخنامه پرسشها و فعالیتهای دفترچه تمرین در روش تدریس طرح شود .

۱۵- حجم مطالب دفترچه های تمرین محدود باشد

۱۶- علاوه بر تمرینهایی که برای فعالیتهای انفرادی دانش آموزان تعیین می شوند ، لازم است در بعضی درسها تمرینات گروهی پیش بینی شوند .

۱۷- هریک از تمرینها مبتنی بر مهارت ذهنی یا عملی خاصی باشد

۱۸- دستورالعمل تمرینها واضح باشد . با ارایه یک مثال در انجام تمرین به دانش آموزان کمک شود.

۱۹- تمرینهای کتاب در یک موقعیت و مصداق جدید ارایه شوند تا دانش آموزان آموخته های خود را به کار برند .

Home page

Back

سر فصل

لوازم و شرایط

موفقیت در استفاده از کتاب کار در برنامه درسی مستلزم لوازم و شرایطی است که به مهمترین آنها به شرح زیر استفاده می شود :

۱- وجود کتاب کار در مجموعه مواد آموزشی همراه با بازنگری در شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان باشد .

- ۲- پیگیری و نظارت و ارزشیابی تمرینات کتاب کار نیازمند معلمانی است که توانایی راهنمایی و هدایت دانش آموزان را برای انجام تمرینات داشته باشند .
- ۳- معلم و دانش آموزان برای انجام و بررسی تمرینهای کتاب کار به زمان کافی نیاز دارند .

۴- آگاهی معلم از هدفهای آموزشی برنامه درسی از لوازم اصلی انجام مطلوب فعالیتهای یادگیری کتاب کار است .

۵- نظر به این که ممکن است مؤلفان کتابهای درسی لزوماً قادر به تهیه کتاب نباشند ، لازم است در دفتر برنامه ریزی و تألیف کتابهای درسی گروهی برای پیگیری و تهیه کتابهای کار تشکیل شود و با هماهنگی و همکاری درسی به این مهم اقدام کند .

۶- کتابهای درسی پس از تألیف براساس ارزشیابی های به عمل آمده
پیشنهادهای و نظرات معلمان و دبیران اصلاح می شوند . لازم است کتاب
کار نیز به طور مرتب بررسی و بازبینی شوند و با تغییرات محتوای
کتابهای درسی هماهنگی لازم را با مجموعه برنامه درسی حفظ کنند .

کتاب ارزشیابی

کتاب ارزشیابی جزء دیگر بسته آموزشی است . هدف از تدوین این کتاب دست یابی به میزان تحقق اهداف برنامه درسی و آشکارنمودن نکات پنهان آن می باشد . به کمک این کتاب می توان معلمان را یاری داد تا ارزشیابی دقیقی از عملکرد خود و فراگیر در دست یابی به اهداف مورد نظر داشته و در جهت تصحیح آموزش و انجام ارزشیابی دقیق قدم های مؤثر بردارند .

ساختار کتاب ارزشیابی (ساختار)

۱- بیان مقدمه مشتمل بر تبیین رویکرد ارزشیابی و ملاحظات که معلمان لازم است در طراحی و تدوین یک ارزشیابی در نظر داشته باشند (از نظر ساختار و بودجه بندی)

۲- ارایه جدول هدف و محتوا همراه با ذکر صفحه کتاب درسی جهت ارزشیابی هر فصل

۳- ارایه چک لیست جهت ارزشیابی کارگروهی

۴- ارایه چک لیست جهت ارزشیابی کارگروهی توسط اعضای گروه

۵- ارایه چک لیست جهت ارزشیابی نگرشی

- ۶- ارایه سؤالات متنوع (گنجینه سؤالات) برای هر درس و تقسیم بندی آن به سه حیطه دانشی ، مهارتی ، نگرشی و تبیین سطوح آن (پایه ، متوسط و پیشرفته)
- ۷- ارایه نمونه های عملی در خصوص ارزشیابی به روش های دیگر (در صورت لزوم)

تذکر : سوالات پایه سوالاتی هستند که ۱۰۰٪ فراگیران لازم است آن را بدانند (در زمینه مفاهیم یا مهارت‌ها)
سوالات متوسط سوالاتی هستند که ۷۵٪ فراگیران لازم است آن را بدانند و سوالات پیشرفته سوالاتی هستند که ۲۵٪ فراگیران لازم است آن را بدانند .

ملاحظات مربوط به کتاب ارزشیابی

- ۱- سؤالات مطرح شده کلیه اهداف برنامه درسی را پوشش دهند .
- ۲- حیطه و سطح سؤالات مشخص شده باشد .
- ۳- آرایه تعدادی سؤال تکوینی و پایانی همراه با پاسخ نامه و بارم بندی به منظور پیشنهاد و هدایت معلمان جهت انجام یک ارزشیابی مناسب .

روش انجام ارزشیابی و نوع آن کتبی – شفاهی کامل کردنی ، کوتاه پاسخ ،
انشایی ، چندگزینه ای و...

منظور از پایه : مفاهیم و مهارت هایی هستند که لازم است ۱۰۰٪ دانش
آموزان جهت شروع فصل بعدی یا رفتن به کلاس بالاتر بدانند .

منظور از متوسط : مفاهیم و مهارت هایی هستند که لازم است ۷۵٪ دانش آموزان جهت شروع فصل بعدی یا رفتن به کلاس بالاتر بدانند.

منظور از پیشرفته : مفاهیم و مهارت هایی هستند که لازم است ۲۵٪ دانش آموزان جهت شروع فصل بعدی یا رفتن به کلاس بالاتر بدانند .

چک لیست جهت ارزشیابی کارگروهی
(بررسی وضعیت دانش آموز در حین انجام کار گروهی)

آیادانش آموز	عالی	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	منفی
۱- به صورت فعالی در فعالیت ها شرکت دارد؟						
۲- اطلاعات خود را با دیگران در میان می گذارد؟						
۳- به دیگران کمک می کند؟						
۴- فقط وقتی از معلم کمک می گیرد که همه گروه نیازمند کمک باشند؟						
۵- نقش محول شده به او در گروه را انجام می دهد؟						
۶- افکار خود را با دیگران در میان می گذارد؟						
۷- تحمل نظرات متفاوت در گروه درباره موضوع مورد بحث را دارد؟						
۸- راحل های مناسب و منطقی درباره موضوع مورد بحث ارائه می دهد؟						

بازگشت

تذکر: عالی ۵ - خوب ۴ - متوسط ۳ - خیلی ضعیف ۱ - پاسخ منفی ۰

Home page

Back

سر فصل

۱۲- ارزشیابی تکوینی

ارزشیابی هدفهای کلی

هر کدام از برنامه های درسی بر اساس کلی تهیه می شوند . این هدفها با معیار های هماهنگی با نیازهای اساسی ، جامعه ، ارزشهای اساسی ، شایستگی اجتماعی مورد انتظار مورد بررسی قرار می گیرند . با این که کمیت برنامه ریزی هدفهای کلی را بر اساس این معیارها تعیین می کند ، اهمیت و ظرافت هدف نویسی اقتضا می کند که روایی و اعتبار آنها مورد ارزشیابی قرار گیرند .

ارزشیابی از ریز هدفها و هدفهای جزئی

ارزشیابی از هدفهای جزئی به این دلیل اهمیت دارد تا اطمینان لازم برای حصول هدفهای کلی حاصل شود.

Home page

Back

سر فصل

ارزشیابی محتوا ، تجربیات ، روشها ووسایل پیش بینی شده

پس از حصول اطمینان از منطقی بودن هدفها ، درباره منطقی و مناسب بودن محتوای انتخاب شده ، تجربه های یادگیری ، روشها ، ووسایل وابزاری که برای برنامه درسی پیش بینی شده است تصمیم گیری می شود .

Home page

Back

سر فصل

در این بخش از ارزشیابی صرفاً استفاده از صاحب نظران و تحلیل کارشناسی کفایت نمی کند بلکه در ضمن عمل واجرا باید ابعاد برنامه را مورد ارزشیابی قرار داد . برای این کار چند مرحله باید انجام پذیرد :

- ۱- بررسی و آزمایش نمونه به طور فردی
- ۲- آزمایش بر روی گروههای کوچک
- ۳- اجرای آزمایش

۱- ب- بررسی و آزمایش نمونه به طور فردی

پس از آنکه انواع تجارب و فعالیتهای یاددهی - یادگیری (محتوا و روشهای تدریس مربوط به آن)

Home page

Back

سر فصل

پس از آنکه انواع تجارب و فعالیت های یاددهی - یادگیری (محتوا و روشهای تدریس مربوط به آن) و مواد آموزشی مورد نظر که باید در برنامه درسی گنجانده شود از جانب شورای برنامه ریزی انتخاب شد . گروه تدوین کننده برنامه درسی باید نمونه هایی از این موارد را بر روی گروه های کوچکی ازدانش آموزان که نمونه واقعی جامعه دانش آموزان باشد به طورآزمایشی اجرا نموده و کم و کیف آن را مورد ارزشیابی قرار دهد

برای ارزشیابی نمونه برنامه اطلاعات زیر ضروری به نظر می رسد :

۱-۱-ب : جامعه دانش آموزانی را که قرار است برنامه درسی در مورد آنها به اجرا گذاشته شود معین کنید

۱-۲-ب : به طور تصادفی نمونه ای از دانش آموزان مورد نظر را در حد یک یا دو کلاس انتخاب کنید

۱-۳-ب : شرائط و نحوه اجرای برنامه را معین کنید .

- ۴-۱-ب : معلمان مورد نظر را انتخاب نموده و آموزش لازم را به آنها بدهید
- ۵-۱-ب : نمونه های برنامه درسی تهیه شده را که باید مورد ارزشیابی قرار گیرند دقیقاً مشخص کنید
- ۶-۱-ب : معیارهای ارزشیابی را تعریف کنید

۷-۱-ب: با کمک معلمان مدیران و والدین فرایند اجرای نمونه های برنامه را در کلاس و تأثیر آنها را بر فراگیران از طریق مشاهده طبیعی و منظم و اجرای پرسشنامه یا انجام مصاحبه و آزمونهای پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار دهید و اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری کنید .

۸-۱-ب - اطلاعات بدست آمده را با معیارهای مورد نظر مقایسه کنید و کمی ها و کاستی ها را معین کنید .

۹- ۱- ب - بر اساس قضاوت‌هایی که انجام می دهید نسبت به تأیید ، اصلاح
یا تغییر نمونه های برنامه تصمیم گیری کنید .

۱۰- ۱- ب - بر اساس قضاوت‌هایی که انجام می دهید نسبت به تأیید ، اصلاح
یا تغییر نمونه های برنامه تصمیم گیری کنید .

۲-ب- آزمایش بر روی گروههای کوچک

پس از آنکه عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی مورد ارزشیابی قرار گرفت و نسخه اولیه برنامه تهیه شد چون این امکان وجود دارد که برنامه تهیه شده عملاً نتواند در جریان عمل و در شرائط واقعی کلاس درسی موفق شود و هنوز ممکن است مشکلاتی وجود داشته باشد لازم است تا در شرائط واقعی و با در نظر گرفتن ویژگیها و شرائط واقعی در مدارس مورد ارزشیابی قرار گیرد و نواقص احتمالی آن برطرف گردد.

برای انجام این نوع ارزشیابی رعایت موارد زیر ضروری
است :

۱-۲-ب- جامعه دانش آموزانی را در نظر بگیرید که برنامه برای آنها در نظر
گرفته شده است معین کنید .

۲-۲-ب- یک منطقه آموزشی را معین کنید .

۳-۲-ب - با توجه به حجم تعداد مدارس ، دانش آموزان ۴ تا ۶ کلاس درس در هر منطقه آموزشی انتخاب کنید

۴-۲-ب - شرائط و شیوه اجرای برنامه را پیدا کند

۵-۲-ب - معلمان ، مدیران و دست اندرکاران اجرای برنامه را انتخاب کنید و آموزش لازم را به آنها بدهید .

۶-۲-ب- متغیرها و مواردی را که باید مورد ارزشیابی قرار بگیرند مشخص کنید .

۷-۲-ب- معیارهای ارزشیابی را تعریف کنید .

۸-۲-ب- روش های جمع آوری اطلاعات را مشخص کنید .

۹-۲-ب- نمونه اولیه برنامه را به کمک معلمان ، مدیران و سایر دست اندرکاران به اجرا بگذارید .

- ۱۰-۲-ب- با کمک معلمان ، مدیران ، راهنمایان تعلیماتی ، والدین و دانش آموزان از طریق مشاهده مصاحبه و پرسشنامه ، در چگونگی اجرای برنامه و مسائل و مشکلات احتمالی آن اطلاعات جمع آوری کنید .
- ۱۱-۲-ب- داده های به دست آمده را با معیارهای مورد نظر مقایسه کنید .
- ۱۲-۲-ب- بر اساس قضاوت های انجام شده در مورد حفظ ، اصلاح ، تغییر و یا حذف برنامه درسی تصمیم بگیرید .

۳-ب- اجرای آزمایشی

در این مرحله برنامه درسی به صورت واقعی در بخشهایی از نظام آموزشی به اجرا در می آید تا پس از رفع نواقص احتمالی به کل سیستم آموزشی تسری داده شود .

Home page

Back

سر فصل

در اجرا آزمایشی برنامه مراحل زیر باید طی شود :

۱-۳-ب- جامعه دانش آموزانی را که برنامه درسی برای آنها تدارک دیده شده است تعریف کنید .

۲-۳-ب- از میان مناطق و نواحی آموزشی با توجه به ویژگی های مشترک مناطق را دسته بندی و از هر گروه نمونه های مناطق را انتخاب کنید .

۳-۳-ب- شرایط و نحوه اجرای برنامه را مشخص کنید .

۳-۴-ب - با توجه به حجم دانش آموزان در هر منطقه بین ۳۰ تا ۵۰ کلاس از مناطق نمونه انتخاب کنید .

۳-۵-ب- دست اندرکاران اجرای برنامه به ویژه معلمان و مدیران را برای اجرای برنامه آموزش دهید.

- ۶-۳-ب- متغیرها و موارد مورد ارزشیابی را دقیقاً مشخص کنید .
- ۷-۳-ب- روش ها و ابزار های مناسب جمع آوری اطلاعات را پیش بینی کنید .
- ۸-۳-ب- معیارهای ارزشیابی را تعریف کنید .
- ۹-۳-ب- برنامه درسی را در کلاسهای نمونه به اجرا بگذارید .

۱۰-۳-ب- با کمک گروه ارزشیابی و از طریق همکاری راهنمایان تعلیماتی ، مدیران ، معلمان دانش آموزان و والدین آنها اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری کنید .

۱۱-۳-ب- داده های جمع آوری شده را با توجه به معیارهای مورد نظر ، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهید .

۱۲-۳-ب- بر اساس قضاوت های انجام شده نسبت به تغییرات احتمالی در برنامه تصمیم گیری کنید .

ابزارهای جمع آوری اطلاعات در اجرای آزمایش

ابزارهای جمع آوری اطلاعات مهمترین نقش را در فرایند ارزشیابی برنامه بر عهده دارند .

Home page

Back

سر فصل

ابزارهای مورد نیاز جهت جمع آوری اطلاعات در فرایند اجرای آزمایشی

- ۱- پرسشنامه نظرسنجی از معلم در خصوص مواد آموزشی (کتاب درسی ، کتاب راهنمای معلم)
- ۲- پرسشنامه نظرسنجی از معلم در خصوص مشخصات حرفه مورد نیاز معلم و برنامه
- ۳- آزمون عملکرد دانش آموز (ویژه مشاهده گر یا معلم)
- ۴- چک لیست مشاهده از فرایند یاددهی - یادگیری (ویژه مشاهده گر)

- ۵- پرسشنامه نظرسنجی از دانش آموزان در خصوص برنامه درسی
- ۶- پرسشنامه نظرسنجی از اولیاء در خصوص برنامه درسی
- ۷- پرسشنامه نظرسنجی از دانش آموزان از مدیر در خصوص برنامه درسی
- ۸- پرسشنامه بازدید از مدارس تجربی (ویژه کارشناسان حوزه ستادی)

چهارچوب پرسشنامه نظرسنجی از معلم در خصوص مواد آموزشی (الف) کتاب درسی

پرسشنامه مربوط به این ماده آموزشی لازم است در دو بخش تنظیم شود .
در بخش اول کل کتاب مورد ارزیابی قرار می گیرد و در بخش دوم هر واحد
درسی به صورت جداگانه ارزشیابی شود .

سوالات مربوط به هر دو بخش به صورت ترکیبی از سوالات بسته پاسخ و باز
پاسخ خواهد بود.

بخش اول :

در بخش اول سوالات پرسشنامه شامل محورهای زیر می باشد :

۱-قابلیت وصول اهداف

۲-تناسب محتوا با اهداف

۳-کیفیت سازماندهی محتوا (افقی - عمودی)

۴-تغییرات مورد نیاز در خصوص سازماندهی محتوا ، حذف و اضافه مفاهیم

۵-تناسب محتوا با نیاز های دانش آموز

۶-تناسب محتوا با علایق دانش آموز

۷- تناسب محتوا با توانایی های (ذهنی - جسمی) دانش آموز (مشخص کردن موارد بسیار مشکل یا بسیار آسان)

۸- تناسب محتوا با ارزش های حاکم بر جامعه

۹- تناسب محتوا با تصاویر انتخاب شده

۱۰- تناسب محتوا با زمان تدریس پیشنهادی

۱۱- تناسب فعالیتهای ارائه شده با امکانات محیط آموزشی (تجهیزات ، فضا و ...)

۱۲- قابلیت اجرایی فعالیت های درخواستی

۱۳- کیفیت کتاب درسی از نظر: ویرایش، خط، تصاویر، رنگ، اندازه و غیره

۱۴- نکات مثبت و منفی کتاب درسی

۱۵- نظرات پیشنهادی و تکمیلی

و ...

Home page

Back

سر فصل

بخش دوم

در این بخش لازم است پرسشنامه به گونه ای تنظیم شود که اشکالات و نواقص هر یک از واحدهای کتاب درسی مورد نظر را مورد پرسش قرار دهد و امکان ارائه نظریات اصلاحی معلم را فراهم نماید.

Home page

Back

سر فصل

ب: کتاب راهنمای معلم

سوالات مربوط به این پرسشنامه حاوی محورهای زیر است (پرسشنامه بهتر است ترکیبی از سوالات باز پاسخ و بسته پاسخ باشد .)

۱- کیفیت اهداف (صراحت و روشنی ، قابل وصول بودن و طبقه بندی و ...)

۲- تناسب محتوا با نیازهای معلم (کیفیت ، کفایت توسعه ، وضوح و روشنی و معرفی منابع و ...)

۳- تناسب محتوا با اهداف

۴- کیفیت بیان روش های تدریس ارائه شده (وضوح و روشنی ، کفایت توسعه و ...)

۵- تناسب روش های تدریس یا توانایی های علمی و حرفه ای معلمان

۶- قابلیت اجرایی روش های تدریس پیشنهادی

۷- تناسب روش های تدریس پیشنهادی با محتوا

Home page

Back

سر فصل

- ۸- تناسب روش های تدریس پیشنهادی با اهداف برنامه
- ۹- تناسب روش های تدریس پیشنهادی با زمان در نظر گرفته شده در برنامه
- ۱۰- کیفیت بیان شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (وضوح و روشنی ،
کفایت توسعه و ...)
- ۱۱- تناسب شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با اهداف برنامه
- ۱۲- تناسب شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با روش های تدریس

۱۳- تناسب شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توانمندی های معلم

۱۴- تناسب شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توانمندی های (جسمانی - عقلانی) دانش آموز

۱۵- قابلیت اجرایی شیوه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به امکانات موجود

۱۶- پیشنهادات و نظرات تکمیلی

و ...

۲- چهارچوب پرسشنامه نظرسنجی از معلم در خصوص مشخصات حرفه ای مورد نیاز معلم و مشخصات کلی برنامه

در این پرسشنامه لازم است محورهای زیر مورد توجه قرار گیرد :

- ۱- دوره های آموزشی طی شده توسط معلم
- ۲- دوره های مورد نیاز معلم جهت اجرای مطلوب برنامه
- ۳- ویژگی های تخصصی مورد نیاز معلم در ارتباط با برنامه

- ۴- ارزیابی کیفیت دوره آموزشی - توجیهی اجرای آزمایشی برنامه از نظر معلم
 - ۵- ارزیابی مدت زمان دوره آموزشی با توجه به حجم مطالب ارائه شده
 - ۶- میزان تاثیر دوره های آموزشی- توجیهی در اجرای موفقیت آمیز برنامه
 - ۷- نگرش معلم نسبت به برنامه
 - ۸- پیشنهادات و انتقادات
- و ...

۳- چهارچوب آزمون عملکرد دانش آموزان

هدف از این آزمون دستیابی دانش آموزان به اهداف برنامه درسی است .
سوالات این آزمون می تواند به صورت تشریحی ، عینی و یا عملی باشد و لازم
است اهداف کلی برنامه را پوشش دهد .

در شرایط خاص می توان به جای آزمون مذکور از نتایج ارزشیابی های تکوینی
انجام شده توسط معلم استفاده نمود .

۴- چهارچوب چک لیست مشاهده از فرایند یاددهی - یادگیری (ویژه کارشناس مشاهده گر)

این پرسشنامه ها به دو بخش است .

بخش اول سوالاتی در خصوص مشخصات استان ، شهرستان ، بخش ، منطقه آموزشی ، واحد آموزشی ، جنسیت دانش آموزان ، مشخصات معلم (جنس ، سن ، میزان تحصیلات ، رشته تحصیلی ، سابقه تدریس)

مشخصات کارشناس مشاهده گر (نام ، نام خانوادگی ، میزان تحصیلات ،
رشته تحصیلی ، تاریخ مشاهده ، مشخصات درس مورد مشاهده ، نام درس ،
پایه) می باشد .

Home page

Back

سر فصل

بخش دوم سوالات این پرسشنامه حاوی محورهای زیر است و ترکیبی از سوالات بازپاسخ و بسته پاسخ است .

۱- میزان انطباق روش های تدریس اجرا شده توسط معلم با کتاب راهنمای معلم

۲- کیفیت تدریس معلم

۳- میزان توانایی معلم در برقراری ارتباط عاطفی با دانش آموز

- ۴- میزان توانایی معلم در ایجاد نگرش مثبت در دانش آموز نسبت به برنامه
- ۵- کیفیت عملکرد دانش آموز با توجه به اهداف درس مورد مشاهده
- ۶- میزان انطباق برنامه یا توانایی های جسمی - ذهنی دانش آموزان
- ۷- میزان انطباق امکانات محیط آموزشی با ملزومات درس مورد مشاهده

- ۸- نگرش دانش آموزان و ارتباط با درس مورد مشاهده
- ۹- میزان انطباق شیوه ارزشیابی معلم از درس مورد نظر با شیوه های پیشنهادی در کتاب راهنمای معلم
- ۱۰- میزان تناسب زمان تدریس با محتوای درس مورد مشاهده

۵- چهارچوب پرسشنامه نظرسنجی از دانش آموز راجع به برنامه درسی

سوالات این پرسشنامه می تواند به صورت ترکیبی از سوالات باز پاسخ و بسته پاسخ باشد و لازم است در آن محورهای زیر مورد توجه قرار گیرد .

- ۱- نگرش دانش آموز نسبت به برنامه با توجه به اهداف
- ۲- کیفیت محتوای کتاب درسی (مفید بودن ، قابل درک بودن ، ویرایش و ...)
- ۳- کیفیت ظاهری کتاب درسی (خط ، تصاویر ، رنگ آمیزی مناسب و ...)

۴- کیفیت روش های تدریس ارائه شده (مفید بودن ، تناسب با توان جسمی -
ذهنی دانش آموز و ...)

۵- تناسب محتوا با توانایی های ذهنی - جسمی دانش آموز

۶- تناسب حجم محتوا با زمان آموزش

۷- بررسی نگرش دانش آموز نسبت به معلم

۸- تناسب شیوه های ارزشیابی با توان ذهنی - جسمی دانش آموز

۹- تجهیزات و امکانات قرارداده شده با توجه به ملزومات برنامه درسی

و ...

Home page

Back

سر فصل

۶- چهارچوب پرسشنامه نظرسنجی از مدیر راجع به برنامه درسی

سوالات این پرسشنامه می تواند به صورت ترکیبی از سوالات باز پاسخ و بسته پاسخ باشد و محورهای زیر را شامل می شود:

۱- میزان توجه بودن مدیر از برنامه به صورت کلی

۲- نگرش مدیر نسبت به برنامه

- ۳- ویژگی های دوره های مورد نیاز معلم
- ۴- کیفیت تدریس معلم مجری اجرای آزمایش
- ۵- نظرات مدیر در مورد نگرش دانش آموز نسبت به برنامه
- ۶- نظرات مدیر در مورد مشکلات دانش آموز در ارتباط با برنامه

۷- نظرات مدیر در مورد نگرش خانواده نسبت به برنامه

۸- نظرات مدیر در مورد مشکلات به وجود آمده در خانواده در ارتباط با برنامه

۹- نظرات مدیر در مورد نگرش معلم نسبت به برنامه

Home page

Back

سر فصل

- ۱۰- نظرات مدیر در مورد مشکلات بوجود آمده برای معلم در ارتباط با برنامه
- ۱۱- نظرات مدیر در مورد تناسب امکانات (فضا ، تجهیزات) موجود با ملزومات برنامه
- ۱۲- نظرات مدیر در مورد مشکلات احتمالی به وجود آمده در مدرسه در اثر اجرای برنامه
- ۱۳- پیشنهادات و انتقادات

۷- چهارچوب پرسشنامه نظرسنجی از خانواده در مورد برنامه درسی

سوالات این پرسشنامه می تواند به صورت ترکیبی از سوالات باز پاسخ و بسته پاسخ باشد و محورهای زیر را شامل می شود:

۱- نگرش اولیاء نسبت به برنامه

۲- نظر اولیاء در خصوص نگرش دانش آموز نسبت به برنامه

- ۳- نظر اولیاء نسبت به میزان دستیابی دانش آموز به اهداف برنامه
- ۴- مشکلات احتمالی ایجاد شده توسط برنامه در خانواده
- ۵- امکانات خانواده در خصوص تهیه وسایل برنامه (در صورت وجود)
- ۶- پیشنهادات و انتقادات

۸- چهارچوب پرسشنامه بازدید از مدارس مجری (ویژه کارشناسان حوزه ستادی)

هدف از تهیه این پرسشنامه به دست آوردن اطلاعات ارزیابی کلی از چگونگی اجرا، عملی بودن برنامه و مشکلات موجود است. این پرسشنامه می تواند ترکیبی از سوالات باز پاسخ و بسته پاسخ باشد و حاوی محورهای زیر می باشد :

- ۱- کیفیت اجرای برنامه درسی در جلسه مورد مشاهده
- ۲- قابلیت اجرایی برنامه با توجه به امکانات محیط آموزشی مورد مشاهده
- ۳- ارزیابی امکانات محیط آموزش با توجه به ملزومات برنامه درسی

- ۴- نقاط مثبت و منفی برنامه از نظر مدیر
- ۵- نقاط مثبت و منفی برنامه از نظر شاگردان (حداقل ۵ نفر)
- ۶- نقاط مثبت و منفی برنامه از نظر معلم
- ۷- پیشنهادها و نظرات اصلاحی کارشناس حوزه ستادی
- و

Home page

Back

سر فصل

۱۳- اشاعه برنامه درسی

"اشاعه برنامه عبارت است از معرفی همه عناصر و اجزاء برنامه درسی به افراد گروههای موثر در آن"

معلمان ، مدیران ، اولیاء دانش آموزان ، دانش آموزان ، مسئولان اجرایی از جمله افرادی هستند که برنامه به آنها معرفی می شود .

روش

- برای اشاعه برنامه درسی به معلمان از روش های زیر می توان استفاده کرد :
- الف) ارسال راهنمای برنامه درسی و محتوای تولید شده به معلمان و نظرخواهی از آنان .
 - ب) برگزاری جلسات بحث و گفتگو با معلمان در خصوص عناصر مختلف برنامه .
 - ج) تهیه جزوات و بروشورهای مناسب و ارسال آنها به مدارس کشور .
 - د) درخواست از معلمان جهت نقد و بررسی برنامه و ارسال آن به مرکز برنامه ریزی است .

مدیران

روش

- الف (تشکیل گردهمایی توجیهی با شرکت مدیران
ب (تهیه مواد مکتوب و ارسال آن به مدارس
ج (ایجاد امکان برای نقد و بررسی برنامه توسط مدیران

Home page

Back

سر فصل

اولیای دانش آموزان

روش

الف (توجیه اولیا از طریق کلاسهای آموزش خانواده

ب (تهیه محتوای آموزشی مناسب و در دسترس قرار دادن آن برای استفاده
اولیا به دانش آموزان

Home page

Back

سر فصل

برای معرفی برنامه به دانش آموزان به روشهای زیر می توان عمل کرد :

- الف) تهیه جزوات و بروشورهای مناسب و ارسال آنها به مدارس
- ب) برگزاری نشست های صمیمی با آنان و گفتگو در مورد اهداف و محتوای برنامه
- ج) معرفی تدریجی به دانش آموزان در طول سال تحصیلی توسط معلمان

مجریان

مسئولان آموزش و پرورش استانها و مناطق مختلف کشور ، کارشناسان مسئول دوره های تحصیلی ، مسئولان دفاتر و ادارت خود ستادی از جمله افرادی هستند که برنامه های درسی به آنان معرفی می شود . در معرفی برنامه ها به مجریان باید به جنبه هایی از برنامه پرداخت که به مدیریت و طراحی شرایط اجرا مربوط می شود .

روش

- الف) تشکیل گروه‌هایی های مشترک بامسئولان اجرایی
- ب) معرفی لوازم و شرایط اجرایی برنامه ها از طریق تولید جزوات و یا مقالات مجلات آموزشی
- ج) ارسال راهنمایی برنامه درسی و محتوای تولید شده به مجریان و کسب نظرات و پیشنهادی آنان جهت اصلاح و تکمیل آنها .

Home page

Back

سر فصل

۱۴- اجرای برنامه درسی

برای اجرای بهتر از چند جهت اقدامات لازم باید انجام گیرد .

۱- توزیع برنامه : وسائل و مواد آموزشی تهیه شده و دستورالعمل های مربوط باید به موقع توزیع شوند و در اختیار معلمان ، دانش آموزان و عوامل دیگر آموزشی قرار گیرند .

۲- آموزش معلمان : هرگاه برنامه ای تغییر پیدا کرد یا ماده جدیدی وارد برنامه ها شد معلمان برای تدریس آن ماده درسی باید آموزش لازم را ببینند . در دوره آموزشی باید مهارتها و صلاحیتهای زیر مورد توجه باشند :

الف) شناخت مبانی ، فلسفه و هدفهای آموزشی برنامه

ب) تبیین مفاهیم اساسی محتوا که برای تحقق هدفهای مورد نظر انتخاب شده است .

ج) آگاهی از اصول و ضوابطی که در انتخاب و سازماندهی محتوا به کار گرفته شده است .

د) کسب توانایی در استفاده از روشهای تدریس برنامه مورد نظر

ه) ایجاد شناخت و زمینه برای رشد مداوم معلمان در جهت حفظ صلاحیتهای معلمی

- ۳- معرفی برنامه و مسئولانی که به نوعی با برنامه ارتباط دارند .
- ۴- هماهنگی دفاتر استادی

Home page

Back

سر فصل

۱۵- نظارت و کنترل برنامه درسی

برنامه درسی اگر باتامین همه شرایط و لوازم مورد نیاز به اجرا در آید ،
تضمینی برای بقای شرایط مساعد و توسعه دادن وجود ندارد .به همین دلیل
برنامه ریزان و مسئولان باید به طور دائم نحوه اجرا را تحت نظارت و کنترل
داشته باشند و با گردآوری مداوم اطلاعات اشراف و آگاهی دائم نسبت به ابعاد
مختلف برنامه به دست آورد

اصول نظارت و کنترل

- ۱- اهداف نظارت و کنترل برنامه برای مجریان و مسئولان استانها و مناطق ، همچنین برای معلمان باید به خوبی شرح داده شود
- ۲- نظارت باید در شرایط طبیعی و عادی انجام شود

۳- برای نظارت و کنترل برنامه از همکاری و مساعدت استانها و مناطق باید بهره جست

۴- ضروری است آثار و نتایج نظارت در گزارش همه جانبه و علمی تنظیم شود

۵- افراد ناظر و بازدید کننده باید صلاحیت علمی و آموزش لازم برای این کار داشته باشند

ابزار های گرد آوری اطلاعات در نظارت

افراد ناظر موظف هستند از وضع ظاهری و باطنی برنامه های درسی در عرصه اجرا اطلاعاتی به دست آورند . برای این کار به ابزارهایی نیاز دارند

الف) چک لیست

ب) مصاحبه

ج) مطالعه اسناد و مطالب تولید شده

Home page

Back

سر فصل

۱۶- ارزشیابی پایانی

پس از اجرای برنامه درسی از مجموعه برنامه درسی ارزشیابی به عمل می آید که به ارزشیابی "پایانی" یا "مجموعی" و یا "تراکمی" معروف است. ارزشیابی پایانی در جستجوی تعیین این موضوع است که یک بخش خاص از برنامه درسی تا چه حد در تعلیم و تربیت یک گروه خاص از دانش آموزان مفید و کمک کننده بوده است.

در ارزشیابی پایانی یکی از عناصر که باید مورد مطالعه قرار گیرد ویژگی های دانش آموزان است .

یافته های دانش آموزی که در ارزشیابی اهمیت دارند شامل موارد زیر است

۱- توانایی ها ، استعدادها و گرایش های هر دانش آموز

۲- جنبه های مناسب وضعیت رشد در دانش آموز در زمان آغاز آموزش که ارزشیابی می شود .

۳- هر نوع شواهدی که در سبک های یادگیری امکان فراهم آمدنش وجود دارد

۴- طبیعت و ویژگی انگیزش برای مشارکت در آموزش

ویژگی های معلم مورد دیگری است که باید اطلاعاتی در مورد آن به دست آید .
میزان تجربه و علاقه او ، نوع برخورد او با برنامه درسی و میزان پیگیری او برای
یافتن کمک برای اجرای بهتر برنامه درسی از جمله مواردی است که اطلاعاتی در
مورد آنها لازم است .

روابط آموزشی در کلاس درس مقوله دیگر ارزشیابی پایانی است . مدل
تدریس انتخاب شده به وسیله معلم ، نقشهای متقابل معلم و دانش آموز
موارد در خور ارزشیابی است .

Home page

Back

سر فصل

کسب اطلاعات در مورد بازه آموزشی یک منبع بسیار مهم در ارزشیابی برنامه درسی است .

چهار نوع بازده شایسته مطالعه است :

۱- پیشرفت تحصیلی دانش آموزان که می توان از طریق آزمون های ملاک مرجع و هنجار مرجع اطلاعاتی کسب کرد

Home page

Back

سر فصل

۲- گرایش های دانش آموزان که می توان از طریق ارزیابی واکنش دانش آموزان نسبت به زندگی در مدرسه در سه بعد " رضایت از مدرسه به طور کلی " ، " تعهد نسبت به کار آموزشی " و " گرایشهایشان نسبت به معلمان " به دست آورد .

۳- اثرات برنامه در معلمان و نحوه برخورد آنها با برنامه درسی و میزان تعهدشان برای اجرای آن که از طریق پرسشنامه ، مشاهده کلاسهای درسی ، مصاحبه ها ، گوش دادن به صحبت های غیر رسمی در اتاق استراحت معلمان اطلاعات لازم کسب می شوند .

۴- اثرات برنامه بر اجتماع و میزان رضایت اجتماع از آموزش که از طریق نظر سنجی های عمومی ، پرسشنامه های والدین کودکان و مصاحبه های شخصی و شوراهای مشورتی اتباع جامعه مطالعه می شود . علاوه بر بررسی های رسمی از فنون ارزشیابی دیگر ، مانند مطالب و پیامهایی که به سردبیران روزنامه های مختلف می رسند نیز می توان استفاده کرد .

۱۷- بازنگری و اصلاح برنامه

برنامه درسی پس از ارزشیابی پایانی به طور همه جانبه و اطمینان بخش آموزش داده می شود ، ولی چند عامل ممکن است به تدریج برنامه درسی را تضعیف کنند .

یکی یافته ها و اطلاعات جدید علمی است.

Home page

Back

سر فصل

دوم ، عدم تناسب برنامه با مناطق و شرایط مختلف است .
سوم ، عدم تحقق بخشی از هدف های آموزشی است .
چهارم ، ناتوانی معلمان در اجرای برنامه درسی است

Home page

Back

سر فصل

برای جلوگیری از زوال برنامه لازم است به طور مرتب مورد بازنگری قرار گیرد و عامل تهدید کننده بقای برنامه شناخته شود و از زوال زود رس آن جلوگیری گردد .

Home page

Back

سر فصل

پایان

WWW*PNUEB*COM

Home page